

YÖN

HAFTALIK GAZETE

YÖN'ün

SEÇİM

TAHMİNİ

**SEÇİMLERDEN
SONRA TÜRKİYE'Yİ
BEKLEYEN TEHLİKELER !**

OKUYUCU'DAN YÖNE

Altın yumurtlayan tavuk!..

8 Eylül 1965 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 14 sayfasında gözden kaçabilecek ufaklıkta, tüm gençliği ilgilendiren bir haber vardı: A.P. Genel Başkan Vekili Talat Asal, «Bugünkü Anayasa muvacehesinde sosyalizm Türkiye'yi komünizme götürür. Sol, Atatürk hukukunun, düzeninin ve fevriyelerinin dışındadır. Solcu, Atatürkçü değildir. Yapmak is-

tedikleri Atatürk'ün yaptıklarını yıkmaktır.»

Evet, sayın okuyucular yanlış okumadınız. Bu «vecize»yi A.P. Genel Başkan Vekili söylemiştir. Demek bunlara göre, tüm gençlik böyledir. Bu sözler demagojiden başka bir şey değildir, meddesel dayanağı yoktur.

Artık her ölüme gelen Atatürk'ü kalkan olarak kullanmaya başlamıştır. Böylesine ulu bir önderin günlük kavgalara karıştırması acıdır. Ben Atatürkçüyüm, benden olmayanlar ona karşıdır diyenler, arasında onun e-

vine, heykeline ve devrimlerine karşı en adi hareketleri yapmak tadirlar.

Olayların ışığı altında gerçek Atatürkçülüğe layık olarak, biz solcuları görmekteyiz. Diğerlerine asla Atatürkçü değil demiyoruz. Biz inanıyoruz ki, başkaldır 3-5 kişinin kötülüğü tüm topluluğa tesmil edilemez.

Atatürk şahsiyetli bir dış politika taraftarı idi. Zamanında hangi ideolojiden olursa olsun her devletin dostane münasebetler kurmaya muvaffak olmuştur.

Sosyalistler de Atatürk'le aynı paraleldedirler. Onlar da uydu bir devlet olarak yaşamayı millî haysiyetleri ile asla bağdaştırmazlar. Bunun sonu mu komünizme gider?

Sosyalistler de Atatürk'le aynı paraleldedirler. Onlar da yabancı sermayenin ekonomik bağımsızlığımızı engelleyici bir unsur olduğuna inanmışlardır. Bundan dolayı sanayinin kilit noktalarının devlet elinde bulunmasını ulusal kalkınmamız için ilk şartlardan biri olarak görürler. Bunun sonu mu komünizme gider?

Atatürk fakir milletlerin sömürülmesine şiddetle karşıydı. O, Yirminci Yüzyılın emperyalizme karşı ayaklanan ilk insanıdır.

Sosyalistler de Atatürk'le aynı paraleldedirler. Onlar da 30 milyon insanın yaşamaya düzeyine ulaşması için tüm güçlere seve seve katlanacaklardır. Bunun sonu mu komünizme gider?

Atatürk, Türk köylüsünün memleketin hakiki efendisi olduğunu söyleyerek ona gerçek değerini vermişti.

Sosyalistler de Atatürk'le aynı paraleldedirler. Onlar inanmışlardır ki, ulusumuzda mutlu bir aynılık vardır. Bu aynılık, nüfusunuzun yüzde 70-80 kadarını teşkil eden köylünün mutsuzluğu pahasına elde etmişlerdir bu mutluluklarını. Bu berbat düzeni değiştirmek, hiç olmazsa ölemek şarttır diye düşünürlər. Bunun sonu mu komünizme gider?

Bu örnekleri istediğimiz kadar çoğaltabiliriz. Türk sosyalistlerinin en büyük dayanağı Anayasadır. Herşeyini oradan almaktadır. Fakat Anayasamız, şahsi çıkarlar yüzünden tam olarak uygulanmamaktadır. Bundan dolayı sayın Asal «Bugünkü Anayasamız muvacehesinde...» ibaresini kullanmamalıydı. İddialarına Anayasamızdan bazı parçalar, en kesin cevabı verecektir:

«Türkiye sosyal bir hukuk devletidir. Md. 2.

«Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzurunu sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaştırmak suretiyle sürdüren siyasal, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır. Md. 10.

«Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin, kanun önünde eşittir. Hiç bir kişiye, sileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Md. 11.

«Herkes vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse dinî inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz. Md. 19.

«Kimse düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz. Md. 20.

«Türkiyede yayınlanan gazete ve dergilerin toplatılması ancak hakim kararıyla olur. Md. 22.

«Herkes önceden izin alınmaksızın, silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir. Md. 23.

«Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz. Md. 36.

«Devlet toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprak bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır. Md. 37.

«Devlet veya kamu tüzel kişileri kamu yararına lüzuma görürlerse özel mülkiyetteki gayri menkulleri ksmulastırır. Md. 38.

«Kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hâllerde devletleştirilir. Md. 39.

«Devlet özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütmesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır. Md. 40.

«Devlet kooperatifliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır. Md. 51.

Mürsel ENGİN

BASINDAN

Yeni Tanin İskandil değil, iskandal!

Geçenlerde bir gazetede okudum. Göya İstanbul Üniversitesi'nden bir profesör, genç ilim adamlarıyla aydın düşünürler arasında bir ankete başlamış. Ankette sorduğu şeyler şunlar:

1 — Türkiye nasıl bir ekonomik ve sosyal sistemle kalkına bilir?

2 — Türkiye hangi siyasî blokta yer almaktadır?

3 — Türkiye'nin dostu hangi devlettir?

Sualler, yalnız bunlardan ibaret değilmiş, gazetenin rivayeti ne göre, bilim adamlarıyla düşünürlerin Vietnam ve San Dominik olayları hakkında da fikirleri soruluyormuş.

Geçenlerde, galiba Amerikalılar, Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesinin genç mezunları arasında aşağı yukarı buna benzer bir ankete kalkışmışlardı da söktürememişlerdi. İlgililer bu garî anketi derhal boykot etmişlerdi. Pakistan'da da yine Amerikalıların yürütmek istediği aynı biçim anket derhal yasak edilmişti. Fakat İstanbul'da başlatıldığı yazılan anketi bir Türk Profesörü idare diyor. Mesele yalnız bu noktadan biraz değişiklik arz ediyor. Ama maksatta hiç fark yok.

Maksat, Türk aydınlarının yukarıdaki mevzularda nasıl bir tavır takındığını öğrenmektir. Güzel ama, böyle bir bilgi kimin ne işine yarar?

Sosyal ve ekonomik alanda bir kanaat iskandilli tecrübesi mi dir? Maksat böyle bir deneme yapmaksa, böyl dosdoğru sorulmuş suallerle hiçbir gerçeğe varılmıyacaktır, bu işten birazcık anıyanlar dahi bilir. Umumi efkârı iskandil için yapılan anketlerde sualler çok daha dolambaçlı, çok daha ustaca sorulur. O halde, böyle kabak çileği gibi bir anket, erbabının elinden çıkmış olamaz.

Oyle ise bu işin içinde başka bir iş olmalıdır. Yıllardanberi nasıl bir korku veya vehim içinde yaşadığımızı oduğumuzu bilenler pekâlâ idrâk ederler ki, böyle suallere maru kalanlar, aydın kişiler de olsalar, düşündüklerini samimiyetle açığa vurmazlar. Elbette birinci suale «liberal veya karma bir sistem» ikinci suale «batı bloku», üçüncü suale de «Amerika» karşılığın vermediği ihtiyatlı bir hareket sayılır. Bazı yabancılar da dahil vatandaşlar hakkında fiş ve dosya tutanların bir hayli yekûn vardığı memleketimizde, kimse için açığa dökemez.

Böyle bir anket sonunda elbette tahmin ettiği neticeler alınacaktır. İşin bu sonuca bağlanması kimin işine yarar? Herhalde — Bakın, Türkiye'de bilim adamlarıyla genç aydınlar ne düşünüyorlar? Bu kanaatların aksî istifkâmetinde olanlar, sadece ajanlardan ibaretli diyerek, memleketin iç siyasetine karışmağ hazırlanmakta olanlar, ellerine bir nevi «hüccet», bir nevi «bînet» taşı geçirmeği tasarrıyan kimseler olsa gerektir.

Sayet ortada gerçekten bir Türk profesörü varsa, o da b-manevraya bilerek veya bilmiyerek âlet oluyor demektir. Yoksa böyle bir anket, ilmin hiçbir alanına ışık tutacak mahiyette değildir.

Bu bir kanaat iskandilli değil, benzerlerine defalarca şahit olduğumuz bir baskı iskandalıdır. Bu işi yapmağa kalkışanlardan hesap sormamız lâzım!

SIYAVUŞGİL

YÖN'ün notu:

Evet, memleketimizde de bu gibi araştırma perdesi gerisin gizlenen casusluk faaliyetlerine bilerek, bilmiyerek âlet olanlar bulunmaktadır. Bu masum görünümlü «araştırma» faaliyetlerini altında nelerin yatığını öğrenmek için orta ve arka sayfa yazılarımızı okuyunuz.

TERCÜMAN

Boyabatlı Köylüler

Sinop'tan Boyabat'a, küçük bir otobüste düşe kalka gidiyoruz. Yol kenarları, orman bozuğu ve yer yer mese koruları. Açık hklarda hepsi ağaçtan biçime ağaçsız köyler. Sulak yerlerde sebzeler, değirmenler, kuraklarda mısır tarlaları, tütünler ve üzüm bağları Oktay Rifat'ın iki tuhaf mısır dilime gelip duruyor.

«Yaman olur Boyabat'ın eşkini Mehmet Selim dunsuz kalmış kıs günü» Nasıl bir yer Boyabat? Köylülerin bir karış toprak için adam vurduğu diyar mı? Konya sahrası kadar çorak mı, Sinop gibi yeşil mi? İnsanları ağlar mı güler mi?

Küçük otobüsümüz som Boyabatlı köylülerle dolu. On tarafımızda tacir kılıklı biri, bir de şoförün patronu. Geri kalanımız tır halî bir halî. Yanımızda oturan köylüye bir sigara uzatıp söylemeye başlıyorum. Otekiler de kulak kesildiler. Yanımızdaki birşey unutsa, onlar tamamlayacaklar.

Bunlar, Ayancık ilçesine soğan götürüp satmışlar. Soğan fiyatları oynak. Ama bu sefer denk gelmiş. Herbirinin ceplerinde ikişer üçer bin lira. Yüzleri gülüyor.

— Asıl geçiminiz nedendir? dedim.
— Allah isterse çiftlikten, dediler.
— Tarlalar sizin mi ağamın mı?
— Ağamın da olur, bizim de...
— Topraksız ırgat çok mudur çevrede...
— Eh, olur... dediler. Toprak yarıya işliyenler de çok...
— Kaça satıyorsunuz pirinç kilosu
— Tüccara teslimi 240
— Pekî tüccar kaçsa satar?
— Boyabatta bile 500...
— Vay canına! Daha inşafı bir alıcı çıkmıyor mu yahu?
— Ne inşafı bey! Hepsi şirket olmuşlar. Birkaç bin olan gelip onlara katılmış. Feçer başkasına satamaz ki...
— Pekî siz neden bir kooperatif kurup malınızı İstanbul'a sevk etmiyorsunuz da bu bir kaç kişiyi bay ediyorsunuz?
— Bize kim yol gösterir bey, kim elinizden tutar bey? Belki sizin gibi efendiler yazarsınız da...
— Sizin köyden okumuş bir ilse mezunu, bir öğretmen filân çıkıp yol gösteremez mi? Oyle birini muhtar yapıp Kaymakam Bey'in vardımını da saklayıp bir araya gelseniz olmaz mı?
— Oyle birini muhtar yaptık bey. Köye en büyük düşmanlığı etti. Köylümüzü göğe savuracaktı. Onun için cahil mahfil biz şimdiki muhtarlardan razıyız.

AHMET KABAKLI

DOĞRU SÜMERBANKA

TASARRUFLARINIZIN GİDECEĞİ YER SÜMERBANK OLMALIDIR

(BASIN — 113)

ŞİDDETLİ BAŞ AĞRILARINA KARŞI GRİPİN

başarı ile kullanılır!

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(YENİ AJANS — 4963)

YÖN

SAYFA 2

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yasa İşleri : Sümer sokak No: 16/8 Yenil. şehri — A N K A R A
Telefon: 17 60 80 — İstanbul Büro-su (Satış İlan ve Abone İşleri): Mol. İsfenari Sok. No. 32 Çeşneliği — İstanbul Tel: 22 95 70 — Posta Kutu-su 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L. Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L.'dir. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

İLAN : Beher sütunda santl. mi 25.— T.L. dir. 52. rekli çıkacak ilân ve reklâmırla kitap ilanları için özel indirimler vardır. İlan ve reklâmırla, rım yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk vâkilelmiz.

YÖN, 24 EYLÜL 1965

Atatürk padişahlığı yıkmaya Cumhuriyeti kuramazdı, hilâfeti yıkmaya lâisizm yürürlüğe giremezdi, yeni yazıyı getirmek için eski yazı geleneğini yıkmak gerekti.

Medreseler yıkmaya eğitim birliğine gidilemezdi. Milliyetçiliği yürütmek, ümmetçiliği yıkmakla mümkündü. Osmanlılık yıkılmadıkça Türklük kurulamazdı.

Büyük devletlerin koltuğu altında yürütülen Osmanlı dış politikasının yıkıntıları üstünde Atatürkün bağımsız dış politikası yükseliyordu.

Bazı şeyler yıkılmadıkça bazı şeyleri yapmak imkânsızdır.

Daha başka bir deyişle bazı şeyleri yapmak, ancak bazı şeyleri yıkmakla mümkündür.

YIKILANLAR

Türkiye'de son zamanlar bazı kurumların yıkılışı elle tutulur gözle görülür ölçülerde hızlanmıştır.

Ancak bu hızlık o kurumların yıkılmasını isteyenlerin gavrâtlarından ve gücünden ileri gelmiyor. Devrini gecirmiş, miadını doldurmuş, yasama gücü kalmamış, anlamını yitirmiş kurumlar kendiliğinden yıkılmaktadırlar. Hatta Türkiye içinden ve dışından gördükleri büyük desteklere rağmen yıkılmaktadırlar.

NATO

NATO 1969 yılında yirminci yılını doldurmaktadır. Daha simdiiden General de Gaulle Fransa'nın NATO'dan ayrılacağını ilân etmiştir. De Gaulle'in deyişine göre Fransa'nın bağımsızlığına avkırı bu duruma dört yıl sonra son verilecektir. NATO eskimştir. «NATO içinde reform» fikrine de Amerikalılar ve İngilizler yanasmaya yatkın görülmüştür. Teklifleri reddediyorlar. Oysa değişen dünya politikası önünde NATO'nun anlamı kalmamış gibidir.

Türkiye bu bakımdan yakında acı bir imtihan geçirmiştir. Silâhlı kuvvetlerinin hemen hepsini NATO emrine veren Türkiye, Kıbrıs buhranında Yunanistanla karşı karşıya kaldığı ve bir saldırı ihtimaline yakın bulunduğu zaman Ratılı dostlarından şöyle bir ihtar almıştır:

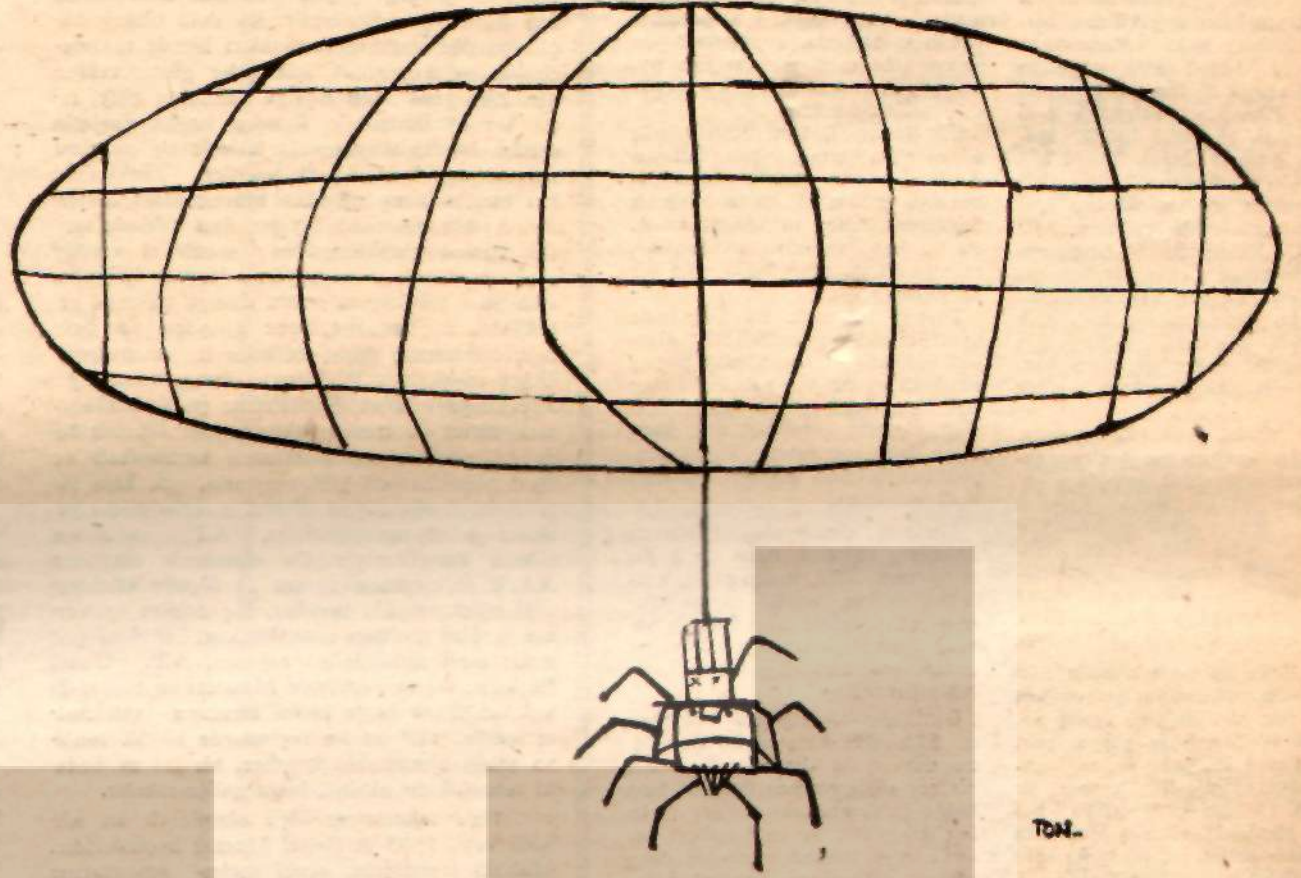
«Size verdiğimiz NATO silâhlarını ancak bizim müsaademizle kullanabilirsiniz.»

NATO antlaşmasının ancak Amerikan çıkarları gerektiğinde işletileceği dünden bilinen bir gerçektir. Çünkü NATO antlaşmasını işletebilmek NATO'nun en güçlü üyesi Amerika'nın isteğiyle mümkündür. Amerika'nın zor gecitlerde dostlarını değil kendi çıkarlarını kararlarına temel yapması sasılacak bir olay sayılmaz. Tecrübe edilmiştir bu.

Ayrıca Türkiye'nin Amerika'ya verdiği ve aldığı arasında varılacak bir gerçek hesap Türkiye'nin bu konuda çok cömert davrandığını ve zararlı çıktığını ortaya koyacak niteliktedir.

Ama bugün Türkiye'de özellikle parlâmentoda NATO'ya karşı bir muhalefetten söz açılmaz. Parlâmentodaki hiçbir siyasi partinin dış politika görüşünde NATO ile bağlarımız 1969'da son vermek dileği yoktur.

Buna rağmen NATO efsanesi Kıbrıs davasındaki acı tecrübelerle yıkılmıştır. Ve NATO Türkiye dışındaki nedenler yüzünden şimdiden çözülmüş bir antlaşmadır.

CENTO

Türkiye'de bir efsane daha vardır. 27 Mayıs sabahı vatandaşlar radyolarında «NATO'ya ve CENTO'ya bağlıyız» sözlerini sık sık isitmişlerdir. Bununla beraber CENTO'nun hiçbir işe yaramayan bir anlaşma olduğu resmi çevrelerce de çoktan bilinen ama söylenmesi yasak ve tehlikeli bir gerçek idi. 27 Mayıs'tan sonra CENTO'nun içyüzü daha da ortaya çıkmış ve Anglo-Amerikanların Ortadoğudaki çıkarlarını kontrol altına almak için imâl edilmiş bir kurum olduğu anlaşılmıştır. Ortadoğu petrollerine el koymuş olanların menfaatleri hizmetinde idi CENTO... Bu bölgede CIA ile sıkı işbirliği yapıyordu. CENTO'nun Ortadoğudaki Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Komitesi, İran, Türkiye ve Pakistan'da kapitalist emperyalizmin sömürücülüğüne karşı çıkanlarla mücadele ediyor; bu uğurda para harcıyordu.

Bütün bunlara rağmen birkaç öncül kalem ve dergi dışında Türkiye'de CENTO'ya karşı muhalefeti savunan bir siyasi parti yoktu.

Ama olaylar gene politikacıların önünden yürümüş. Pakistan - Hindistan arasındaki Kesmir anlaşmazlığından doğan savaş zaten çürük bir temele dayanan CENTO'nun son olmuştur. Pevklik politikasına son vermek istediği için Amerika'nın hismini çeken Eyüp Han'a CENTO'nun vereceği bir şey yoktur. Buna karşılık tarafsız politikanın şampiyonu Hindistan, Amerikan çıkarlarına şu anda uygun düştüğü için Amerika tarafından destek bulmaktadır.

Amerika kendi çıkarlarının icabını CENTO'dan üstün tutacaktır, çünkü CENTO'nun hikmeti vücudu Anglo-Amerikanların çıkarları üstündedir.

Bu gerçeği kavrayamayan çevrelerimizin gözü kapalı bağlı oldukları CENTO, Türkiye'nin dışındaki olayların etkisiyle yıkılmıştır.

ORTAK PAZAR

Bundan daha iki yıl öncesine kadar Ortak Pazar lâfından geçilmiyordu Türkiye'de... Varsa Ortak Pazar, yoksa Ortak Pazar... Geleceğimizin umudu, gelişmemizin itici

gücü olacaktı Ortak Pazar... Ortak Pazar aleyhinde konuşmak vatan ihaneti idi... Ortak Pazara girmezsek dünyada yalnız kalacaktık... Ve efendim, Ortak Pazara girmezsek kuru üzüm, kuru incir, fındık, tütün nereye satacaktık? Zaten dört beş önemli kaleme toplanıyordu ihracatımız... Geride kalanlar önem sizdi. Ortak Pazar da kapılarını bize kapatırsa ne olacaktık? Bakınız bu ihraç mallarında bize rakip olan Yunanistan Ortak Pazarda yerini alıyordu.

Ticaret Odalarının ve yabancı şirketlerin yemliğinden sebeplenerek iktisatçılarımız kalemlere sarılmışlar veryansın ediyorlardı.

Ortak Pazar'a adav olmakla övünüyorlardı hükümetlerimiz...

Ortak Pazar konusunda yapılan görüşmeler heyecanlı izleniyordu.

Ortak Pazar'a cephe alanlar bozguncular, komünistlerdi.

Daha iki yıl geçmeden bu efsane de çözülmüştür. Ve hiçbir ciddi muhalefet ortaya çıkmadan çözülmüş, yıkılmıştır. Sovyetlerle ilişkilerimiz Türkiye'nin ihraç mallarına yeni ufuklar açacak niteliktedir. Kapitalist ülkeler dışında ihraç mallarımızı değerlendirmek imkânları vardır. Fındıktan tütüne, ve üzüme varıncaya kadar Batı pazarlarına satmakta güçlük çektiğimiz maddeleri Sovyetlere satmak ve karşılığında makine ve teçhizat alabilmek kapıları açılmıştır.

Bunun yanı sıra Türkiye gibi bir ülkenin iktisadi kalkınmasının Ortak Pazar gibi kapitalist emperyalizminin örgütlerinden birine dahil olmakla değil, kendi milli güçlerini seferber etmek ve milli kaynaklarına sahip çıkıp işletmekle gerçekleştirebileceği reddedilemeyecek ölçülerle ortaya çıkmıştır.

Ve Türkiye'deki Ortak Pazar efsanesi dünya politikasındaki gelişmelerle kendiliğinden çöküp gitmiştir.

VE DEVAM

Yukarıda sıraladıklarımız bir

kaç büyük örnektir.

Türkiye'de kapitalist emperyalizmin büyük temsilcileri tarafından ayakta tutulmak istenen ne kadar kurum varsa kendiliğinden yıkılmaktadır.

Gecek kısa zamanlarda çıg gibi büyüyecek olaylar, bu yıkılışı daha da hızlandıracaktır. Burnunun ucunu görmeyen kör politikacılar ve kökü dışarda kompradorlar, dayandıkları kurumların yıkılıp gittiğini gördükçe hırslanmakta ve bu işleri solcuların marifeti olarak yorumlamaktadırlar. Oysa solcuların dünden bugüne yaptıkları iş, gerçekleri iyi görmek, ve gördüklerini yazmaktan başka birşey değildir.

Sosyalistlerin dün söyledikleri bugün nasıl gerçekleşmişse, bugün söyledikleri de yarın öyle gerçekleşecektir.

Türkiye iç ve dış politikasında kompradorların yönetiminden kopmak zorundadır. Türkiye davandığı kurumların yıkıntıları üstünde yeni bir yaşayışa, yeni bir dünya görüşüne, yönelmek zorundadır.

Daha doğru deyişle iç ve dış politikada Atatürk'ün gösterdiği yola girmek zorundadır Türkiye... Atatürk'ün antiemperyalist ve bağımsız siyasetine dönmeden yıkıntılar arasında bunalımlar ve sarsıntılar içinde kalacaktır.

Bu memleketin içinde hiçbir güçlü muhalefet görmeden yıkılan yozlaşmış kurumlar, Türk toplumunu yeni kurumlar aramaya götürecektir.

Yapmak için yıkmak gereklidir demistik yazımızın ilk satırlarında...

Kompradorlar cephesi zaten bir yıkılışın içindedir. Davandıkları kurumların yıkılışını gördükçe kendileri de yıkılmaktadırlar. Ama bu yıkılışlarını Türk toplumunun yıkılışı haline getirmeden onları etkisiz bırakmak, ve Türk toplumunun geleceğine uzanan gerçek kararlar doğrulamak Atatürk Türkiye'si devrimci güçlerinin ödevidir.

İlhan Selçuk

SEÇİM KAMPANYASI BAŞLADI

İlk gün, en büyük kalabalığı Türkiye İşçi Partisi topladı

Seçim kampanyasının en büyük özelliği, kütüphanelerde görülen büyük ilgiydi. İnönü dahi, doğduğu şehirde ancak 10 bin kişiyi toplayabildi. Elazığ'da kalabalık 4-5 bin kişiydi. Halbuki İnönü, Malatya'da normal olarak 30-40 bin kişiye hitap ederdi.

Bol paralı AP, teşkilatının olağanüstü çabalarına rağmen, AP'nın Doğu kalesi sayılan Erzurum'da Demirel çok cılız bir kalabalık buldu. Birinci Demirkıranın lideri, bu kadar az bir kalabalık karşısında konuşma durumunda bırakılıyordu, valiyi ve parti yetkililerini başlat, sonra da çekergiderdi.

Seçmenlerin, yaşantılarına bir değişiklik getirmeyen seçim yarışmalarından ciddi şekilde soğudukları açıktır. Buna karşılık yeni bir ses ve ümit getiren TIP Spor ve Sergi Sarayındaki ilk toplantısında tahminlerin çok üstünde bir işçi-aydın topluluğunu bir araya getirebilmiştir. (Bakınız: TIP yazısı.)

TIP, eski tip politikacıdan ümidini kesen ve inancını yitiren kütürelere, yeni bir ümit ve inanç verildiği ölçüde hızla gelişecektir. AP, Genel Başkanı seçim kampanyasına «kardeşlik» teması ile başladı. Orduya ve gençliğe bol selam gönderdi. «İkinci Menderes çok yaşa» sesleri ve «Ortanın solu Atatürkçülüğe ve demokrasiye ihanettir. Demokrasimizin büyük lideri hoş geldiniz» dövizleriyle karşılanan ikinci Demirkıranın lideri, Erzurum konuşmasında nazını reddetti ve bol bol teminat verdi. Bu arada Kalkınma Planı'nı bir kenara iterek, Erzuruma yarım diline fabrika vaadinde bulunmayı ve bozuk yolların yaptırılacağını söylemeyi unutmadı. AP'nin Haber gazetesi konuşma hakkında, «Demirel, elinde 18 sayfalık metni büyük bir rahatlıkla okudu» diyor.

İnönü ise, cepheiden tasarruza geçti. CHP, Genel Başkanı, «Yeni maceralara müsaade etmeyiniz... Eski demirkıranın mirasını paylaşılmaktan başka esaslı hiç bir çabaları olmayan siyaset adamları, son 8 aylık müddet içinde neler yapmaya istidatlı olduklarını birer birer göstermişlerdir: İşçilerin dilekleri çabuk yoldan ölünce karşılanabilir, ticarete serbeslik farfalarları vurgun devrinin açabilir. Dikkat...» diyor. İnönü Elazığ'da da «Bunlar planı kuşa çevireceklerdir. AP, ye fırsat vermeyiniz» temasını işledi. Öyle görünür ki bu seçimlerde CHP'nin başlıca teması, «AP, yeni bir macera demektir. Maceraları ancak CHP, iktidarı öler» şeklinde olacaktır. Tabii ki bu arada «tüccarlar kulübü» ve «yabancı şirket komisyonculuğu» temaları en geniş şekilde işlenecektir. Nitekim CHP, Genel Seyretleri Satır, Trabzon'da bu konuları dile getirdi: «Bir bakanın, millî menfaatleri-

millî hıç sayarak, petrolümüzü, madenlerimizi gözünü kırpmadan yabancı şirketlerin avukathünü yapar gibi millî menfaatlara uymayan davranışına hiç bir devirde rastlanmamıştır.

Bir Sanayi Bakanı düşününüz ki demirin, çimentonun, kalayın üç beş kişinin menfaatinde karaborsaya intikalini önleyemeyecek kadar basiretten mahrumdur... A. P., üç beş kişinin menfaatine, müstahsili ve müstehlikli ezen bir iktidardır.»

Turan Feyzoğlu da Kayseride aynı temaları işlemekteydi: «Hayat pahalılığı İstanbuldaki birkaç ithalatçı ve bir kaç yabancı şirket temsilcisi için sıhhat işareti olabilir. Onların yanaklarındaki kan biraz daha arttırabilir. Fakat milyonlarca insanın yüzünü soldurmak pahasına...»

Türkler demiryolu işletemez diyenlere rağmen, nasıl millî demiryolumu millî madencilikçi gerçektirirsek, bugün savunduğumuz millî petrol davasını da yabancı petrol şirketlerinin inançsız davranışını kırarak mutlaka gerçekleştireceğiz.»

Gittikçe ağırlaşması beklenen bu hücumlar karşısında, frenklerin deyimi ile «banalite»den öte bir şey söyleyemiyen Demirel fena halde hırpalanacaktır. Eğer sinirleri dayanmaz ve muharabeyi kabul ederse, mücadeleden çok daha zararlı çıkacaktır. Esasen, karşı tarafın amacı öyle görünür ki, çok kaçak güreşen Demireli meydana çekmektir.

Hendüz TIP'ın dışındaki partiler, dış politika meselelerini ele almamışlardır. CHP, dış politika ve Kıbrıs meselelerine dokunmak tan dikkatle kaçınmıştır. Eğer İnönü-Demirel arasındaki, Örgütlerinin Moskova gezisi dolayısıyla yarım kalan Kıbrıs tartışması da yeniden başlarsa, «seçim su» yapmama geleneği yıkılmış olur. Dış politikayı tartışma konusu olacaktır.

Kampanyada yeni bir ses: TIP

Geçen Pazar, İstanbul'un tenha sokaklarını üstü açık bir Caddillac'la boydan boya geçen Amerikalı iki feza adamı, seyrek kalabalıkları el sallayıp selamlar ve mukabilinde alkış beklerlerken, giriş kapısının üstünde «İşçi Kardeş, TIP senin nâsrın ellerinin eseridir» yazılı bir band bulunan Spor ve Sergi Sarayı, coşkun bir kalabalığın akışları ile sarsılıyordu. TIP, seçim kampanyasını, halkın bütün tahminleri aşan büyük ve sıcak ilgi içinde açtı. Salon tıka basa doldu. İlgililerin çökme tehlikesini ileri sürmeleri üzerine kapılar kapatıldı. Dışarıda kalan üç bin kişilik topluluk —İçerde de 7 bin kişi vardı—, konuşmaları sonuna kadar hoparlörlerden izledi.

Yön'ün Seçim Tahminleri

Yıllardan beri ilk defa tahmine en az elverişli bir seçime girmekteyiz. Yeni Seçim Kanunu, gerçeğe yakın tahmin imkânlarını son derece güçleştirmiştir. İlk defa olarak küçük partiler zayıf bulundukları illerde rakiplerinden oy koparmak için çaba göstereceklerdir. Zira yeni Millî Bakıye sistemine göre, artık her oy önemlidir. Bundan başka, devletin sandık başına ulaştıracağı birleşik oy pusulası sistemi sayesinde, küçük partiler, Türkiye'nin her tarafında oy pusulası bulundurabileceklerdir. Ayrıca, seçmenin oy pusulası cebinde sandık başına gidebilmesinin sebebiyet verdiği seçim oyunları önlenmiştir. Kapalı hücrede, «kır at» tek başına doğru damga basmak gereklidir. Seçim sisteminde gürleşen bu devrim, tahminleri altüst edebilecek niteliktedir. Diğer taraftan A.P. balonu, Zonguldak'ta jilere kurşun, üzüm üreticilerine potas karaborsası, tütün ve fındık üreticilerinin tüccara fed edilmesi, inşaat malzemesi karaborsası ve fiyat yükselmeleri gibi olaylarla, çok kısa sürede, hayli sönmüştür. Petrol meselesindeki yabancı şirket savunuculuğu, A.P.'li seçmenin zihnini karıştırmıştır. Bu ekonomik olayların A.P.'li seçmenlerin oyunu en ölçüde etkileyeceği bilinmemekle beraber, hiç değilse oy verme sevkini azalttığı muhakkaktır. Nitekim çok geniş mali imkânlarla rağmen, A.P. Genel Başkanı, seçim gezisinde Menderes'in topladığı kalabalıkların beşte birini biraraya getirememektedir. TIP ise bu seçimlerde büyük iddia ya sahip olmamakla beraber, bir iki ay önceki tahminlerin aksine, hızla gelişmektedir.

Elde tahminlere ölçü olabilecek en sabitli yer, 1963 II Genel Meclisi Seçimleridir. Mahalli seçimlerin, genel seçim sonuçlarına ölçü sayılması aldatıcı olmakla beraber, 1963'te bugünkü seçim sistemi uygulansaydı, A.P. 175, C.H.P. ise 126 milletvekili doğrudan doğruya çıkaracaktı. Millî Bakıyenin de katılmasıyla A.P. milletvekili sayısı 209'a, CHP milletvekili sayısı da 173'e yükselinecek, geri kalan 68 koltuğu da küçük partiler paylaşıracaktı. Bu rakamları yüzde ile ifade edersek, AP koltukların % 46,4'ünü, CHP % 38,4'ünü alacak, % 15,2 de öteki partilere kalacaktır.

İstatistik uzmanları, 1950 yılından itibaren seçmenin oylarında görülen gelişmeyi göz önünde tutarak, çok daha ciddi seçim tahminleri yapmayı denemişlerdir. Fakat seçim

sisteminin getirdiği önemli değişiklikler dolayısıyla, bu tahminler de ihtiyatla karşılanmalıdır.

1950'den itibaren partilerin aldıkları oy yüzdeleri şöyledir:

Yıl	CHP	DP (AP)	Diğerleri
1950	% 39.94	% 53.33	% 6.73
1954	% 34.76	% 56.63	% 8.61
1957	% 40.57	% 47.27	% 12.16
1961	% 36.74	% 34.79	% 28.47
1963	% 36.13	% 45.38	% 18.49

1961 AP rakamlarının, bu seçimlerde DP oylarının YTP ve CKMP ile paylaşılması dolayısıyla gerçeği yansıtmadığı muhakkaktır. Fakat 1961 sonuçları gözönünde tutulmasa da, DP'nin aldığı oylar oranı, istatistikçilerin deyimi ile küçülen bir «trend» izlemektedir. CHP için de aynı durum görülmektedir. Fakat CHP'nin aldığı oylar oranı, DP'ye nazaran daha düşük bir hızla küçülmektedir.

Bu gelişme eğilimlerine dayanarak, istatistik uzmanlarının vaatıkları 1965 seçim tahminleri şöyledir: AP oyların yüzde 44'ünü, CHP yüzde 36' sını alacak, geri kalan yüzde 20'yi diğer partiler paylaşacaklardır. Fakat istatistikçiler, tahmini bu noktada bırakmazlar. Belirli bir güven sınırı içinde, partilerin almalrı muhtemel oy oranlarını alt ve üst sınırlarını çizerek, Râvlece, tahminlerin isabet derecesini vücutlaştırırlar. Nitekim uzmanlarımız, yüzde 67 ve yüzde 95 ihtimaller, partilerin elde etmeleri muhtemel oy oranlarını hesaplamışlardır:

Güven Sınırı	CHP	AP	Öbür Partiler
% 67 ihtimal	% 33—39	% 40—48	% 20—23
% 95 ihtimal	% 30—42	% 36—52	% 18—25

Tekrar ediveriz, mevcut şartlarda yapılabilecek bu en objektif tahmine rağmen, 1965 seçimleri çok farklı sonuçlar verebilir. Fakat 13 yıllık oy trendleri, hele Seçim Kanunundaki değişiklikten sonra, AP'nin tek başına çoğunluk sağlamasını son derece zayıf bir ihtimal olduğunu göstermektedir. CHP oy oranını arttırmassa da, AP yine de yüzde 50'vi almakta büyük olasılık bulunmaktadır.

Seçim sonuçları hakkında ciddiyetle daha fazal bir şey söylemek, mümkün gözükmemektedir.

Salon, TIP bayrakları, seçim afişleri ve çeşitli dövizlerle süslenmişti. Dövizler arasında «Kul kulluk yetsin artık», «İnsan insanı sömürmesine yalnız TIP karşıdır», «Emperyalistler ve İker deki ortakları dışarı v.s. vardı. TIP'in seçim kampanyası hep bir ağızdan söylenen İstiklâl Marşı ile açıldı. Konuşmalar başladı. Genel Başkan Aybar, konuşmalar devam ederken geldi. Aybar'ın salona girisi, sevilen futbol takımlarının sahaya çıkışından daha az harareti olmayan gösterileye yol açtı. «Ya ya ya, şu şu şu... Aybar Aybar çok yaşa» sesleri ve alkışlar arasında salonun ortasına yürüyen Aybar, çok heyecanlı idi. Taşlı sopalı toplantılardan, bu büyüklük ve coşkunlukta toplantılara erişmenin mutluluğu TIP Genel Başkanının gözlerinde bir kaç damla gözyaşı olarak belirdi.

SEÇİM BİLDİRİSİ

TIP, Genel Başkanı Aybar, partisinin seçim bildirisini bu toplantıda açıkladı. Konuşma, müphemmel bir hitabet örneği oldu. Aybar, coşkun topluluğa tam anlamıyla hakim oldu ve partisinin fikirlerini açık seçik bir dille ve en inandırıcı üslupla anlatmayı başardı. TIP'in seçim bildirisinin temel düşüncesini, memleketin bugün içinde bulunduğu muş şartların tabii bir neticesi olarak bir millî kurtuluş hareketi zorunluluğu teşkil ediyordu.

Aybar bu düşüncüyü, şöyle özetledi:

«Millî Kurtuluş Savaşımızı zâfere ulaştırdıktan 43 yıl sonra istiklâlimizi, bağımsızlığımızı yeniden kazanmak zorundayız. Yarın bahanesiyle gelen Amerika 1947 den beri yurdumuza adım adım yerleşmiştir. Vatan topraklarımızın 35 milyon metre karesi Amerikalı işgalindedir. Bu işlere Türk polisi, Türk hakim, Türk

komutanı, hattâ Türk Bakanı giremez. Bu işler, Türk toprakları üzerinde Amerikan bayrağının dalgalandığı birer küçük Amerikadır. Önce yardım heyetleri olarak Başkentimize yerleştiler. Şimdi her Bakanlıkta uzmanları var. Bunlar Amerikan hükümetinin uzman adı altında iş gören ajanlardır. Artık devlet sürü kalmamıştır. Amerikalılar her işimizi bilirler. Bilmekle kalmazlar, bizi istedikleri yola sürüklemek için gerekirse baskı da yaparlar. Kıbrıs buhranı sırasında bu baskılar nereye kadar götürüldüğünü hep gördük. Yunan emperyalizmini korumak için Amerikalılar hükümetimizin önüne diktiler. Amerikalı Cumhuriyetçiler, Başbakanımıza ağır bir mektup yazdı. Kıbrıs asker çıkarmaya kalkarsanız Altınca Amerikan Filosu yolunuzu kesecektir, dedi.

«Amerikalılar bütün millî servetlerimize de el atmıştır. Bir Amerikanın hazırladığı petrol kanunu tasarıyı devrik D.P. iktidarı zamanında Büyük Meclisten geçirilmiştir. Bu kanuna dayanarak Amerikan petrol kumpanyaları yurdumuzun petrol kaynaklarına el koymuştur. Yurdumuzdaki petrol bizi devlet olarak serbestçe arayamaz, serbestçe işletemez duruma düşmüştür. Amerikan petrol şirketleri hükümetimize küstahça telgraflar çekmekte, devleti tehdide cüret etmektedir. Amerikan kumpanyalarının imtiyazlarına dokunulmayacağını açıkça söyleyen, Amerikalıları savunan kimseler bugün en yüksek sorumluluk yerlerinde bulunuyorlar. Bunlar Amerikan kumpanyasının simsarları gibi konuyorlar. «Amerika madenlerimize de göz dikmiştir. Elly adındaki bir Amerikalıya hazırlanan maden kanun tasarısı Mecliste kabul edilirse Amerika kromumuza, bakı-

rumuza, demirimize, uranyumumuza da tıpkı petrolümüz gibi el koyacaktır.

Bu şartlar altında halkın birinci vazifesi yurdu yabancı hâkimiyetinden kurtarmaktır. Millî Kurtuluş Savaşını kazandığımızdan 43 yıl sonra, yedisinden yetmişine kadar bütün yurttaşlar seferber olacağız. Türkiye hiç bir devletin peyki, uydusu olamaz. Amerika ne yoldan gelişse o yoldan dışarı atılacaktır. Halkımız elinin tersiyle küstahlara hak ettikleri cevabı verecektir. Amerikaya imtiyaz veren andlaşmaları feshedeceğiz. İstiklâlimizi, bağımsızlığımızı yeni baştan kazanacağız. Bu, yalnız millet olarak haysiyetle yaşamamız için de değil, kalkınabilmemiz için de başta gelen temel şarttır.»

DİŞ POLİTİKA GORUŞU

Mehmet Ali Aybr, Türkiye İşçi Partisinin dış politika görüşünü «Türkiye İşçi Partisi tam bağımsız, yüzde yüz millî bir dış politika izleyecektir. Bu, Kurtuluş Savaşının Atatürk politikasına dönüşür. Böyle bir politika, Birleşmiş Milletler Anayasası ilkeri ışığında bütün devletlerle karşılıklı saygı ve tam eşitlik esasına göre ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda dostluk münaşebetleri kurmayı amaç bilir.» diye özetlemiş ve partisi iktidara geldiği takdirde dış politika alanında neler yapacaklarını şöyle sıralamıştır:

1 — Yabancı devletlerle yapılmış bütün andlaşma ve sözleşmeler, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile imzalanmış ikili andlaşma ve sözleşmeler gözden geçirilecek ve bunlardan millî bağımsızlığımız ve millî menfaatlerimizle bağdaşmayanlar derhal yürürlükten kaldırılacaktır. Yabancı devletlerin elde ettikleri siyasî, ekonomik, mali ve kazai mahiyetteki her türlü imtiyazlara

TIP Genel Başkanı Aybar, kampanyayı açıyor. Tahminleri aşan ilgi

son verilecektir. Yabancıların kurduğu askerî üsler kaldırılacaktır. Böylece Büyük Millet Meclisinin kararı olmadan yurdumuzda üslenmiş yabancı devletler tarafından bir savaş sürüklenmemiş ihtimali de kesinlikle ortadan kalkacaktır.

2 — Komşu devletlerle dostluk münasebetleri kurmak ve geliştirmek Atatürk dış politikasının temel ilkesi olmuştur. Bu ilkenin mirasçısı olan Türkiye İşçi Partisi, Sovyetler Birliğiyle münasebetlerimizin iyileştirilmesi için son zamanlarda atılan adımları memnuniyetle karşılar ve bu yöndeki gelişmelerin karşılıklı saygı, itimat ve menfaate dayanan samimi dostluk münasebetleri şeklini almasını ister. Yunanistanla bozulmuş olan münasebetlerimizin Atatürk devrindeki seviyeye ulaştırılmasını amaç bilir.

3 — Türkiye İşçi Partisi, özellikle milli kurtuluş savaşını yapmış veya yapmakta olan milletlerle münasebetler kurulup geliştirilmesini dış politikamızın temel bir hedefi sayar. Amerika Birleşik Devletleri dahil, büyük küçük bütün devletlerle, tam bağımsızlık ve egemenlik esasları dairesinde münasebetlerimizin karşılıklı menfaat, saygı, eşitlik, içlere karışmama ilkeleriyle göre yeniden düzenlenmesini ve samimi dostluklar halinde geliştirilmesini gerekli görür. Milletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini ister.

Aybar, Kıbrıs politikasını şöyle belirtmiştir:

«Türkiye İşçi Partisi, milli menfaatlerimize ve Kıbrıs'taki Türklerin menfaatlerine en uygun çözümleri bulmak üzere Kıbrısın yabancı üslerden temizlenmesini, silahsızlanmasını ve milletlerarası garanti altında her iki topluluğun eşit haklarına dayanan bağımsız, federal bir devlet olmasını teklif etmektedir. Türkiye İşçi Partisi, yalnız ilgili tarafların, yani Türkiye'nin, Yunanistan'ın ve Kıbrıs'taki Türk ve Rum topluluklarının temsilcileriyle Birleşmiş Milletlerden bir temsilcinin bir yuvarlak masa toplantısı yapmasını ister.»

KALKINMA YOLU

Türkiye'nin hızlı bir kalkınmanın bütün ön şartlarına sahip olduğunu bildirmiş, halktan yana plânli bir devletçiliğin bunu sağlayabileceğini anlatmış, kalkınmanın gerçekleşmesi için de mutlak olarak zorunlu işleri sıralamıştır:

1 — Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiği zaman dış ticaret, bankacılık, sigortacılık devletleştirilecek ve bunlardan sağlanan muazzam kârlar halkın yararına kullanılacaktır.

2 — Yoksul halkın sırtına yüklenmiş olan ağır vergi yükü hafifletilecek ve asgari ücretlerden vergi alınmayacaktır. Tasarruf bonusu kaldırılacaktır.

3 — Çıkarılacak toprak kanunu ile topraksız ve toprağı yitirmiş köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağı sahip olacaklardır. Bunun için büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklar kendilerine en çok 500 dönüm bırakılarak Anayasanın öngördüğü şekilde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırılan topraklar ve bugüne kadar ağalara peşkeş çekilen hazine toprakları parasız olarak köylüye dağıtılacak, tapuları ellerine verilecektir. Ailesini geçindirecek kadar toprağı bulunan orta halli köylülerin toprağına dokunulmayacaktır.

Aybar, gençlik ve eğitim konusunda Türkiye İşçi Partisinin neler yapacağını anlatmış, iktidara gelince Türk gençliğini kövede ve kentte çalıştırmaya ve öğrenim hayatında demokratik esaslar üzerinden teşkilatlandıracağını, gençliğin memleket hayatında ve kalkınmasında daha etkin bir rol oynaması şartlarını sağlayacağını ve Köy Enstitülerinin mutlak açılacağını bildirmiştir.

Aybar, konuşmasını şöyle bitirmiştir:

«Gün işiyor. Sen ak koyunla kara koyunu artık ayırt etmeye başladın. Bak bu partiyi bir avuç emekçi kurdu ve dört buçuk yıldır parasız, puluz hem de iftirlara, suçlamalara taşlı sopalı saldırdılar. İşte bugün bulduk 51 ilde seçimlere katılıyor. Her yerde Türkiye İşçi Partisini konuşuyorlar. Artık Türkiye İşçi Partisi gerçek bir güç haline gel-

di. Ve bu seçimlerde sen ona oy vereceksin. Senden olanlar Büyük Meclise girecekler ve güzel mutlu günler başlayacak; emekçinin başta olduğu, ailesi, çocuğu, çocuğu ile efendice yaşadığı, mutlu günler süreceği, ileri toplumcu, bağımsız Türkiyeyi el birliği ile mutlaka kuracağız.

Yaşasın emekçiler, yaşasın Türkiye.»

ANKARADA

TİP'in İstanbul'daki çok parlak toplantısına karşılık, Ankara mitingleri nispeten sönük oldu. Yeminahalle açık hava toplantısı 300 Cebece toplantısı bin kadar bir kalabalık tarafından izlendi. Toplantıların en ilgi çekici hatırlı Sivas Milletvekili aday, işçi Abbas Uğurlu oldu. Güney Anadolu şive si ile konuşan Abbas Uğurlu, özelleşen şunları söyledi: «Meclise işçi milletvekili girmesini istemiyorlar. Sorarım onlara, Meclisen temelli kim attı, duvarını kim ördu, çatısını kim yaptı? Hep işçiler. Meclise hep avukat, doktor mu girecek? Meclisi yapanlar da Meclise girmeli.

Siyasetle işçi uğraşmamalı, üniversiteli uğraşmamalıdır. O uğraşmasın, bu uğraşsın. Yalnız toprak ağaları ve onların avukatları mı, siyasetle uğraşsın?

Köylüler gayet iyi bilirler. Akların bu topraklara nası sahip olduklarını. Kıratlara bindiler, bin diyor, sınırları çizdiler. Biz ne olacağız dedik, aç da tutmam, toka da tutmam deyip bizi işe sürdüler.

Gözümle gördüm, adam hossos pist (hususî pist) yaptırmış, elikopter (helikopter) ile öglen yemeğine İstanbul'a gidiyor. O parayı dürüst kazansaydı Adem ile Havva'dan bu yana biriktiremezdi. Durum şu: Üç tane adam görürsün sırt sırta binmiş. Üsttekine soruyorsun havalarda burada çok günlük güneşlik diyor. Ortadaki eh diye fazla ses çıkarmıyor. Ama alttaki ölüyor, bin sırtından diye feryad ediyor.»

Petrol Savaşı

Şimdi iş sokağına düştü diye, aristokrat aristokrat yakınıyorlar. Nasıl «Bakan millileştirilmeli, ya da «Go home Mehmet Turgut» denirmiş! Ne cüretle «Yüce Divan»dan, «olayların 27 Mayıs yö-

Hüdaî Oral
«İmtiyaz rejiminde miyiz?»

nünde gelişmesi»nden söz edilmiş! Bakana Mobil armalı avukat cübbeleri sunmak kimin haddine imiş!

Bugün surethaktan görünmeye kalkışınlar, öce nasıl davranacaklarını hatırlamalıdır. Mehmet Turgutun millî çıkarları savunmaktan başka kusuru olmayan genel müdürleri karşı davranış ortada. Petrol Kanunu değişikliğini nasıl baltaladığı herkesin bildiği bir gerçek. Üstelik Mehmet Turgut, bu davranışlarının nedenlerini kamu oyuna açık lamsız değil, «Namuslu insanları köylüler Ben solculara cevap vermem Ben akh başında insanlarla konuşurum» gibi saçmalıklarla vetiniyor. Yeni Gazeteye gönderdiği «çok teşekkürler» cevabı da Bakan, hâli «Ben Petrol Kanununun esprisini benimsemişim» diyor!

Petrol Kanununun nasıl bir korkunç kapitilasyon kanunu olduğunu yeni bir örneğini geçen hafta gördük. TPAO'nun bir mil-

SALAMON'A VERİLEN RAPOR

Türkiye Masonlarının masrıkı âzamı Necdet Egeran'ın Genel Müdür Muavini olduğu Türk Mobil'in Genel Müdürü, Fricker adında bir zatır. İstanbulda ikamet eder. Dünya çapında bir petrol tekeli olan Mobil'in Orta Doğu'daki bütün paravan şirketleri ve yavru şirketleri gibi Amerikalı Fricker ile Türk Masonlarının, dolayısıyla Süleyman Demirel ve Mehmet Turgutun da başkanı olan yardımcısı Necdet Egeran, Türk Mobil'in sorumluları olarak, Londra'da oturan Mr. Salamon adındaki Mobil bölge temsilcisine bağlandılar. Mobil'in dünyamızı öteki ülkelerindeki bütün şubelerinin ve paravan şirketlerinin genel müdürleri gibi de, ayda bir, Salamon efendiye bir rapor verirler.

AGUSTOS RAPORU

Altında Türk Mobil'in Genel Müdürü Fricker'in imzası bulunan Ağustos 1965 raporunda Türk kamu oyu tarafından bilimesinde büyük faydalar olan bazı kısımlar vardır. Necdet Egeran'ın yardımıyla Fricker tarafından kaleme alınan raporda önce Türkiye'nin genel bir panoraması çizilmektedir. Mobil'in Türkiye'deki Genel Müdürü ve müşavirlerine göre Türkiye'de seçimleri mutlaka A.P. kazanacaktır. Dolayısıyla Mobil'in ve yabancı petrol şirketlerinin endişeye kapılmasına sebep yoktur. Petrol konusunun şu son günlerde ön plana çıkması geçici bir iştir ve seçimleri A.P. nin kazanmasından sonra normal mecrasına girecektir.

RUSYA İLE İLİŞKİLER

Süleyman Demirel'e A.P. kongresinde «mason olmadığının» dair sahte bir belge düzenlenmesinde baş rolü oynayan o zamanki masrıkı âzamı kaymakımı, sonradan da masrıkı âzamı olan Necdet Egeran'ın Genel Müdürü Amerikalı Fricker'e göre, Türkiye'nin son aylarda Sovyetler Birliği ile giriştiği iyi komşuluk münasebetlerinden de yabancı petrol şirketlerinin fazla telaş ve endişeye kapılması yerisizdir. Bu, Türkiye'nin genel politikası içinde geçici bir davranıştır ve sonuna kadar devam etmesine imkân yoktur.

YETİŞ İMDADE

Türk Mobil'in, Türkiye'nin iç politikasından dış politikasına kadar çeşitli konuları iltifa eden ve bir süzgeçten geçirilen sonra Amerikalı Mobil tekelci ilahilerine de ulaşacak olan raporunda, Mobilin Türkiye'deki idarîlerinden de bir nebze söz edilmektedir. Bu idarîlerin en başında da, Enerji Bakanı Mehmet Turgut'un «tarafsız» davranışından duyulan memnuniyet belirtilmektedir. Sonra sıra, sade Mobil değil,

Shell ve BP için de yavaş yavaş bir büyük tehlike olmaya başlayan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının son bir teşebbüsüne gelmektedir. İşte, Demirel ve Mehmet Turgutun mânevi başkanı Egeran'ın Genel Müdürü Fricker bu noktada Salamon'u yardımı çağırılmaktadır.

KARIMIZ ELDEN GİDECEK

Fricker, çok emni kaynaklardan öğrenmiştir ki TPAO İzmir'de 3 milyon ton kapasiteli bir rafineri kurmak için Petrol Dairesine müracaat etmiş, izin istemiştir. Yaklaşık olarak 270 milyon liraya mal olacak bu rafineri gerçekleşirse, Mobilin Atış rafinerisi iş yapamaz duruma gelecektir. Türkiye'deki Petrol Kanunu, yabancı şirketlere, bu rafinerinin yapılmasına itiraz hakkını vermektedir. Bunun için Mobil hiç bir fedakarlıktan kaçınmamalı ve derhal milletlerarası capta iki hukukçuyu Türkiye'ye göndermelidir ki TPAO'nun rafineri teşebbüsü önlensin.

RAPORUN SONRASI

Türk Mobil Genel Müdürünün bu raporu, Ağustos başında İstanbul'dan postaya verilerek Londra'ya gönderilmiştir. Ardından, TPAO tarafından son derece gizli tutulan İzmir civarında bir rafineri kurulması işine Petrol Dairesi Reisliği nezdinde itiraz edilmiştir. İtiraz üzerine TPAO'ya bir yazı göndererek, yurtdışına Petrol Dairesi Reisliği, Mobilin itirazı üzerine TPAO'ya bir yazı göndererek, Petrol Kanunu gereğince bir yabancı şirketin rafineri kurulmasına itiraz ettiğini şirketin adını ve itiraz sebeplerini açıklamadan bildirmiştir. TPAO'yu rafineri kurmak istemekteki amaçlarını izah etmek üzere, itirazcı şirketle birlikte bir toplantıya çağırılmıştır.

Şimdilik hikâye bu kadardır. Salamon efendiden istenen iki milletlerarası hukukçunun gelip gelmediği belli değildir. Ama hiç şüphe edilmesin ki gelecekle ilgili ve TPAO'nun vüze yüz Türk sermayesi ile bir rafineri kurmasına engel olmak için de ellerinden geleni yapacaklardır. Seçimlerden sonra ise, gerçekten A.P. iktidara gelirse, zaten mesele yoktur. O zaman öyle hukukçuya falan da lüzum yoktur. TPAO'nun da, Petrol Ofisin de, daha henzeri ne kadar dik kafalılık eden milli kuruluş varsa hepsinin başındaki âşilerin defterleri dürülecektir. Bundan hiç şüpheleniz olmasın... Ama ne zamana kadar?

İlhami Soysal

Enflasyon meselesi

Devlet Plânlama Teşkilâtının iki ay kadar önce hazırladığı tehlike çanlarını çalan raporun başında yayınlanmasa, enflasyon tartışmalarına yol açtı. Gerçekten 1965 yılında DPT ve göre vüze 8,2 ve Maliye Bakanı İhsan Gürsana göre ise vüze 7 bir fiyat artışı görülmüştür. Bu endişe verici bir yükselmeye değil, normal olarak yaz aylarında düşen fiyatların vaz aylarında da bir miktar yükselmeye devam etmesi, endişeleri daha da arttırmıştır. Eylül'den sonra fiyatlar normal olarak yükselecektir. Eger ekonomi politikası enflasyonu önleyici volda düzeltilemezse tehlike il bir enflasyon dönemine girilebilir.

Fiyat yükselmelerinde, 1964 yılında durgunluğu önlemek için girişilen para ve kredi politikasının payı büyüktür. Durgunluğu önleme politikası sonucu, para ve kredi hacminde çok büyük artışlar olmuştur. Ne var ki durgunluk önlemdikten sonra daha iltiyath davranmak gerekirken yeni iktidar aksi volu tutmuştur. Bütçenin cari giderlerinde yüz milyonlarca lira artışı önleme yolunda bir şey yapılmadığı gibi, tıccarcı bir ekonomi politikası —ki enflasyonist niteliktedir— hız verilmiştir. Demirel'in fiyat yükselmelerinin sıhhat belirtisi sayan görüşleri, endişe kaynağı olmuştur. Ayrıca demir çimento karaborsaları bazı ithal mallarında görülen spekülasyon fiyat artışlarını körüklemektedir. Bu tutumun sonucu, hiç şüphe edilmesin, iş çevrelerinin pek sevindiren fakat geniş kitlelerin ezilmesine yol açan enflasyondur. Esasen bugünkü kapitalist düşüncesi, Türk ekonomisinin kaderi, önemli bir gelişme kaydetmeden, durgunlukla enflasyon arasında bocalamak tr.

il rafineri kurması çoktan kararlaştırılmış. Kalkınma Plânı da bunu öngörüyor. Hattâ Mehmet Turgut'un partisi de milli rafineri kurulması meselesini seçim bevanımesine almış. Ama Petrol Kanununa göre yabancı şirketlerin buna itiraz hakları vardır. Ni tekmî etmişlerdir de Rafineri kurmamız için bile efendilerin rızalarına iltiyah vardır. Petrol Kanununun verdiği yetkileri bile kullanamayan hükümetlerin bu durumda ne yapacakları merak konusudur. Nitekim Hükümet, Petrol Kanununa göre ham petrol ithal fiyatını herhangi bir pazarlığa lüzum kalmadan tek taraflı tesbi yetkisine sahip bulunduğuna halde, bir türlü yetkisini kullanmaya cesaret edememektedir. Mehmet Turgut, Cumhuriyet Hükümetini yükseltmeyen uzun pazarlıklardan sonra gerekli indirim sağlamayı başaramamıştır.

Meseleli hiç değilse burada belirtmek gerekirken, Başbakan Örgüplü de, yabancı şirketlerle pazarlık masasına oturmak hatasını işlemiştir. Şirketler, Nevvork ve Londra'da danışıp yeni tekliflerini bildirecektir. Bu haysiyet kırıcı durumu eski bakan Hüdaî Oral, bir basın toplantısıyla ortaya koydu: «İndirim konusu üzerinde çalışmaları, bakanlık görevinde bulunduğum sırada başlamıştır. Yüzde 10 indirim kâfi görülmüştü, yüzde 35 indirim yapılması Bakanlık teklifi olarak Bakanlıklararası İktisadî İşbirliği Komitesine kısa çağırması yapıldıktan sonra Petrol Kanununun 13 üncü maddesi gereğince gerekli Bakanlar Kurulu kararı alınması ve ilgili yabancı şirketlere tebliği maksadıyla intikal ettirilmiş buluyordum. Pazarlık imtiyaz rejimlerinde olur Türkiye'de kanun rejimi hâkimdir.»

Türkiye Cumhuriyetinin haysiyetini düştüren bir hükümetin, çirkin pazarlığa derhal son verip yüzde 35 indirim sağlayan karar-

nameyi tereddütsüz çıkartması gerekir.

Mehmet Turgut, bu yolda uğraşacağı yerde, haksız davranışlarını merce savunabilmesi mümkün olmadığı için, AP. gazetelerini komik iftiralarla besleyerek öfkelerini gidermeye çalışmaktadır. Yok efendim İhsan Topaloğlu, petrol borularını çok yüksek fiyata sipariş etmiş yok Tahsin Yalabık bir Amerikan şirketiyle tatlı işler çevirmeye kalkışmış.

Bu «merdi kipti» üstüplü iftiraların tutar tarafı yoktur. Petrol borusu işinde Mehmet Turgut'un çok savunduğu yabancı şirketler bir kartel olarak karşımıza çıkmışlar, tonu 214 dolardan fiyat empoze etmeye kalkışmışlardı. Tek teklif buydu ve bu teklifin kabul edilmesine hukuki bakımdan kimse itiraz edemezdi. Ne var ki TPAO yöneticileri, Mehmet Turgut gibi yabancı şirket bayramı olmadıkları için, kartellerin yüksek fiyat empoze etme oyunlarını görebiliyorlardı. Nitekim Topaloğlu, kartelin zayıf taraflarını iyi teşhis etti, iyi muharebe verdi ve Japonya ile Fransav kartelden koparmayı başardı. Bu sâvede Türkiye 10 milyar lira kazanmıştır.

Yalabık'a yöneltilen iftira da aynı derece güttüncüdür. Bir yerli firmasının bir Amerikan firmasına devir teşebbüsü üzerine, Maden Komisyonu Müşaviri Yalabık'tan bilgi istenmiştir. Yalabık'ın sağladığı bilgi üzerine, satış durmuştur. Mehmet Turgut ve şürekâstının çamurlaması kalkmış; bir Yalabık'ın, o tarıklarda bezi olsaydı bir boraks işi, bir Karadeniz Bakır meselesi onu ihya etmeye yeterdi. Hem de yabancı şirketlere gösterdiği bu kolaylıklardan dolayı, gerek Yalabık, gerek Topaloğlu ile Onat, Mehmet Turgut'un en göde genel müdürleri haline gelirdiler.

Sokağı düşen, petrol meselesi değil, bakanlıktır!

POLİTİKA VE ÖTESİ

GÜZEL GÜNLERE DOGRU.

Bu seçimlerin bundan öncekilere göre bir özelliği vardır. İlk defadır ki, tarihimizde, sosyalist fikirler meydanlarda söylenebilme olanağını bulmuştur. Egemen çevrelerin baskısı ile polis kovuşturmasına uğrayan fikirler, bu seçimlerde kanunların cevaz verebildiği oranda söylenebilmektedir. Halkımız böylece gerçekleri, şimdiye kadar alıştıkları ve uyuturulan dışında öğrenebiliyor. Öğrendikçe açılıyor, uyanıyor, öğreniyor, aldatılmışlığının farkına ve bilincine varıyor. Türkiye'nin kurtuluşunun din, iman sömürücülüğünde olmadığını, doğrudan doğruya yasaüstü, ekmeği ile ilgili bulunduğu gerçeği ile karşı karşıya geliyor.

ENGEL OLUNAMAZ

Başkentte yapılan Türkiye İşçi Partisi mitinglerinde bulundum. Komünistleri dinledim. Gözlerim yaşardı derken edebiyat yapıyordum. Yıllardır bizi ve bizden önceki kuşağı izleyen siyasal polislerin de gözlerinin dolduğunu gördüm. Meğer bu profesyonel fikir izleyicileri de dertliymiş. Onlar da bu fikirlerin, yaşantıların meydanlarda, kendilerine yakın insanlar tarafından söylenmesini özlemiş. Bu anlatılıyor davranışlarından...

Biz bu halk ekmezsiz, konutsuz, sağl kıtan yoksun kalmış istertz. Bu halkın çocukları da, Türkiye'ye egemen olan çevrelerin çocukları gibi okusun, yarından emlin olsun istertz. Kula kulluk etmesin istertz. Kazancının fişe birine yakın bir parayı konuta vererek sürünmesin istertz. İşsiz kalmamasın, bir iş varsa güvenle bunu sürdürsün istertz. Bütün bunları söylemek istediğimiz içindir ki, yıllarca bir polis rejimi altında kovuşturulduk, izlendik, fişlendik, dosyalandık. Yıllardır başımıza bümü kakanlar, şimdi bu fikirlerin daha bilincininin, daha yalınunun, daha som olanının meydanlarda inanmış kitlelerin önünde konuşulduğunu duyuyorlar. Bu bir aktır ve artık engel olunamaz, durdurulamaz, önüne geçilemez.

GİRECEKLER MECLİSE

Bugün için «ahval-i âdiye» den sayılan sözler ugruna kovuşturulan, mahkemeye verilen, hapislere yatan insanlarımız için vururken Meclise girdikleri gibi. Omuzlarında filintası, ayaklarında dolakları, sırtında avcı ceketleri ile meclise giren halk liderleri gibi. Tıpkı yıkılmaz sanılan padişahı, halifeyi, yerli ve yabancı sermaye usaklarını yeneler gibi. Son Osmanlı şeyhülislamının ölüm fetvalarına karşı koyanlar gibi.

HALKIN KENDİSİ

«— Bunlar Meclise girelirse, çalışamayız...» diyenlerin dudaklarını uçuklaştıran, uykularını kaçırarak budur.

«— Bunlar mı Meclise girecek?» sorusunun altında yatan küçük görme kompleksini değil, korkunun yakıcı acısıdır.

Halkın içinden ve halktan yana olanlar Meclise girdikleri zaman statükocular vatan satamayacaklar, millî petrolü yabancıya peşkes çekemeyecekler, kendi çıkarlarına olan kanunları alim kalem edip yutturamayacaklar. Meclise girecek sosyalistler halkımızın gözü, kulağı, bekçisi olacaktır. Oradaki oyunlardan halkımızı haberdar edecekler, günü gününe olan biteni bildireceklerdir. Demircisi, kömürçüsü, tornacısı, tesviyecisi, soforu, balıkçısı, gecekondusunu, köylüsünü ile halkın kendi temsilcileridir bunlar!

«— Meclise gireceklerdir.»

Bunlar Meclise girecekleri için korkuyorlar.

Bir defa daha 1920'lerin kutsal havasını ciğerlerimize çekiyoruz. Bu hava bizi dinlendirirken, onları rahatsız ediyor.

KORKTUKARI BUDUR

Bir köylü milletvekili adayı şöyle söylüyordu dilyle:

«— Bu meclisin temellerini biz kazdık. Duvarlarını biz ördük. Çatısını biz çatıttık. Suvaklarını biz suvadık. Onlar giriyor da, biz nife giremiyoruz bu Meclise? Babalarımız tapulu mülkü mü? Eğer tapulu mülkleri ise, bilir, döner geliriz. Değilse göğsümüzü gere gere otururuz.»

Göğüslerini gere gere oturacaklar, gözlerinin içine baka baka karşı koyacaklardır.

Halktan konan, halkı kandırarak girenlerin korkuları da bu iste...

Bir çiş gibi büyümekte olan, gelişen, olgunlaşan halkımızın kendi kendine olan bilinci ve sahdususudur. Haneli fikrin kendinden yana, hangi fikirin kendinden uzak olduğunu, öğreniyor ve görüyor.

BÜ GÖNLER

Türkiye kapitalist yolla bugüne dek kalkınamamış, kendine gelmemiştir. Kapitalist olmayan bir yolla kalkınmanın mümkün olduğunu söylemeyi de vasaklamışlardır. Bu vasak kalktığı, halkımızın direnmesi ile kalkma mahkûm olduğu için şimdi yeni bir çığır açılmıştır. Sosyalistler artık konuşabiliyor, meydanlarda fikirlerini söylebiliyorlar.

Bu açılan ilk kapıdır tarihimizde; bu kapıdan içeri gireceğiz. Onlar demokrasicilik oyunu oynarlarken, biz meşruiyet mücadelesi vermektetiz. Bu meşruiyet mücadelesinin ilk mücahitleri meclise gireceklerdir. Girenlere de şeref verecek bu, meclise de... Demokrasiye de... Türk siyasal tarihine de... Sanlı bir sayfa açılmaktadır.

Tarihimizin bir dönüm noktasını yaşıyoruz. Sosyalist fikirler söyleniyor. Meydanlar onun için güzel, konuşulan kürsüler onun için kutsal, gözler onun için sevinç yaşları ile dolu. Onun için bu yola baş koymuş kuşakları:

«— Sükür bu günleri gördük...» diye mutlu. Tarihin akışını kimse durduramaz, bu günler görülecektir. Fakat eziyet çeken kuşaklar böyle tez göremezlerdi belki.

Mehmed Kemal

«Bağımsız» ların bildirisi

Partili olmayan üniversite hocaları, yazarlar, sendikacılar ve gençlik teşekkülleri yöneticileri, «gücünü Anayasadan alan toplum sal gelişmeyi» durdurmaya çalışan tutucu kuvvetlere karşı bir protesto bildirisi yayınladılar.

«Kulu ve temeli, ulusal bağımsızlık sosyal adalet, düşüncede, bilim ve sanatta özgürlük, laiklik halkçılık ve devrimcilik» olduğu belirtilen Anayasayı savunmak a-nacını güden bildirir, aynı zamanda bir ekonomik bağımsızlık programı niteliğini taşımaktadır.

«Halkımıza inananmayan bir a-zınlığın» Anayasaya aykırı tutucu davranışları ve bu davranışların kökü dışarda kaynakları bildirirde iyi teşhis edilmiştir:

«Dış politikada uydulukla, yarı sömürücü durumuna düşmek, çıkarıcılık,

büyük kütlenin yoksulluğa mahkûm edilmesi sömürücü üretim biçiminde direnme,

çıkarıcılığı yok edecek ve yoksulluğu kaldıracak araştırma ve yaratma gücünün engellenmesi, din sömürücülüğü,

Yurdun yeraltı ve yerüstü kaynaklarının ve bunlarla sağlanan gelirin mutlu-bir azınlığın tekelinde bırakılması, başka bir deyişle, devletin bir halk devleti olacak yerde bir zümrenin çıkarı yönünde işlemesi, ve bütün bu kötülükleri, haksızlıkları önleyici tedbir-

lerin bile alınmasına karşı konulmak istenmesi, Yurdumuzu az gelişmiş durumda bırakan ve esas gücünü uluslararası sermaye emperyalizminden alan etkenlerdir.

Bugün siyasal yaşayışımızta hâkim kadrolar içinde bir gerici ve tutucu anlayış ve kurumları sırf kendi çıkarları için besleyen çevreler vardır.»

Durumumuzu tam bir açıklıkla tesbit eden bildirir, halkçı bir ekonomik bağımsızlık programının esaslarını, yeteri kadar açık olmamakla beraber getirmektedir:

1 — Bağımsız ve haysiyetli dış politika.

2 — Köylüyü üzerinde çalıştığı toprağa sahip kılacak ve ecd durumundan kurtaracak toprak reformu.

3 — Köylüye ve büyük halk kütlelerine eğitim ve öğrenim alanına fırsat eşitliği. Kütlenin sağlığı ve besin meselelerinin çözülmesi.

4 — Yeraltı ve yerüstü kaynak ve servetlerinin iç ve dış sömürgeci ortaklığı ile sömürülmesine son verilmesi.

5 — Sanayileşme davasının belli bir zümreyi zengin etme yoluna saptırılması, böylece dar bir zümrenin zenginleşip, büyük kütlenin gittikçe daha çok yoksullaşması ve vergi yükünün en ağır payının yoksul halka yüklenmesi durumunun önlenmesi.

6 — Tam çalışmanın sağlanması ve «yozlaştırılmamış» bir plânla uygulanmasına gidilmesi.

7 — Ekonomik hayatımıza hâ-

kım çıkarıcı bir mutlu azınlığın karşısında, yeterli sosyal güvenlik ve dayanışma tedbirlerinden yoksun bırakılan Türk halkının bu himayesiz ve çaresiz durumuna son verilmesi.

8 — Tam bir bilim ve sanat özgürlüğü. Ekonomik, toplumsal, siyasal alanda uyuturulmaya ve uyutulmaya çalışılan kitlelere dayanıp gelişmenin bastırılmaya kalkışılması ve bunun ulusal irade diye gösterilmesi, temelden sakatır. İktidar, her sorunda aydınlatılmış yurttaşların oylarından çıkartılmalıdır.

Bildiriyi hazırlayan bağımsız aydınlar, bunun «gerektiğinde» devan edecek uyarıların başlangıcı olduğunu belirtmektedirler...

Gerçekten toplum hayatının çeşitli kesimlerinde yer almış aydınların, bir araya gelip seslerini yükseltmeleri zamanı gelmiştir. Bu bakımdan bağımsızların bildirisi, olumlu bir ilk adım teşkil etmiştir. Bu çaba sürdürülmesi ve bütün vatanseverlerin üzerinde tereddütsüz birleşilecekleri bir «ekonomik bağımsızlık ve demokrasi» programı ortaya çıkarılmalıdır. Devamlık arz eden böyle bir teşebbüsün bir organizasyona, hiç değilse bir komite teşkiline ihtiyaç göstereceği aşıkardır. Bundan başka, bir Anayasayı savunma hareketinde, partili olan, partili olmayan aydın ayırımı gidilmesinin isabet derecesi, üzerinde önemle durulması gereken bir meseledir,

Diyanet

İşlerindeki kavg

Başbakan Ürgüplü ve Devlet Bakanı Mehmet Altınsoy arasında endişe verici bir anlaşmazlık sürüp gitmektedir. Anlaşmazlık konusu, Diyanet İşlerinde yapılacak tayinler meselesidir. Başlangıçta, Bakan ve Diyanet İşleri Bakanı Tevfik Gerçek —ki eski bir ylık sek hâkimdir— arasında başlayan anlaşmazlık, Bakanın bir takım istihbarat raporlarına adı geçen din dernekleri ile olan yakın ilişkisi dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri General Refet Ülgenalp'in işe karışmasına yol açmış, mesele büyümüştür. Gürsel ve Ülgenalp'in uyarılarından sonra Ürgüplü, aydın bir din adamı olarak tanınan Gerçek'in yanında yer almış ve Altınsoy'un Diyanet İşleri personeline temizlik projesine karşı koymuştur. Ürgüplü, Altınsoy'a «Diyanet İşlerine ben bakayım» demiştir. Devlet Bakanı ise, «Bu benim görevim» diye diretmekte ve son konusunu modasına uyarak karar nameleri imzalamamak tehdidinde bulunmaktadı. Altınsoy, artık hayli güçlü bir baskı grubu olarak ortaya çıkan, İmam Hatip Okulu mensupları ile Hâdemei Hayratı kurduğu dernekler tarafından desteklenmekte ve hatırı bu destek zaman zaman Gürsel —Ürgüplü — Ülgenalp — Gerçek tartışılmasına karşı tahrik edilmektedir. Son olarak Samsun Hâdemei Hayrat Derneği, «460 bin din adamı, bu işin haksız müsebbibiğini Allah ve millet nezdinde vicdanen mahkûm etmek üzere ibadethanelerin anahtarını kendilerinde terke edeceklerdir» tehdidini savurmaktadır.

Bu endişe verici anarşiye, artık son verilmelidir. Bir Başbakan, Diyanet İşleri Teşkilât Kanununu uygulamamasını engelleyerek din personeli mağdur eden ve polemiklere yol açan hassas bir konuda enerjik davranmasını bilmelidir.

Böyle profesör olmaz!

16 Eylül tarihli Milliyet gazetesinde Prof. Dr. Yılmaz Altuğ imzalı bir yazı yayımlandı. Altuğ, yazıda, YÖN okuyucularına geçen sayı tamamını sunduğumuz Prof. Duverger'in makalesini özetleyeceğini söylemektedir. Özetlemeyi okuyorsunuz ve görüyorsunuz ki, aslında kapitalizmi mahkûm eden Duverger'in makalesini, Profesör Altuğ, işine gelmeyen geniş pasajları atlayarak sosyalizm aleyhine kullanmaya kalkışmış! Bu davranışın en kasit bir aydın dilrüstlüğü ile bağdaşmayacağı aşıkardır. Bir ilim adamının sosyalizme karşı olması hakkıdır, ama bunun için özetlemeye kalkıştığı yazılarının anlamını değiştirmeye hakkı herhalde olmasa gerek.

Özetinde, Prof. Altuğ, aleyhtarı olduğu sosyalizm hakkında bilgisizliğini de ortaya koymuş. Bu bilgisizlik, profesörün, daha önce Avrupa ve Afrika sosyalizmleriyle ilgili yazılarında da maalesef feci şekilde sırtırmaktadır.

Altuğ, özetinde, «kapitalist şirketlerin ihtiva ettikleri sosyalizm derecesinde daha uzun yaşadıklarını» yazmaktadır. Kapitalist şirket, kapitalist şirkettir. Kapitalist şirkete sosyalizm sokunca, o kapitalist olmaktan çıkar. İşçilerin bazı kapitalist şirketlerin yönetimine istisnalarla, kapitalist bir aldatmacadan öteye gitmemiştir. Nitekim Duverger de, kapitalist şirketlerin mutlak hâkim olduğunu belirtmektedir. Duverger kapitalist şirketlerde değil, «kapitalist toplumlardaki sosyalizm derecesi»nden bahsetmektedir ki, bu tamamen ayrı bir şeydir.

Eğer Üniversite, bilimin, dolayısıyla üniversitenin itibarını korumak istiyorsa, mensuplarının yayınlarını ciddi bir denetlemeye tâbi tutmalıdır. Tekrar ediyoruz: Prof. Altuğ, sosyalizm alevhinde istediğini düşünebilir ve yazabilir. Ama, bir üniversite talebesinin bile yapmayacağı büyük yanlışlara düşmemek şartıdır.

Öğretmenler şikâyetçi

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu İkinci Başkanı Tahsin Sarag, geçen hafta yaptığı

Yeni rekor

Amerikalı uzay ikizleri astronaut Cooper ve Conrad Türkiye'ye geldiler.

İzmiri, İstanbulu, Ankarayı ziyaret ettiler.

Bu kentleri baştan başa dolaştılar.

Ama kendilerini karşılayan ve alkışlayan yoktu.

Sokaklar boştu, caddeler boştu, meydanlar boştu...

Sözün kısası boşlukta sekiz gün dolaşan Amerikalı ikizler boşlukta dolaşma rekorunu asıl Türkiye'de kırdılar.

Kendinden pay biçmiş

Süleyman Demirel Karşılardan oy isterken:

— Sıze bir patates fabrikası kuracağım demiş.

Yanımdaki Cevat Önder durumu kurtarmak için lidere fırlamış:

— Patates değil, nişasta fabrikası.

Anlaşılan Demirel patatesin de fabrikada imal edildiğini sanıyordur.

Oysa bu patates denen nesneyi Amerikalılar bile imal edemiyorlar. Hazretler henüz suni patates yerine suni lider imal ediyorlar.

I.S.

basın toplantısında, yeni personel kanununun öğretmenler için öngördüğü ilkelerin ardında bazı oyunlar oynandığını, gizli, kapalı, resmîyet dışı çabalarla Devlet Personel Dairesinin etkilenmeye çalışıldığını yakınlıktır.

Öğretmenlik sınıfı tüzüğü ile ilgili Federasyon görüşünün Millî Eğitim Bakanlığına ve Devlet Personel Dairesine iletilmesini bildiren Sarag, Federasyonun bu konudaki görüşü üzerinde durarak şunları söylemiştir:

«Öğretmenlik, eğitim - öğretim ve yönetimle bir bütün ve sürekli bir oluşumdur. Bu bakımdan öbür devlet hizmetlerinde olduğu gibi bir yönetici sınıf, bu meslek için söz konusu olamaz. Öğretmenlik mesleğinde yöneticinin en belirlen özelliği, öğretmen oluşudur. Öğretmenlikte meslek dışı bir yönetici sınıf kurulamayacağı gibi, meslekle yöneticiliğe arasında kalın bir sınıf duvarı çekmek de olanak dışıdır. Eğitim hizmetleri her basamakta, nitelik, sorumluluk bakımından aynı önemi taşımaktadır. Bu meslek, ilk, orta, lise ve yüksek okul hizmetleri gibi yapma bölümlere ve sınıflara veya kendi arasında derecelere ayrılmaz. Öğretmenlik, subaylık gibi mesleklerden ayrı bir değeren dirme ile de ele alınamaz. Öğretmenlerin maaş kanunu ile ellerinde bulundurdıkları bugünkü yük selme olanaklarını yok etmek büyük bir haksızlık ve bir gasp olayıdır. Millî Eğitim Bakanlığı bu haksızlık karşısında temsil ettiği, yüzbün meslekdaşı korumak ve savunmak zorundadır. Bakanlığımız, Federasyon görüşüne paralel olan görüşünü, Personel Dairesine bildirmiştir. Bununla birlikte bu görüşü kişisel çıkarlarına ve ard niyetlerine uygun bulmayanlar, gizli kapalı toplantılarla yeni gelişmeler elde etmeye, Personel Dairesini etkilemeye çalışmaktadırlar. Bakanlıkta, öğretmen topluluğundan kopuk, mesleğe haşer çekmiş kendilerini Olimp tepesinde sanan, başları kovulduktan sonra sifire gerisinde etkinlik gösteren bölücü kimseler, kendi çarpık anlayışlarına uygun kastlara ayırma girişimleri sürdürülmektedir.»

Tahsin Sarag, Bakanlık mensuplarının olumsuz tutumuna Millî Eğitim Bakanının dikkatini çektikten sonra, «bu oyunlar, Bakanlıkta ve Personel Dairesinde itibar kazandı» takdirde bakları en çok zedelenecek olan, başta ilkökul öğretmenleri olmak üzere tüm öğretmenler, bu kısır ve dar görüşlü, bencil düzencilere karşı baklarını, Anayasanın ve kanunların izin verdiği en kesin, en etkili davranışlarla savunmasını bileceklerdir» demiştir.

Millî Eğitim Bakanı da, seçim arifesinde bir bildiri yayınlarak öğretmenlerin safında yer alma lüzumunu duydu.

TEHLİKE ÇANI: V

«İSLAMIN CENNETİ SOSYALİZMDİR»

Prof. Dr. Cahit Tanyol

Prof. Tanyol'un, henüz çok az incelenmiş Osmanlı — Türk toplumu ile ilgili görüşlerinin olumlu tartışmalara yol açacağını ümit etmekteyiz.

YON

MÜLKİYET VE EŞİTSİZLİK

Adaleti gerçekleştirmeye engel olan, insanlar arasında eşitsizliği sürekli olarak bozan mülkiyet olduğu için İslamiyette mülkiyet «üretim mülkiyeti» Allah'a aittir. Bu, «Kur'an»'ın bir çok âyetlerinde açık ve kesin olarak belirtilir. (1)

İnsanlar mülkün kendisine değil ancak işletilmesine ve ondan faydalanma hakkına sahiptir. Allah'ın mülkü kimse miras olarak kalamaz ve intikal edemez. «Göklerin ve yerin mirası Allah'ın Taalâya aittir. (2)

Bu prensip üretim araçları mülkiyetinin ki bu üretimin ana kaynağı olan topraktır özel mülkiyete geçmesini kesin olarak reddeder. Toprak Allah'ın ve yer yüzünde onun adaletini temsil eden devletindir.

Osmanlı İmparatorluğunda «miri» adı verilen hazineye ait topraklar üzerinde çalışan «miri» bir cesit «devlet kirası» idler. Tanzimata kadar bu hal, gittikçe genişliyerek devam etmiştir. Ancak 1263 tarihli «Tapu nizamnamesi» ile devlete ait toprak, bazı kavi ve şartlarla tabi olarak, kişilere devredilmiştir.

Her ne kadar Kur'an'da ve İslam Hukukunda miras ve mülkiyetten bahsediliyorsa da bu miras ancak insan emeği ile elde edilen kazançlara aittir.

Üretim araçları mülkiyetinin devlete ait olması fikri, batıda, «feodal mülkiyet» ten burjuva mülkiyetine ve burjuva mülkiyetinden kolektif mülkiyete geçme şeklinde bir gelişmenin neticesi olarak ortaya çıkmış ve bu, sosyalizmin bir ölküsü haline gelmiştir. Bu mülkiyet şekillerine bağlı olarak siyasal otorite de el değiştirmiştir. Ve politik iktidar üretim araçları mülkiyeti'ne sahip olan bir sınıftan diğerine geçme şeklinde olmuştur. Bu yüzden batı toplumlarında bu zecis ihtilal yolu ile mümkün olmaktadır. Nasıl 1789 Fransız İhtilali burjuvaları iktidardan getirmiş ise batıda sosyalist ve komünist iktidar da muflaka ihtilali olacak ve bu, işçiler tarafından yapılacaktır. Marx'ın tarihî divalektik batı toplumları için, kaçınılmaz bir sonuctur.

BATIDA SOSYALİST VE KOMÜNİST ÇATISMASININ NEDENLERİ

Bu yüzden batı burjuva sınıfı Marx'ı, kendisini tasfiye edeceği için korkunç görmekte ve işçiye gittikçe artan bir çok siyasal haklar tanımakta, sosyal sınıflara davanan bir demokrasi şekli ile bu ihtilal tansivonunu düştürmek tür Marx'ın tanımladığı işçi tipini mümkün olduğu kadar ortadan kaldırarak onlara küçük burjuva refahı hazırlamaktadır. Batıdaki bütün sosyalist partiler, gerçekte işçi sınıfı kadar burjuva iktidarının da devamına çalışmaktadırlar. Çünkü, sosyalizmin komünizme karşı bir cesit panzehir telâkki edilmesi, mevcut demokrasi düzeninin bozulmasını istememesi Marx'ın sosyalizmin prensiplerine aykırıdır.

Batı sosyalistleri işçiye daha çok hak, işçiye bir parça daha refah sağlamak, devleti bir tek sınıfın iktidarında tutmuyarak bir cesit partiler koalisyonu veya mu

halefeti haline sokmak, başka bir deyimle, geleneksel sınıf iktidarının yerine sınıflar muvazenesini koymak amacını gütmektedir. Bu bakımdan, batıda sosyalistlerle komünistler karşı karşıyadır. Onlar için «komünizmin düşmanı sosyalistlerdir.» sloganı yanlış değildir. Batıda komünist olmayan sosyalistler, Marx'ı sosyalist sayılmazlar. Onlara sosyalizme ihanet etmiş, sosyalizm kavramını dejenere ederek işçi sınıfının iktidarı aleyhine kullanmış gözüküyor. (3)

Bütün gelişmesi sömürmeye dayanan toplumlar ki batı toplumları böyledir, sömürmenin toplumla ortadan kaldırıldığı bir sisteme dönmek, onların bir cesit sosyal iç güdüsüne aykırı düşmektedir. Komünizm'in alabildiğine kötülenmesi ve korkunç gösterilmesi, sınıfsız bir topluma savunmasızdır. Batılı için bu bir «ütopia»dır. Bir ütopia uğruna bu kadar zahmeti göze almanın, toplumu alt üst etmenin bir anlamı yoktur.

Meşhur İngiliz Sosyalist yazarı ve devlet adamı John Strachey'in fikirlerindeki değişimin sebebi de budur. O da, komünizmi uygulamak için, insanları bir müddet için de olsa bir viğün baskılar altında tutmayı, hürriyetleri kısımayı göze alamıyor. Korkusu, komünizmin yüksek ideallerine karşı içinde uyanan bir güvensizlik değil, devlet sosyalizminin başarıya ulaşması, işçi diktatoryasından sosyalist demokrasiye geçmenin zor görünmesi yüzündendir. Tabii Strachey bu düşüncelerini İngiltere ve batı toplumları için ileri sürüyor, doğu toplumları için değil.

BATIDAKİ KORKUTAN SİNİFSİZLİK

Fakat biz batı dünyasında sosyalizm ve komünizmin değerini yitirip yitirmediğini bir yana bırakarak kendi toplumumuza bakalım.

Bir an için batıyı, batının propaganda ve tekinlerini bir yana itmek ve hattâ unutmak gerekir. Başka türlü kendi gerçeklerimizi kontrol etmeye imkân yoktur.

Biz doğu ve batı toplumlarının sosyal, ekonomik ve politik kuruşlarının ayrı ayrı olduğunu söylemiştik. Yalnız ayrı değil, aynı zamanda taban tabana zıttır.

Batıda sosyalizmi korkunç yapan, insanın insanı sömürmesini reddeden komünizm ideali değil, onun gerçekleştirilme şekline karşı duyulan şüphedir. Çünkü temel ve oluş tarzı sömürmeye, sınıfa ve özel teşebbüse dayanan bir kuruluştur, sosyalizmle kolektif mülkiyete geçme batı için gerçekte ancak kanlı ihtilallerle mümkündür.

Buna karşılık batı toplumları için korkunç ve göze alınamayan şey, İslam toplumlarında ve özelikle Osmanlı Türk toplumlarında devletin hikmeti vücudu, şeriatın prensibi, Allahın adaleti, daha açık bir deyimle, Allahın adaletinin gerçekleşmesidir.

İslamiyet her türlü sınıflaşmayı adaletle aykırı bulduğu için, Tanrı kullarına bir çok şeyleri ihsan ettiği halde, onlara ne toprak ve ne de onun miras yolu ile verilmesini caiz görür. Allahın mülkü kimsenin tasarrufunda olamaz. Her tasarruf kullar arasında bir ihtilale sebep olur. Allah ise en sevgili kulu Muhammede bile, elçilik dışında, özel bir imtiyaz tanımaz.

Batıda üretim araçları mülkiye-

ti sosyalizme, yani özel mülkiyetten kolektif mülkiyete doğru geliştiği halde, bizde tam tersine, genel mülkiyetten özel mülkiyete doğru bir yol takip etmiştir. Biri adaletsizlikten adalete, diğeri adaletten adaletsizliğe doğru gelişmiştir.

İslamiyetin temel kanunlarını, şeriatın ana prensiplerini bilmeden batılilar için, uzun zaman bu durum şaşılacak ve anlaşılmasız bir konu olmuştur. Montesquieu «Kanunların Ruhu» adlı kitabında bu şaşkınlığını şöyle ifade eder:

«Adaletin her yerde Türkiye'deki gibi uygulanması gerektiğini öteden beri ıstırak ediyoruz. Demek oluyor ki, aydın kişiler için dünyanın en önemli olan şeyin insan topluluklarında en az aydın olanlardan biri apaçık görüp ortaya çıkarmış.» (3)

Yalnız Montesquieu, bütün toprakları padişahın özel mülkü sanması ve sık sık istibdat idarelerine örnek olarak Osmanlı hükümdarlarını zikretmesi, kendisi ni çok yanlışlıklara sürüklenmiş, çoğu zaman kendi kendisi ile çelişik hale getirmiştir. Çünkü o, padişahların şeriat emirlerini yerine getirmeye memur olduğunu bilmiyordu.

SİNİFSİZ DEVLET ÜLKÜSÜ VE MUSLUMANLIK

Gerek Marx'ın, ve gerekse Lenin'in sosyalist devletten komünist devlete geçiş diye vasıflandırdıkları sınıfsız devlet ideali ve sosyalist demokrasi «Kur'an»ın adalet anlayışı ile uzlaşır. Çatıştığı nokta, onların felsefi doktrinleridir. Marx ve Lenin'in felsefi görüşleri materyalisttir. İslamiyet ise bir dindir. Materyalist değil, realisttir. Bir insanın sosyalist olması ile de materyalist olmasını zorunlu kılmaz. Çünkü materyalizm bir çok felsefi sistemler arasında bir görüştür. Sosyalizm ise topluma teklif edilen bir adalet ve kalkınma metodudur. İslamiyetin kurduğu hukuk sistemi sosyal gerçekleri göz önünde bulundurması bakımından üstün bir nitelik taşır.

ALLAH VE TOPLUM

İslam hukukunda Allah'tan sonra söz sahibi toplum olarak görülmüş, toplumun genel kuralıdır. Bu da, toplumun âdetlerindedir. Yalnız âdetlerdir ki, toplumdaki bütün bireyleri kuşatır ve bütün bireylerin tasdik veya reddini içine alır. Kimse âdetlerin dışına çıkamaz. Çünkü onların yaptırımı (müeyyide) yaygındır. Arkasında toplum vardır. Âdetler içinde de güzel ve iyi olan âdetlere «örf» denir. Hukuka kaynak olan ancak örflerdir.

Batı toplumlarında ise «âdet» «coutume» in hiçbir hukuki değeri yoktur. Onlar için hukuk menfi bir değerdir. İnsanın iradesi ile uzlaşmayı şart koşturamaz. İslam hukukunda ise hukukun ana kaynaklarından biri «örf» olduğu için, bu hukuk sistemi menfi değil, müsbettir, yapıcıdır. İnsanla ve toplumla çatışmaz. Toplum kendi âdetlerine itaat ediyor demektir.

Eski Fransız yazarları âdeti (Coutume), Derebeylerine verilmeye alışılmış vergi diye tanımlarlar. Onu kanunların bulunuşu, diğeri yerde kanuna yardımcı aşağı bir değer olarak görürler. Jean Bodin'e göre «âdet» ancak kralın iradesi ile teyit edilirse hukukî bir değer kazanır. Âdete etkinliğini ancak prens verir. Kanun değiştirmek veya kaldırmak prens aittir. Diderot ve D'Alembert

Ansiklopedisinde «âdet», kral tarafından emredilen teamül olarak tanımlanmıştır. George Ripert, Fransız hukukçuları âdet ile kanun arasında her hangi bir bağlantının varlığından haberdar değildir der. (4)

Sadece bu farklılık doğu ve batı toplumlarında hukuk, devlet ve âdalet anlayışlarının nasıl birbirini ters yönde olduklarını göstermeye yeter.

FAİZ

Üretim araçları mülkiyeti bireyler için servet biriktirme sebebi olamayınca, servet ancak üretilen şey üzerinde yapılan aracıtlık şeklinde olabilir. Bu da ya vergi, ya ticaret yahut yağma yoluyla elde edilir. Kur'an zenginliğin neden ileri geldiği üzerinde açıkça durmaz, da, çeşitli âyetlerde servet sahiplerini tehdit etmektedir. Servet birikmesinin nedenleri ve kaynağı ve insan emeğinin değeri üzerinde açık olarak durulmamakla beraber İslamın peygamberinin çalışmaya ibadet derecesinde önem vermesi, onun hiç bir zaman parazit ve tembel bir sınıfa tutmasına imkân olmadığının açık delilidir. Bundan başka faizin şiddetle yasak edilmesi de, emeksiz kazanç karşı nasıl bir tavır alındığını bize açıkça göstermektedir.

«Ey müminler, kat kat faiz yemeyiniz. Allah'tan korkup sakınınız ki âhirette felâh ve necat bulasınız.» (5)

Bu âyet bize, bir emek aracı olan paranın asla kazanç kaynağı haline getirilemeyeceğini açıkça göstermektedir. Para sadece birbirine denk emeklerin değiştirilmesinde ortak ölçüdür. Üretim ne kaynağı ve ne de sebebidir. Bu yüzden Kur'an'da faiz şiddetle yasak edilmiştir. Hattâ Kur'anın emirlerindeki şiddet, sosyalizmin prensiplerindeki şiddetten daha serttir.

Bundan başka Allah, resulünü yetim ve fakir bir kervan sürücüsünden seçmiştir. Ve ona kulların en şerefli gözüyle bakmıştır. (6)

İMAM-I AZAM EBU HANİFE VE ARTIK DEĞER

Emeksiz kazancın ve servetin haram olduğunu belirleyen sayısız âyetler yanında İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye isnat edilen şöyle bir rivâyet vardır: İmam-ı Azam Ebu Hanife Bağdat'ta ticaretle uğraşırdı. Hattâ haksızlık yaparım kaygısıyla Halife'nin kendisine verdiği memuriyeti kabul etmemiş, bu yüzden hapse atılarak dayaktan ölmüştür. Acaba haksızlık yaparım diye memuriyet kabul etmeyen İmam-ı Azam düşük fiyatla almakta olduğu bir malı farklı fiyatla satmakta bir sakınca görmemiş midir? Çünkü satış aracı olduğu malın üretimini kendisi yapmamıştır. Sosyalist görüşüne göre, burada İmam-ı Azamın hakkı bir günlük satışından ancak kendisini geçindirecek ölçüde geçmemesi gerekir. Bu da birinin emeğini bir başkasına devretme hakkıdır. İmam-ı Azam her gün dükkânını kapatmadan önce o günkü kazancını sayar ve ana sermayeyi çıkardıktan sonra bir günlük geçimini sağlayacak parayı kendisine ayırır, geriye kalanı ihtiyarlarına, çalışmayacak durumda olanlara dağıtır. Sebebinin soranlara, «Bir günlük rızaktan fazlası haramdır» cevabını vermiştir.

İmam-ı Azam bu sözleriyle bir günlük rızık ancak bir günlük emeğe karşılık olabileceğine işaret ediyor ve Marx'ın artık değer nazariyesine bir cesit öncüllük yapmış oluyor.

Gerek Hazreti Omer'in hayatı ve gerekse sahabelere ve evliyalara ait hikâyeler İslam dünyasında emeğin dışındaki kazançların gayri meşruluğunu açığa vuracak niteliktedir.

KISSA-I OMER

Halkın genel kanaatlarını belirlemek maksadıyla uydurulan hikâyelerde de servetin meşru olmasına ait sayısız örnekler vardır. Bunlardan birini yazalım:

Adamın bir Mekke'ye gitmek üzere yola çıkıyor. Bir taraftan kızgın güneş altında yolculuk, bir taraftan açık ve susuzluk onu yoruyor. Nihayet Mekke'nin sınırlarına yaklaşıyor. Yolunun üzerine de iki adama rastlıyor. Bellerine kadar yarı çıplak, kızgın güneş altında kerpiç kesiyorlar. Selâm verip yanlarına yaklaşıyor. Uzun

yoldan geldiklerini, yiyecek içecek bir şeyleri olup olmadıklarını soruyor. Onlar da kendisine testiden su veriyor, çıkınlarından ekmek ikram ediyorlar. Suyu içiyor, kan gibi ilık, ekmeği ısırtıyor taş gibi sert, yiyemiyor. Yolunun bu halini gören işçiler kendisine az sonra Mekke'ye varacağını ve orada Beytülmal'ın imarethanesi olduğunu, serin su, sıcak aş ve yumuşak ekmek bulacağını söylüyorlar.

Yolcu oradan ayrılıyor. Mekke'de imarethaneye giderek karısını doyuruyor. Sonra aklına cehenem güneşi altında çalışan iki işçi geliyor. Heimen bir parça ekmek, biraz yiyecek ve bir testi su alarak onlara götürmek istiyor. İmarethanede çalışanlardan biri bunu görüp:

— Hayr, bunları kendim için ayırmadım. Mekke'nin dışında iki amele gördüm. Kerpiç kesiyorlardı. İçtikleri su kan gibi ilık, yedikleri ekmek taş gibi sertti. Bunları onlara götürmek istiyordum, diyor. Kendisine şu cevap veriyorlar:

— O çalışanlardan biri Hazreti Ali, diğeri de bu Beytülmal'ın emiri olan Hazreti Omer'dir. Yolcu birden şaşırıyor. Karşısındaki adamlardan şu cevabı alıyor:

— Çünkü onlar kendi emeklerinin dışında hiç bir şey kabul etmezler.

Hazreti Omer'in yamalı hırkası, Hazreti Ali'nin fukaralığı, tarihî bir gerçektir. Bu çeşit hikâyeler ister gerçek, ister uydurma olsun, İslam toplumlarında sosyalizmin idealize edildiğini belirtmesi bakımından dikkate değer. Halkın hayalinde «adalet» ve «sosyalizm» eş bir anlam taşır.

SOSYALİST CENNET

Gerçekte Allahın kullarına vaad ettiği cennet sosyalist bir cennettir. Bu cennete girmeyi hak etmenin ölçüsü, sosyalizmin ana prensibi olan: «Herkes hakkı olanı vermek»dir.

İslamın cenneti duyuru verilerine hitap eder. Hazzı, lezzeti, şevveti, güzel yemekleri, leziz keşer şarapları, huri kızları ve gılgımları olan bir bolluk diyardır. Maddî refaha, dünya nimetlerine bol bol yer vermesi bakımından materyalist bir âhret görüşüne sahiptir.

İslamiyetin bu beşerî cennet anlayışını tasfiye etmek için sonrakı İslam filozofları, İslam kelâmçıları bir hayli çaba harcamışlardır. İmam-ı Gazali «Mizan-ül A'mal» adlı eserinde ve Simavna Kadısı Bedrettin «Varidat'ta bunların birer sembol olduğunu söyler. Gerçekte azap çeken, sürur ve sevinç duyan ruhun kendisidir derler. Fakat onların âhreti, Allahın vaadettiği renkli bir dünya olmaktan çıkar ve metafizik bir filozoflar cenneti olur. Gazali'nin «Saadet-i uzma (büyük mutluluk) dediği cennet, Peygamberin sahabelerinin gönlü bağladığı ve inandığı cennet yanında renksiz ve soyut bir kavramdır.

(*) Bu yazı ne sosyalizmle İslamiyet arasında zoraki bir yakınlık kurma çabası taşır ve ne de her ilmin her keşfin «Kur'an»da zaten mevcut olduğunu ileri süren skolastik düşüncenin bir yorumudur. Sadece dünyayı adalet üzere düzenlemeye memur bir dinin ilkökü ile sosyalizmin prensipleri arasında bir uzlaşma olduğunu düşünürler. İslamiyetin sosyalizme dönüşman olduğu iftirasını ortaya atanların, İslam dünyasını sömürge yapmak isteyen Hristiyan emperyalizmine biterlek veya biterlek yardım ettiklerini acıya vurur. Ve Atatürk'ün, bu emperyalizme savastığı villarda sosyalizmin «İslamiyetin en âli kaidesi ve kanunlarını ihtiva ettiğini» (Atatürk'ün Sözleri ve Demecleri Türk İnkılabı Tarihî Enstitüsü Yayınları Cilt 1. S. 92) söylemişindeki anlam, buifkili ortam içinde yeniden açıklık kazanır. C.T.

(1) Taha Suresi, âyet 1-3, Ali Umran Suresi, âyet 189-194.

(2) Ali Umran Suresi, âyet 189.

(3) Montesquieu, Kanunların Ruhu, say. 165.

(4) George Ripert, La Regle Morale dans les obligations civiles, say. 74.

(5) Bakara Suresi, âyet 276. Ali Umran Suresi, âyet 130-131. (6) Sad Suresi, âyet 6-11.

SEÇİMLERDEN SONRA TÜRKİYE'Yİ BEKLEYEN TEHLİKELER

Devrimci ve milliyetçi hareketleri baltalama ve durdurma faaliyetlerinin yürütüldüğü ülkelerde, Amerikan Büyükelçisi dahi «operasyon» dan tamamen habersiz bırakılır. CI teorisine göre, eğer operasyon duyulur ve yalanlamak gerekirse, Büyükelçi olan bitenden tamamen habersiz tutulmalıdır ki, tekdüze inandırıcı olsun!..

Kapitalist âlem ile komünist âlemin barış içinde bir arada yaşama politikasının en zayıf noktasını, emperyalizme satılmış feodal sultanlara ve kompradorlara karşı girişilen milli kurtuluş hareketleri teşkil etmektedir. Bu ülkelerdeki milli kurtuluş hareketleri, ister istemez emperyalizme ve kapitalizme karşı bir nitelik kazanmaktadır. A.B.D. ise, barış içinde bir arada yaşamayı, statükonun sürdürülmesi ve kendisine bağlı gerici ve satılık hükim sınıfların iktidarda kalması şeklinde anlamakta, bu sebeple milliyetçi ve devrimci hareketlere karşı çıkmaktadır. Hatta Vietnam'da olduğu gibi, bir milli kurtuluş hareketini yok edebilmek için, tarihte eşi görülmemiş barbarlıklara girişebilmektedir. Tabii ki amaç, meseleleri bu safhaya getirmeden önce, milli kurtuluş hareketlerini çeşitli tedbirlerle daha başından önlemek. Amerika bu yolda, Vietnam hariç, yılda 500 milyon dolar harcamaktadır ve milli kurtuluş hareketlerini önleme politikasına «counter - insurgency» faaliyetleri (yazıda CI rumuzu ile geçecektir) adı verilmektedir. Harvard Üniversitesi yayınında Roger Hagan, CI faaliyetlerini incelemektedir. Satılık yöneticiler elinde emperyalizme uşaklık etmekten kurtulmak isteyen bütün milliyetçiler ve devrimciler bu yazıyı ibretle ve dikkatle okumalıdır.

The Daily Telegraph

OLAY I. CIA, EYÜP HAN DÜŞECEK DEMİŞTİ!.

(The Daily Telegraph muhabiri Victor Anant yazıyor. Anant, yazıyı sansürlü gönderilemek için Yeni Delhi'den ayrılmıştır.)

Hindistan, Pakistan ile savaş kararını almadan önce, CIA Hintlilere, Pakistan'da bir hükümet darbesinin muhtakkak olduğunu bildirdi.

CIA ajanları Maresal Eyüp Han'ın politik bakımdan sallantıda olduğunu, pek yakında devrileceğini söylediler.

Hindistan'ın, Keşmir'de ateş kes hattı- nın ötesindeki mevkiileri yeniden işgal kararı, Yeni Delhi'deki Amerikan Büyükelçiliğinin «vize-sinden geçirmişti».

Amerikan Büyükelçisi Chester Bowles'in Hindistan'ın ikinci cephe açmak niyetleri hakkında önceden bilgi sahibi olduğuna inanmak için yeter delile sahibim.

Hindistan'ın çatışmayı kademeli genişletme kararının Amerika'nın teşviki ile değilse de, tesviyele alındığını ilk belirtisine, 4 Eylül günü rastladım. O gün Mr. Bowles, Hindistan Başbakanı ziyaret etmişti.

Daha sonra, CIA'nın çabalarıyla ilgili bazı olayları bir araya getirmeyi başardım.

CIA faaliyetinin nedenleri, Amerika'nın Hindistan'a iyice angaje olmasından çok, Amerikan Dışişleri Bakanlığının Eyüp Han'a haddini bildirmek için yapıp tutuşmasında aranmalıdır.

EYÜP, AMERİKA'YA KIZGIN

Hikâye, üç sonbahar önce, Çinliler Hindistan'ı istila ettikleri sırada hafiften başlamıştır. Amerikalılar, o tarihte Hindistan'ın durumuna karşı Pakistan'ın gösterdiği ilgi-sizliği kesinlikle tasvip etmediklerini Eyüp Han'a bildirmişlerdi.

Pakistan, şüphesiz, lütfen altında kalmadı ve yangına körükle gitti. Eyüp Han, «Hindistan kendi sebebiyet verdiği bu yenilgiyi hak etmiştir» dedi.

1963 ortalarına doğru, Pakistan'daki en büyük Amerikan holding şirketi olan General Motors'a, firmayı satması «tavsiye» edildi. Şirket Eyüp Han'ın oğlu Gevher Eyüp'ün direktörü bulunduğu bir firma tarafından satın alındı.

Bu olaydan sonra, Pakistan — A.B.D. münasebetleri hızla bozuldu. 1963 Eylülünden itibaren, CIA Pakistan'da ciddiyle çalışmaya başladı.

CİNAH'LA VERİLEN PARALAR

Eyüp Han bir seçim yapmak ve iktidarını hukuki bir temele oturtmak kararındaydı. Seçimlerde, iki Amerikalı görevli, muhalefet adayı Fatma Cinh'a —ki Pakistan'ın kurucusunun kuzkardeşidir— seçim fonları sağlamak isnaıyla geri aldırılmıştır.

CIA faaliyetlerinin merkezi, Batı Pakistan'da son harpte en şiddetli çarpışmalara sahne olan Lahor'du. Bir Amerikan istihbarat meuru, şüpheleri üzerinde toplamış ve Delhi yolunu tutmuştu.

Lahor'da da General Azam şüpheleri çekmekteydi. Evvelce Doğu Pakistan valiliği yapan Azam, son derece popüler olduğu için

Eyüp Han tarafından görevinden uzaklaştırılmıştı.

Oyle görünüyor ki CIA'nın sonunda Eyüp Han'ın yerini almak için seçtiği aday, General Azam'dır. Bununla beraber, general, Amerikalıların masası olmaya hevesli gözükmemektedir.

YARDIM KESME TEHDİDİ

Fatma Cinh taraftarlarının tam bozguna uğramasından ürken CIA'nın, iki bakımı doğrudan doğruya ele geçirmek için teşebbüsünde bulunduğunu belirtilmektedir. Bunlardan biri Maliye Bakanı Şuayip'tir.

Pakistan'a Amerikan yardımını durdurmayı öngören kapalı tehditler, Şuayip aracılığı ile yapılmıştır.

Geçen Mayıs'taki Kuç savaşından hemen sonra, Pakistan ileri gelenlerinin «şahinler» ve «güvercinler» olmak üzere iki gruba bölündüğü belirtilmektedir. Şahinler, Hindistan'a ani saldırıya taraftarlardı, Güvercinler ise ihtiyat tavsiye ediyorlardı.

CIA bu yıl Temmuzda ilk defa Hindistan'a, Pakistan'ın Keşmir'de yeni bir darbeye hazırlanmış olduğunu askeri istihbaratı iletti.

Agustosta Pakistan Keşmir'e müdahale ederince, Hint Hükümeti CIA raporlarının doğruluğuna kanaat getirdi.

15 Agustosta, Eyüp Han'ın, Şahinler ile Güvercinleri topladığı bildirilmiştir. Eyüp Han, onları dinledikten sonra karar vermek için Swat vâdisine gitmiştir.

İlk büyük CIA hatâsının 23 Agustos civarında yapıldığı anlaşılmaktadır: CIA'ya güvercinlerin Eyüp Hanı devirmeye hazır oldukları söylenmişti.

Swat'ta Başkan Eyüp Han her iki grubun da kendisine bağlılıklarını denemeye karar vermişti. Dönüşünde büyük önem olan bir karar alındı.

Kuç savaşı günlerinde Eyüp Han, Pakistan topraklarının üstünde uçan Hint uçaklarının hiç bir şekilde düşürülmemesi emrini vermişti. Şimdi ise, Keşmir'de kullanıldıkları takdirde, Hint uçaklarının düşürülmesini istiyordu.

YARDIM MUZAKERELERİ DURDURULDU

Bu arada Hindistan'daki Amerikan Büyükelçisi, İzinden Yeni Delhi'ye döndü. Amerikan Pakistan'a Yardım Konsorsiyumu'nun toplantısı 9 Eylül'den 23 Eylül'e erteletildi resmen açıklandı.

Eyüp Hanın devrilmesinin kesin olduğu söylenmekteydi. İşte bu durumdadır ki, Hindistan taktik nedenlerle ateş kes hattını aşmak ve ikinci bir cephe açarak harbi genişletme kararı aldı.

Bu hayati kararın Amerika'nın tasviyele alındığını ileri sürebilecek bilgiye sahip değilim. Yalnız Yeni Delhi'deki Amerikan çevrelerinin kararı bildiklerinden eminim.

Şaşırtı, ön plânda alını Hintli gazetecilerle yaptığı özel bir toplantıda, onlardan birine, Keşmir meselesinin Hindistan'ı, Amerikalıların Vietnam'daki durumuna benzer hale getirdiğini söyledi.

Şaşırtı, Çin'in başka bir yerde istila hareketine girerek Pakistan'ı destekleyip desteklenmeyeceği sorusuna da «Bu ihtimali gözünde tuttuk. Çin saldırırsa yalnız bırakılmayacağız» cevabını vermiştir.

Amerika, Hint hareketini tasvip etmiş olsa da, olmasa da, hareketin CIA raporlarına güvenilerek yapıldığı kesindir.

Yine aşikârdır ki, Hintliler bu sefer Amerika'nın ölçülü bir harbe karşı olmayaca-

BİR DE GULUYORLAR: Güney Vietnam'da Amerikan Deniz Piyade leri önüne geleni «çeteci» sinda olan 61 Vietnamlı genç, kurşunlarla öldürülmüş. Deniz Piyade leri, kurbanlarının başı

ından emindirler. Halbuki Kuç savaşı sırasında, emin değillerdi.

Şahsen inanıyorum ki, Amerika - Pakistan münasebetleri kopma noktasına gelmiştir. Münasebetlerin kesilmesinin sonuçları bütün Asya için tehlikeli olacaktır.

Victor ANANT

YON'un notu :

Victor Anant'ın yazısı, Amerikan yetkilileri tarafından derhal yalanlanmıştır. Amerika'nın Londra'daki Büyükelçisi, Hükümetinin Eyüp Hanın devrilmesinin muhtakkak olduğu şeklinde Hindistan'a bir bilgi vermediğini, Hindistan'ın Pakistan'a hücumunu teşvik etmediğini ve Hint hücumunu önceden bilmediğini açıklamıştır. Victor Anant, bu yalanlamayı şöyle cevaplandırmıştır: «Daily Telegraph'ta yayımladığım yazının tekdüz edileceğini bilmekteydim. Yeni Delhi'deki bir Amerikan sözcüsü, bana yazacağım yazının «tamamen saçma» olduğunu söylemişti. «Bu yazı, bir dinamit» diyor ve yayımlamaktan vaz geçmemi istiyordu.

Amerikalılar, aşikâr ki, CIA'nın Pakistan'da faal olduğunu yalanlamamaktadırlar. Keza yazımda yer alan özel bilgiler hakkında da bir şey dememektedirler. Esasen CIA'nın dünyanın çeşitli yerlerindeki faaliyetleri ile ilgili olarak bu, Amerikan Hükümetinin ilk tekdüzü değildir. En son 15 gün önce, Singapur Başbakanı Lee Kuan Yew, bir CIA ajanını tevkif etmek için 1 milyon İngiliz lirası (25 milyon TL.) rüşvet teklif edildiğini açıkladı. Amerikan Dışişleri Bakanlığı Lee'nin iddiasını yalanladı, ama bir gün sonra yalanlamasını yalanladı.

Pakistan çevreleri de, Victor Anant'ın görüşünü paylaşılmaktadır. Onlara göre, Hindistan'ın Lahor'a saldırmasının amacı, Eyüp Han'ın kurtulmak ve onun yerine «daha güvenilir» bir adamı getirmektir. Amerika'nın tasviye ve onayı ile girişilen Hint harekâtı, Lahor'un 48 saat içinde ele geçirilmesine dayanmaktaydı... Bu proje şimdilik başarıya ulaşmamıştır ve Eyüp Han iktidardadır...

Le Monde

OLAY II.

Papandreu neden devrildi?

Papandreu, Amerika'ya kayıtsız şartsız uşaklığı reddettiği için devrildi. Anlaşmazlık, Başbakanın oğlunun, Yunan Milli Emniyetinin CIA'dan para alması ve Atina Radyosunda Amerika'nın Ses programı yayınlarına itirazı üzerine başladı. Le Monde gibi ciddi bir gazetede yayınlanan aşağıdaki yazıda, Yunanistan'ı yöneten satılıkların ibret verici hikâyesini okuyacaksınız.

MILLÎ EMNİYET

TEŞKİLATININ İŞGALİ

Atina...Eylül — 15/16 Temmuz gecesi 50 sivil adam Yunan İstihbarat Teşkilatının (K. Y.P.) iyi korunmuş binasının giriş kapısına yaklaştılar. Parolayı verip içeri girdiler ve bir kaç dakikada Yunan Karşı Casusluk Teşkilatının bürolarını işgal ettiler. Kasaları kırıp gizli dosyaları ele geçirdiler. Sabaha karşı teşkilata tam hakim oldılar. Teşkilatın sabah normal olarak işe gelen 30 kadar görevlisini kapıdan çevirdiler. «Kralın adamları», Papan-

dreu Hükümeti sırasında ellerinden kaçırılmış olan bir devlet teşkilatına el koymuşlardı...

Bu darbenin esrarengiz tertipçileri kimlerdi? 21 Mayıs'ta bir emekli general olan Yordanidis, askeri yazariğini yaptığı Merkezci Vima gazetesinde yayınladığı, büyük yankılar uyandıran bir yazıda «Yunanistanı yöneten gizli kuvvetler»i, çarpıcı bir formülle «Cunta» olarak açıklıyordu. Yazıda, Cumhuriyetçi eğilimli General Yordanidis, Amerikalılar, Saray ve ordu içindeki gizli bir teşkilat olan İ.D.E.A.'yı açıkça suçluyor, fakat «cunta» içindeki bu «mukaddes üçlü»nün gizli bağlarını açıklamıyordu.

Halbuki General Yordanidis, Yunan politikasının perde arkasını bilebilecek durumdadır. 1935'te NATO nezdinde politik ve stratejik irtibat subayı olmadan önce, mühendis ve matematikçi Yordanidis, bir çok askeri ve sivil yüksek mevkilerde bulunmuştu. 1946 - 49 iç harp sırasında komünistlere karşı savaşmış ve İkinci Dünya Savaşı sırasında, Kahire'deki Yunan Hükümetinin istihbarat servisi başkanı yapmıştı.

KRALLIK VE NATO'NUN EMRİNDE İ.D.E.A.

Gizli İ.D.E.A. teşkilatı (Yunan subaylarının mukaddes ittifakı demektir). 1942 — 43 yıllarında Kahire'de asırı sağcı subaylar tarafından kurulmuştur. Amaçları, Cumhuriyetçi ve solcu subayları tasfiye etmektir...

İ.D.E.A. «kurtuluş» u hazırlamaya koyulmuştur. Kral Yorgo II. ve İngiliz istihbarat teşkilatını, İ.D.E.A.'ya dayanmak gerektiği konusunda ikna etmişlerdir. Kralın tahtını kurtarmak için, İngilizlerin ise Yunanistanın komünistlerin eline geçmesini önlemek için İ.D.E.A.'ya muhtaç olduğu onlara anlatılmıştır. Başlangıçta müsamaha ile karşılanan gizli teşkilat, iç harp sırasında Sarayın ve İngilizlerin (Amerikalılardan önce) baş közü haline gelmiştir. Gerçekten İ.D.E.A. sayesinde, kraliyette ve Anglosaksonlara yeteri kadar sadık olmayan subaylar ile komünist Maki teşkilatı yok edilmiştir.

«Vatansever harp» bitince, İ.D.E.A., siyasi ve ticari bir baskı grubuna dönüşmüştür.

Antikomünizm bayrağı, Orduyu tamamen vesayeti altında almak, asırı sağ gruplarla bağlar aramak, Saray ve Amerikalılarla itimat münasebetleri kurmak için iyi bir koz olmuştur. Böylece, Lozan Üniversitesi Siyasal Bilimler Profesörü Jean Meynaud'un yazdığı üzere, krallık ve NATO, ordunun iki «memelisi» haline gelmiştir. Meynaud, şöyle demektedir: «Yunanistanda askeri davranışın temel özelliği, mübalâğasız, kör bir antikomünizmdir. Bu da NATO'ya tam bir tâbiyet anlamına gelmektedir».

Bu durum 1964 Şubatında iktidara geldiği zaman Papandreu'nun gösterdiği «yanlı ihtiyatlılığı»nı izah etmektedir. Papandreu, mevcut düzeninin üç direği (Saray — İ.D.E.A. ve Amerika) üzerine oturan «müessesse»nin gölgesinde hükümet etmeyi kabul etmiştir. NATO'ya ebedi sadakat yeminlerinde bulunmuştur. Sarayın imtiyazlarını korumak amacıyla Karamanlis'in dahi reddettiği tedbirleri almıştır. Orduyu «Komünist sızması»ndan korumak için istenen bütün şartların hemen hep

[illegible][illegible][illegible]

New York Times
OLAY III.
A. Hükümetin üstüne mid
Singapore Başbakanı Lee Yeh

[illegible]

ALAYO

fordari. Sukarno, buna hatiya olan dasman, ligini ve Komsolun Cin de aratan dostlughun digini gostermek icin kulunayyor. Demek dagmanlik, Germanya ve Kambojya'da da mevcuttur. Gelecekte bu cin gullari onlemek icin Washington'un CIA ozirinde saglam bir kontrol kurmasi, hayati bir meseledir.

NOA

Amerika'nın casus bilin adamları
İsleri bilinmekten çok sosyal
araştırma bahanesiyle, Amerika-
nın devlet dairesi ve kurumlarında
herkesi, «yenilikçi, hatta Türk
Hükümeti, «yenilikçi, hatta Türk
mak» için gizli sözde bilimsel iz-
hbarı anketlerle para ve personel
yardımı yapmaktadır! Sosyal araştı-
rma adı casusluk faaliyetidir. Bu
kayode değil, bütün «doğu» ülkeler-
de yürütülmektedir. Ama öteki ülkeler-
de bu sözde bilimsel araştırmalar
dikenleri sert topkiri aletleriyle ve güster-
tilen bu sözde bilimsel araştırmalar
Jacques Amrice imzalı yazı, bu sözde
bilimsel casusluk faaliyetinin işyüzü-
ağıklamaktadır.

[illegible]

Göz ucu ile Ege

POLİTİKACILAR, «ALACA KUŞ» AVLIYORLAR!..

Ekmekçi

Denizli'den Dinar'a giderken, otobüste konuştuğum Abdurrahman Saral adındaki pamuk işçisi, şöyle bir sallanıp gözlerini açtı: «Uyumuşum» dedi, «Allah'tan iş-tel».

«Uyudun, hem de epeyce uyudun Söyle bakalım oyunu nereye vereceksin?»

Gözlerini uyuşturdu Abdurrahman, «Buyur..» dedi.

«Oyunu hangi partiye vereceksin, dedim, partileri nasıl buluyorsun?»

«Hepsinin gözünü severim! Kıs kıs güldü...

Sözü başka yerden açtı.. Ge-

çimden, köylüden, ağadan.. Abdurrahman açılmış gibiydi:

«Köyü hiç sorma» dedi, «Köylümüz kötü. Ölsen gitse (neden öldün?) diye sormazlar adama.»

Abdurrahman Saral, Sandıklı'nın bir köyündendir. Yıllardır Denizli'de pamuk tarlalarında işçilik yapar on lira gündelikle. Dört çocuğu vardır.

Günlerdir Ege bölgesinde, çeşitli il ve ilçelerde dolaşıyorum. Göz ucu ile seçimler öncesinde halkın eğilimini ve meselelerini de izliyorum. Dinar'a geliyoruz. Şoför muavini sesleniyor:

«İsparta Burdur,

Doldur asker ağa doldur..»

★

İzmir, Ege bölgesi, tefecilerin bölgesidir. bunu bilmiyen yok. Yoksul halk, buralarda tefecilerden, vergi kaçakçılarından, halkı sömürenlerden bıkmıştır. Bunlardan Söke başlıdır. Halk tefecilere «ayaklı banka» der. Pamuk mevsimi Nisan'da başlar, tefeciler de paraları dağıtmaya. Bunlar yüz liraya yüzelli lira alırlar. Arada başka adamlar da doluşur, onlar da komisyonlarını alırlar.

Denizli'de K.S. ve oğulları, S.K. kolektif şirketi, A.G., hacı R.C. bunlardan birkaçı.

Faturasız iplik vererek, pamuğu kâğıt üzerinde fabrikaya sokarak vergi kaçaklığı yapanlar, burada dillerden dillere dolaşmaktadır. Bunların sayıları yüzleri bulmaktadır. Aslında hükümetin bunlarla gereği gibi uğraşmaması halk üzerinde daha kötü etki yapmak tadır.

Bana, memurların bile tefecilik yaptığını söylüyorlar. Bir iora memurunun da parasını bir ta-

mıdığı aracılığı ile dağıttığı bildirildi. Adam köye pabucuz gelmişti, şimdi üçyüzbin liraya para demez. Sarayköydeki, bir şirketin vergi kaçaklığı davası halen devam etmektedir. Kaçakçı adaletin elinden de kurtulacak şansı var halkta!

«Seçimler bütün piyasasının açışına rastlasaydı AP yüzde yüz buralarda zarara uğradı» diyorlar Milaslılar. Buralarda vatandaşın kazanacağı parayı tüccar almıştır. Hiç bir dayanağı, sermayesi olmayan «kapı kaçtı» tüccarlar, ekiciye bir kuruş ödemeksizin bütün balyalarını alıp, satmışlar. parasını da yemişler. Tüccardan biri, tütün sekiz liraya satın aldıktan sonra, aradan beş ay geçmiş, parayı öderken «bütün tütün fiyatlarını 3.5 liraya indirdim isterse-niz paranızı vereyim» demiş, ekiciler birleşip tüccarı dövmüşler. Bu, şimdi Milasta söylenip durmaktadır.

«ALLAH YARDIM ETTİ, DP YIKILDI»

Milas'ın Kıyıkışlacık köyünden

Veli Yılmaz, «Ben DP. nin özüyüm» diyor, «Bu parti yıkıldı. Allah yardım etti, onu devirdiler. Bizim beynimiz bir kere ona yerleşmiş, tuttular şimdi bir AP çıktı. Amma ben soğudum partiliktikten. Hiç biri bizim istediğimizi vermedi.»

Böyle dedi Veli Yılmaz.

Veli Yılmaz'lar, 1946'da girmişler ve tutmuşlardır DP'yi. Demokrat Partiye gerçek halkın partisi bellemişlerdir. «Biz gerçek halkın partisiyiz» diyenleri, bekledikleri parti sanmışlardır. Sözün yapı-lar uyup uymadığına bakmamışlar bakmamışlardır. Bu yıllarca sürüp gitmiştir.

«HERKES ALACA KUS AVLIYOR»

Veli Yılmaz'ın kardeşi Ali Yılmaz, partilerin, parti sözcüklerinin söylediklerini nasıl denetleyeceklerini düşünüyor.

«Herkes alaca kuş avlar» diyor Veli Yılmaz. «Hangi partiye gelse, kendisinin programının en iyi olduğunu, halktan yana olduğunu söylüyor. Ben şunu yapacak, şu kadarını yapabileceğim demiyor, hepsini ben yaparım diyor.»

Veli Yılmaz'da, kandırılmış halkın yekûnluğuydu. Parti programlarının birbirine benzeyen sa-trıları arasında bulunup kalmaktadır. Sözcükler ne «ak» ne «kara» diyebilmekte, «alacakuş», avlamaya devam etmektedir. Amma politikacıların «alaca kuş» avlamaları, açık seçik bir şey diyememeleri uyandırıcı olanların gözlerinden kaçmamaktadır.

Muğla'da Muallâ Akarca'nın AP, den kopup, CHP'ye girmesi AP, ileri ilerde sarsmış. Bana orada, Akarca için yazdıkları bir ağıtı AP'iler okudular.

«Bir ah çeksem, şu karışık dağ-lar yıkılır, Bugün posta günüdür köylünün canı sıkılır, Muallâ hanımın bir mektup gelmiş okunur, AP'ilerin ciğerine hançer, bıçaklar sokulur.»

Milas'ta bir yaşlı kadın «İnönü eski İnönü değil» diye konuştu. Ve ekledi:

«Gittide o da hükümet etmesini öğrendi! Oyle 1946'ların İnönüsü değil! Daha bir tatlı oldu..» Bun-ları söyleyen, oyunu AP'ye veren bir yaşlı kadındır. Ege bölgesinde, halkın akıma bir uyanışın bir gö-zü açılışın başladığını söylemek mümkündür TIP, Ege'de en geniş sürpriz yapacak partilerden biri. Söke'de anlatılır.. Bir avukat, komünizmle mücadele derneği fi-yelerinden bir avukat «TIP de TIP'e sempati duyanlar da komünistler» demiş. TIP'iler hiç kulla-rını kıpırdatmamışlar. Tutmuşlar avukatı mahkemeye vermişler.

«İzmirde avukatlar gelsin, uğ-raşın bu avukatla» demişler, çalışmalarına başlamışlar. Nitekim İzmir'den altı avukat gelip, TIP ilere «komünist» diyeni anasın-dan doğduğuna pişman olmuş mah-kemede.

GOÇMENLERİN ROLÜ..

Ege'de, TIP'in tutunmasında, vaktiyle buralarda gelip yerleşmiş göçmen vatandaşların rolleri büyük olmuş. Önderliği, 1946'da bu-ralarda nasıl göçmenler yapmış-larsa, şimdi de TIP'in tutunmasın-da göçmenler önderlik ediyorlar. Buralarda göçmen köyleri vardır. Bunlara «TIP köyleri» demek mümkündür. TIP'e bağlıdır. TIP'in Aydın il başkanı Sükrü Esmer, her yerde olduğu gibi pa-rasızlıktan yakınıyor. Esmer'in an-lattığına göre, halk TIP'ilere, «şim diye kadar neredevdiniz?» diye sormaktadır. Ve eklemektedir: «Bize bütün partileri denettiniz şimdiye kadar. Sizin adınızı duyuyoruz. Neredesiniz?»

AP hatipleri, CHP'ilere de TIP'ilere de «komünist» ithamını yapmakta, fakat bunları gizli ka-paklı yapmaktadırlar.

Ege bölgesinde tütünlerini sat-mış değil, bir çeşit tüccara «hi-be» etmiş olan ekici halk, koopo-ratifleşmemiş, kandırılmış halk yığınları «ayaklı bankaların, tefecilerin elinden kurtaracakları bekliyor. Laf değil.

rikamın İkinci Dünya Savaşından sonra biri denbire çok sayıda milletlerarası sorumluluk-lar yüklenmesinden ileri gelmektedir. Fakat son 15 yılın tarihi ispatlamaktadır ki federal ajanslar ve servisler arasında koordinasyon olmayışı ve yetkililerin birbirine karışma-sı, bir çok halde mazinin bir mirası değildir. Karışıklık, açıkça politik amaçlarla bazı çev-reler tarafından maksatlı olarak devam ettirilmektedir. 1961 Nisanında Domuzlar Körfezi hezimetli, CIA'nın yetkililerini aşan davranış-ını iyi göstermektedir. CIA, Küba'nın istilası gibi bir politik aksiyonu peşinen haklı gös-termek için Küba'nın halk kitlelerinin Castro düşmanı oldukları efsanesini (ma) etmiştir. Aynı şekilde Savunma Bakanlığı'nın bazı çev-relerinin, Domik buhranı sırasında, prensip itibarıyla tamamen teraî nitelikte kalması ge-rekti faaliyet alanlarını geniş ölçüde askıla-rını ortaya koymuştur. Pentagon, Camelot Plânı ile de bir yetki tecavüzünde bulunmak-taydı. Saint Louis Post Dispat'e'nin yazdığı gi-bi, «Henüz daha hiç kimse ilân etmemiştir ki, A.B.D.'nin politikası, nerede ve nasıl olur-sa olsun bütün ihtilâllere karşı koymaktır.»

— Le Monde —

OLAY V.

YUNANISTAN OLAYLARININ PERDE ARKASI

CIA, 25 bin kişinin katıldığı bir anma toplantısında ajanlarına suikast yaptır-ıyor ve patlayan bir bomba 13 kişinin ölümlüne, 100 kişinin de yaralanmasına sebep oluyor! Bu olay vesile edilerek 12 eski millî mukavemetçi hapse mahkûm edildi. Observateur'un bu olayın içyü-zünü açıklayan yazısı, bir ibret belge-dir.

Rapor şu başlığı taşıyordu: «Arrow i harekâtı hakkında No: M-127-65» ve Ordu Direktörlüğü W 25 BC 20315 tarafından Amerika Dışişleri Bakanlığına Kurmay Başkan var-dımına volanlanıyordu. Ve, Birleşik Amerika Askeri atışesi, O. S. Albay O. K. Marshall imzasını taşıyordu.

Raporun fotokopisi Atina'nın orta eğilim-li gazetelerinden ETHOS tarafından ele geçirilip yayınılandı. Arrow i Harekâtı olarak sözü edilen raporda; «Alman emir gereğince» girilen «geçen Kasım ayındaki G işine» Yunanistai «kara ve deniz ordusundaki dostla-rın as katıldığı ve olayın «CIA subayları-nın sıkı kontrolü altında» yönetildiği ve işe karışanların «derhal Almanyadaki bir üsse nakledildiği» bildiriliyordu.

Raporun sahibi «Şunu kesin olarak temin ederim ki olayın gerçek yanı Papandreu ta-rafından olmamaktadır ve Yunan makam-ları bu olaydan Amerika'ya sorumlu tutulmaya-caktır» diyor.

ETHOS gazetesinde yayınlanan bu raporda sözü edilen «geçen Kasım ayındaki G işi» Yunan kamu oyu tarafından bütün ayrıntılarıyla biliniyordu. Bu, bugünkü buhranın başlangıç noktası olarak kabul edilen ve 29 Kasım günü saat 13.20'de Gorgopotamos'ta meydana gelen patlama olayı idi. Gorgopota-mos Yunan aşırı sağcıları ve Kral Konstantin için 1933 yılındaki Reichstag yangınından Al-man aşırı sağcıları için taşıdığı anlamı taşı-yordu. Gerçekten Gorgopotamos'taki patla-ma öylesine garip şartlar altında ve beklen-meyen bir zamanda «olmuştu ki. Papandreu'nun düşmanlarına gayet makbul bahaneler yarattığı halde; Yunan halkı, bunun bir tah-rik eseri olduğundan zerrece şüphe etmemiş-ti. Olayı daha iyi değerlendirmek için ya-kın tarihi kısaca hatırlamak gerekir.

1942 Kasım'ında, Kuzey Afrika'da Rom-mel'in yönettiği saldırı karşısında İngiliz or-dusu Mısır'a doğru çekiliyordu. Bu sırada Malta, Alman gemilerinin Doğu Akdeniz'e geç-

mesine engel olduğu için, Rommel Orduları-nın İkmalî Yunanistan üzerinden yapıyor-du. Yunanistan üzerinden geçen İkmalî yolla-rının en yararlı olanı ise Gorgopotamos köp-rüsü idi.

Bu durum karşısında Mısır'da bulunan müttefik başkumandanlığı, 26 Kasım 1942 ta-rihinde, Yunan partizanlarından bu köprüyü uçurmalara; bu görevi başaramadıkları tak-dirde, köprüyü uçuracak İngiliz uzmanları gelineye kadar ılgâl kuvvetlerinin İkmalîne engel olmalarını istedi.

Bu istek üzerine Yunanistan'da millî mu-kavemeti yöneten ELAS (aşırı solcu mukave-met grubu) ve E.D.A. savaş işi kuvvetlerini birleştirdiler. Böylelikle, Gorgopotamos köp-rüsü havaya uçuruldu. Bu başarı, Rommel ordularının İkmalî hatlarını altı hafta süre ile kesilmesini sağladı. Ve Gorgopotamos savaşı, Yunan millî mukavemet hareketinin bir sem-bolü oldu.

Fakat son yirmi yıl içinde Yunanistan'ı yöneten bütün hükümetler millî mukaveme-tin sembolü haline gelmiş olan bu savaşın kutlanmasını yasaklamıştı. Ancak 1962 yılın-da, 500 kadar eski savaşçı ilk defa olarak Gor-gopotamos'da toplandı ve başarılarını sessiz sedasız kutladı. 1963 yılında ise kutlayışların-sayısı beş bine çıkmıştı. 1964 yıl Kasım'ında, Papandreu iktidarı zamanında, yapılan anma törenine katılanlar ise 25 bin buluyordu.

Bilindiği gibi 20 yıldır hapisaneleri ve toplama kamplarını dolduran Yunan millî mukavemetçileri Papandreu Hükümeti tara-fından serbest bırakılmaya başlanmıştı. Bu ikti-dar zamanında yapılan son Gorgopotamos an-ma törenlerine Lamia Belediyesi resmi bir hüviyet vermeyi kararlaştırmıştı. Atina Hükümeti de yapılacak törene şabânesi kalmak istemedi. Fakat İçişleri Bakanı olan Amiral Tombas, anma töreni vesilesiyle millî muke-vemetçilerin yeniden itibar sağlanmasını iste-miyordu. Bunun için, Lamia Kaymakamına millî mukavemetçileri resmi davetliler liste-sinden çıkarması ve tören esnasında ön sıra-larda yer ayırmaması emrini verdi.

Bu şartlar altında yapılan tören henüz bitmiş ve resmi davetliler yerlerinden ayrıl-mağa başlamışlardı. Kısacası 13.20'de töreni iz-lemek için gelen büyük halk kalabalığı tam orta yerinde bir mayın patladı. Bu patla-ma sonucunda 13 kişi hemen orada öldü; 56 kişi ağır ve 44 kişi de hafif yaralanmıştı. Tö-reni düzenleyen millî mukavemet hareketi sorumlularının ilk akına gelen; aşırı sağcıla-rın bir tahriki olmuştu. Bu suikastı tertipli-yenlerin niyeti millî mukavemetçilerle po-lis arasında kanlı bir olay sokarak, Papand-reu Hükümeti tarafından başlatılan tahliyele-ri durdurmaktır.

Onlara göre bu suikastı bir başka türlü izah etmeğe imkân yoktu. Töre-nin yapıldığı anda, savaş sırasında unu-tulmuş bir mayının kalmış olması ise imkânsızdı. Çünkü bu alan savaş son-rası büyük bir titizlikle taranmış ve mayın-dan temizlenmiştir. Savaş sırasında yerleş-tirilmiş bulunan 88 mayın yerleştiriliş plân-na göre taranmış ve istihkam birlikleri tara-fından yerlerinden çıkarılmıştı. Ayrıca, bu alanda yıllardan beri binlerce ve binlerce in-san bir kazaya uğramadan geçmişti. Bunun içindir ki olayın bir suikast olduğundan kim senin şüphesi yoktu. Gösteriyi tertipliyenler, böyle bir suikasta maruz bırakılan halkın emniyet kuvvetlerine karşı harekete geçme-mesi için büyük gayretler sarfetmekte zorunda kalmışlardı. Feci sonuçlar doğuracak böyle çatışmanın meydana gelmemesinde millî mu-kavemetçilerin büyük gayret sarfettiklerine Lamia emniyet müdürü de tanıklık etmişti.

ASPIDA ve IDEA

Patlama olayı üzerine derhal bir soruş-turma açılmış ve bu arada millî mukavemet hareketi yöneticilerinden 18 kişi tevkif edil-di. Yürütülen resmi soruşturmanın ilk sonu-

cu şöyledir. Patlama, bir halk ayaklanmasını başlatmak maksadı ile komünistler tarafın-dan düzenlenmişti. Fakat bir başka kanaldan yürütülen İkinci bir resmi soruşturma ise; delillerden yoksun bulunan bir iddiayı reddediyordu. Buna rağmen Lamia mahkeme-si karşısına çıkarılan 18 eski millî mu-kavemetçiden 12 si toptan 22 yıl hapse mahkûm olmaları kurtulamadı. Mahkûmiyet sebepleri de; emniyet kuvvetlerine karşı koymaktı. Gerçekten, mahkûm olanlar; Gor-gopotamos anma töreni sırasında kalabalık halkın baskısı karşısında, davetlilere ayrılan yerlere taşmak zorunda kalmışlardı.

Lamia davası, mayının patlaması olayına hiç bir aydınlık getirmemişti. Bunun bir komünist komplosu olduğunu ileri sürenler ve Papandreu iktidarına şıratmağa çalışanların uzun vadeh bir işe giriştiklerini ortaya koyuyordu. Bütün gayretlerine rağmen Gor-gopotamos patlamasını i ve Lamia davasını gerektirdiği gibi istismar edemiyen aşırı-sağ-cı çevreler ve Saray bu defa bir başka taraf-tan saldırıya geçti. Ve bu iki çevre; orduda komünist eğilimli «ASPIDA» adını taşıyan gizli bir teşkilâtın bulunduğu konusunda gen-liş bir kampanyaya girişti. Kral Konstantin bu teşkilâtın ortaya çıkarılması için bir so-ruşturma açılmasını istediğini açıkladı. Kra-lın aksine Papandreu, bu soruşturmanın or-duda mevcut olduğu bilinen ve programları herkesce malûm faşist bir teşekkül olan IDEA hakkında açılmasını istiyordu.

Fakat, Papandreu, Kralın şüphelerini i-zale etmesi için «ASPIDA» hakkında bir tah-kikatın yürütülmesine karşı koymadı. Soruş-turmaya General Simos yürüttü ve ancak yüksek rütbeli olmayan 8-10 subayın böyle bir teşkilât kurmuş olduğu sonucuna vardı. Fakat Kral, «Bu kadar önemsiz bir sonuç ve ren bir soruşturmayı kabul edemeyeceğini» bildirdi. Papandreu, Kralın şüphelerini izale etmesi konusunda yanımsız. Gerçekte, Kral Millî Savunma Bakanı Garofalias'ın desteğini de alarak; IDEA üzerinde bir soruşturma a-çılmasına engel olmak için bu bahaneyi or-taya çıkarmıştı. Papandreu, bu düzeni farket-tiği zaman Millî Savunma Bakanlığını da e-line almak istedi. Fakat, Kral ona bu imkânı vermemek ve istifasını sağlamak için kuvvet denemelerine girişti.

Papandreu ise bu denemeye aynı şekilde karşı koydu. CIA ve «kara ve deniz ordusun-daki dostları» hoşlanmadıkları ihtiyar Başba-kanın devrilmesini hızlandırmak ümidiyle Gorgopotamos işini düzenlemişlerdi. ETHOS gazetesinde yayınlanan Albay Marshall'ın ra-porunun son iki cümlesi bu maksadı açıkça ortaya koyuyordu. Raporun sözü edilen kısmı şöyleydi: «Yapılan harekâta, memle-kette yaratılmış olan durum dostlarımız tar-a-fından iyi istismar edilebilseydi, çok daha etkili olurdu. Bu bakımdan plânı uygulayan görevlilerin başarıları tamdır ve mükâfatlan-dırma hak kazanmışlardır. Olaylar hakkın-da yürütülen soruşturma ve Yunan ordusun-da yapılacak temizlik hakkında JUSMAG (Yu-nanistandaki Amerikan askerî misyonu) gö-revlilerinden alacağımız raporları en kısa za-manda bilgilerinize sunacağız.»

Kralın ve aşırı sağın istediği yönde geli-şen bu «temizlik»; Papandreunun yerine ge-tirilen Novas hükümeti tarafından gerçekleştirilmiştir. Ve Saray orduyu kelimenin tam manası ile avucunun içine almıştır. Ordu ka-tında elde edilen bu başarı ile, Papandreu'nun çekilişinden bu yana başlayan ve devam eden halk hareketi, baskı altında tutulmağa çalışılmaktadır. Kral ve aşırı sağcılar, sayısı 100 bine varan «Lambrakis Hareketi» adını taşıyan gençlik teşkilâtından özellikle çekin-mektedir.

Görüldüğü gibi gizli ya da açık; iç ya da dış kuvvetlerin etkileri altında bulunan Yu-nanistan siyasî buhranının çözümü oldukça güç bir meseledir.

—OBSERVATEUR—

SOVYETLER BİRLİĞİ GEZİSİ

Odesa - Moskova - Bakû - Taşkent - Semerkant

5

Melih Cevdet Anday

Taşkent'ten Moskova'ya gidecek uçağın kalkmasına üç saat var. Taşkent hava alanı istasyonunun yemek salonuna girdik. Az sonra, hemen bütün Taşkentli yazarlar ve ozanlar da geldiler oraya. Soframız büyüdü, şaraplar, konyaklar geldi. Söylevler, şeref içmeler, sohbet başladı. Taşkent Yazarlar Birliği Başkanı, kuduz olması muhtemel bir köpek bacağına ısırıldığı için içki içmiyor, bize su ile katılıyor ve diyor ki:

— Üç ay sonra benim içki yasağı bitecek, o zaman sizi Taşkent'te beklerim, karşılıklı doya doya içeriz.

Ben de diyorum ki:

— O zamana kadar bizi de bir köpek ısırmazsa geliriz.

Yazarlar, ozanlar bizlere kitaplarını imzalayıp veriyorlar. Kucağımız kitap doluyor. Şeyhade'nin tatlı fıkraları yorgunluğumuzu unutturmuştur. İki üç günlük ahbaplıktan sonra kardeş gibi bağlandığımız Taşkentli yazarlardan özünü ille ayırıyoruz.

Uçağımız Moskova'ya beş saat sonra varacak. Hava kararı. Taşkent hava alanından ayrılıyor. Benim yerim pencerenin yanında. Hiç de uyum yok. Gözlerim iyi görmediği için o ışıktaki kitap da okuyamam. Pencereden dışarı bakıyorum. Alaca karanlık. Biraz sonra zifiri gece kaplayacak gökyüzünü ve ben artık pencereden de yardım görmeviyeceğim diye düşünüyorum. Ama saatler geçiyor, gökyüzü hep aydınlık, hep aydınlık. Kuzey gecesi bu, daha iyi anlıyorum.

Moskova'ya geldiğimizde saatlerimizi geri alacağız, böylece beş saatlik yolumuz üç saate inmiş olacak. O zaman Azerbaycanlı ozan Resul Rıza'yı anıyordum. Sovyetler ülkesindeki saat farkı üzerinde konuşurken Resul Rıza demişti ki bana:

— Ben savaşta da Orta Avrupa'ya kadar gittim asker olduğum için. Ama bir gün bile saatimin ayarını değiştirmedim.

— Ya ne yaptınız?

— Akıldan saat farkını bulur ona göre davranırdım.

Hangisi daha güçlüdür dersiniz?

Bu saat farkı denilen şeyin ne olduğunu Moskova'dan ayrıldıktan sonra daha iyi anladım. Uçağımız Moskova'dan sabah sekizde kalkmıştı ve bize kahvaltı vermişlerdi. İki saat sonra Kopenhag'a geldik, orada yeni bir uçağa bindik, bir daha kahvaltı getirdiler. Çünkü saat gece sekizdi. Böylece ileride doğru gitseniz, kahvaltıda öğle yemeğine sıra gelmez.

Moskova hava alanında bizi Vera karşıladı, yeni otelimizde yerlerimizi ayırtmış. Ertesi gün konferans başlıyormuş. Otomobil bulmak için biraz bekledik orada. Sonra ikinci kez tuttuk Moskova'nın yolunu.

«ASYA - AFRIKA YAZARLARI» TOPLANTISI

Bu toplantının konusu «hikâye» idi ve toplantıya Asyalı, Afrikalı hikâyeciler çağırılmıştı. Moskova Yazarlar Birliği ilk ziyaretimizde, Moskova'lı meslekdaşlara, hikâyeciler olmadığımızı, bu bakımdan toplantıya katılmakta yetkim bulunmadığını söylemiştim. Onlar da «Aylıklar» adlı romanından söz ederek katılmamı ve katılmakla yetinmeyip konuşmamı rica ettiler.

İkinci kez Moskova'ya gelişimizin ertesi akşamı, Moskova Yazarlar Birliği, toplantıya gelen delegeler şerefine bir parti

düzenledi. Biz partinin verildiği salona girdiğimizde, bütün delegeler L biçimindeki masanın çevresinde yiyip içmekte idiler. Ulusal giysileriyle Afrikalılar, Hintliler Güney Asya adalarını görüyordu. Moskova'lı meslekdaşlar bizi görünce yanıma sa geldiler, birlikte başka bir masaya oturduk büyük masadan içkiler mezeler taşındı. Hikâyeciler Lenç, romancı Nikulin, benim şiirlerimi Rusçaya çevirip güzel bir kitap halinde bastırılan Fığ, Yazarlar Birliği ikinci Başkanı, çevirmen Aleksandrov bizimleydiler. Fığ ile ilk orada tanıştım. Eski bir dost gibi geldi, koluma girdi:

— Ben Fığ dedi.

Moskovada basılan kitabımda, Fığ'ın bir inceleme yazısından başka, ünlü ozan Kirsanov'un da bir önsözü vardı. Hoşgösten sonra Fığ'ı Kirsanov'u tanımak istediğimi söyledim. Ama öğrendim ki, zavallı adam o günlerde ağzından çok önemli bir ameliyat geçirmiş, yatıyormuş ve konuşmıyormuş. Benim için yazdığı kanatlı söz lere teşekkür edemediğim için üzgünüm.

Oradan ayrılırken Fığ'ı, Babayef'i, Aleksandrov'u kaldığımız otele davet ettim, konuşmalarımız bizim adada sürdücektik. Otelin kat servisinden votka, havayarı, tereyağ istedik Yaşar Kemal, ertesi gün toplantıda okumak üzere uzun bir konuşma hazırlamıştı. Biz yiyip içerken Babayef onun konuşmasını Rusçaya çevirmekte uğraştı. Rus meslekdaşlarla konuşurken, kendimi Türkiye'deki yazar arkadaşlarla birarada duyuyordum. Her konu yu ele alıyorduk, tartışıyorduk, hiç yabancılık çekmiyorduk.

Ertesi gün konferans onda açıldı. Konuşmalar İngilizceye ve Fransızca'ya çevriliyordu, çeviriler kulaklıklardan dinleniyordu. Ben üç günlük toplantının ilk iki gününde bulunabildim ancak, üçüncü günü Moskova'dan ayrıldım. Konferansın bende bıraktığı izlenimi söyleyeyim: Hikâye konuşu üzerinde özgün incelemelere gidilmedi, delegeler kendi edebiyatları ve özellikle hikâyeleri üstüne bilgi verdiler. Bu bilgiler gerçekten ilginçti. Edebiyatlarını bilmediğimiz bir takım Asya, Afrika ülkelerinin yazarlarını merakla, dikkatle dinledim. Anlatılanları başka bir yazımda ele almak istiyordum. Burada günü söylemekle yetineyim, konferansta daha çok Rus edebiyatı üzerinde duruldu. Rus hikâyecisi Lenç, Türk mitaz hikâyeciliğini ele aldı ve genellikle Aziz Nesin üzerinde durdu. Nikulin de öyle, o da Türk edebiyatını anlattı, tanıdıkları Türk yazarlarını ve bu arada Yaşar Kemal'i inceledi. Fığ Türk

şirlerinden söz açtı, çoğunu Rusçaya çevirdiği için yakından tanınmış olduğu benim şiirlerim üzerinde durdu. Bu konuşmalara Yaşar Kemal'in, Aziz Nesin'in ve benim konuşmalarımızı da katarsak, ilk iki gün daha çok Türk edebiyatı üzerinde durulmuş olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Aziz Nesin, yazarla devlet ilişkisi üzerinde durdu (Konuşması Akşam gazetesinde yayımlanmıştır). Yaşar Kemal, uzun hazırlayıp sonradan kısalttığı konuşmasında, yazarın doğa karşısındaki durumunu inceledi ve kendi yaşantısından örnekler verdi. Ben, bugün Türk yazarları arasında geçen fakat dünyanın büyük bir parçasını da kaplayan bir takım tartışmalar üzerinde duracağımı söyleyerek başladım konuşmam.

Yazmamıştım, notlar almıştım yalnızca. Sözlerimi Babayef Rusçaya çeviriyordu. Dar anlamdaki realizmin çıkmazı üzerinde durdum; özetle, «Avrupalıların eskilerin giymekten hoşlanmadığını» söyledim ve yonutçu Albertonun iki hikâyesini anlattım: Bu ünlü İspanyol ressamı Moskova'da uzun yıllar kalmış ve orada ölmüştür. Yonutlarının resimleriyle basılmış bir kitabı Moskova'da görmüştüm; Picasso bir ön söz yapmıştı bu kitaba ve dostu olan yonutçunun iki hikâyesini anlatıyordu. Bir gün... Bir gün Alberto ile Picasso bir arkadaşlarının evine gitmişler, Alberto içeri girer girmez duvara sıkı bir tekme atmış, bu tekmenin şiddetine dayanamayan kağıt kaplı duvar yıkılmış, bunun üzerine yonutçu, «tekmeyle dayanamayan sanat yapıtı yıkılır» demiş. İkinci de, Alberto bir müzeye gitmiş, orada ünlü bir kopyeci bir bасыpıtın kopyesini çıkarıyormuş. Alberto, kopyecinin kulağına eğilmiş. «Duvardaki resimde 2 kuş var, oysa sizin kopyenizde 10 kuş» demiş, der demez kopyecinin aklı başından gitmiş, saymış resimdeki kuşları, meğer aradaki fark bir değil iki imiş. Bunun üzerine kopyeci çekmiş tabancasını vurmuş kendini. Yıllar önce bir kadın Sovyet eleştirmecisinin yazdığı bir yazıyı da andım orada. Bu sanat eleştirmeni kadın, işçilerin çalışmalarını kopye eden ressamları için, «işçiler bir değer yaratmaktadırlar, oysa bu ressamlar kendi alanlarında değer yaratacaklarına, değer veratlardan geçinmektedirler» diyor.

Toplantı salonunun bitişindeki salonda Şolehof'un doğum yıldönümü dolayısıyla bir sergi açılmıştı. Tanınmış romanının kitapları ve resimleriyle donatılan bu sergi, büyük romancılara Rusların ne denli önem verdiklerini çok iyi gösteriyordu. Rusyada bir sanatçı, hele tanınmış bir sanatçı neredeyse yarı tanrı saygı görür. Şolehof'u Moskova'ya davet içi (çünkü romancı çoğu zamanın köyünde geçirir) eski Başbakan Hrutçof ta onun köyüne kadar gitmiş, üç gece konduğu onun. Başka bir hikâye: Babayef bir gece geç saatlerde otomobili ile evine giderken, yolda biri elini kaldırmış, o da durdurmuş arabasını, yanına almış bu yolcu. Otomobilin içi karanlık, «kim olduğunu iyi görememiştim» diyor Babayef. Yanındaki adam bir yerde inceğin söylemiş, imiş ve şu sözleri söylemiş:

— Götdürdüğünüz adamın Voznesenskiy olduğunu unutmayın!

Genç ozan Voznesenskiy'dir bu, yardımını götüğü kimseye şeref başladığını düşünce kadar önemli olduğunu biliyor. Onda bu bilinci uyandıran, toplumun sanatçıya verdiği değerdir. Bizim Orhan Veli'yi hastahane de tanınamışlardı da, bir sıranın üzerine yatmışlardı, sarhoş muamelesi görerek öldü. «Taşdığınız adamın Orhan Veli olduğunu...» diye konuşmak aklının neundan geçmezdi.

O günlerde Aleksandrovla benim Moskova'da basılan kitabımdan bir kaç tane almak üzere büyücek bir kitapçıya git-

tik. «Büyücek» dedimse, bizim Beyoğlu'ndaki koca mağazalar gibi bir şeydi. Ama Aleksandrov bana:

— Bunun çok daha büyükleri vardır, demisti:

Beş altı katlı bir yapıydı, kitaplar çeşitlerine göre bu katlara bölünmüştü, her katta da ayrı bir bölünme yapılmıştı. Biz, benim kitap için ikinci katın birinci bölümüne gittik. Daha Aleksandrov kitabın adını söyler söylemez, satıcı kız:

— Son kitabı demin sattım, dedi. Bu konuşmayı duyan bölüm şefi (Çinliye benziyordu), yerinden kalktı, yanımıza geldi, Aleksandrov'a:

— Samurın ozanı burada, dedi.

Ve sonra depoya gidip benim için kitap arayacağını söyledi. Biz orada beklerken çevremizde küçük bir kalabalık toplandı. Az sonra, Çinliye benzeyen bölüm şefi elinde kitaplarla göründü. Teşekkür ettim. O sırada benimle tanışmak isteyenler oldu sanıyorum, fakat Aleksandrov hiç birine yüz vermedi.

Afrika Asya yazarları konferansında, koridorda Türkçe bilen biri yanıma geldi:

— Ben Türk dilini Enstitüsü öğrencisiyim, bu yıl bitiriyorum, doktora tezimi Garip ozanlar, dedi.

Adı, Çörekçan Hacatır Abraham. Üç Garipçi ozanın bütün kitaplarını, bütün şiirlerini ve bütün yazılarını toplamış; tezini tamamlamış artık; bu incelemenin kimi parçalarını da yayınlamış, bana benimle ilgili olan bölümü (bir ayrı basımda bu bölüm) verdi, imzaladı. Uzun boytu konuşmaya vakit olmadı için üzgündü. Onun gibi, Fığ'la de (sözümüz olduğu halde) buluşamadık son gece. Ben bir tiyatroya davetliydim, geri bırakamazdım. Oysa Fığ'ın hazırlamak istediği yeni kitaplar üstüne benimle konuşmak istedikleri vardı. Kendisine burada özür diliyorum.

Gece gittiğimiz tiyatro Mayakovski tiyatrosuydu, Nazım Hikmet'in «Demoklesin kütlesi» adlı bir oyunu oynanıyordu. Kâçmeç yılı imiş unuttum. Salon hınca hınç doluydu, hiç boş yer yoktu, oyun ilgi ile seyredildi. Kimi konuşmaları çeviri yolu ile izlediğimiz için piyisi kaba taslak anlayabildik ancak, bu bakımdan oyunun basarı düzeyi üstüne bir kanı edinemedim. Yeni evli bir karı koca var, bunlar adamın bir arkadaşından gelen bir mektubu okuyorlar, oyun ta mektupta yazılanları canlandırıyor, sahne ikiye bölünmüştür. Mektubu yazan, bütün hayatını anlattıktan sonra, uçağı ile havalaup şehrin üstüne bir atom bombası bırakacağını söylüyor. Genç karı koca o saatli korku içinde bekliyorlar. Gerçekten de bir uçak sesi duyuluyor o saatte, korkulu seniyelerden sonra uzaklaşıyor bu ses. Kurtulmuşlardı. Bir az sonra da mektubu yazan içeri giriyor. Girdiği kırkı anlatıyor. Üç kişi, atom bombasına karşı savaş gereği üzerinde birleşiyorlar. Oyunaş, genel olarak sade, gidecek bir az da hareketsiz. Bunun bir tarz olduğunu söylediler Ama baş rolü oynayan patetikti.

MOSKOVADA FIKRALAR

Moskovalılar siyaset üzerinde fıkralar uydurmaktan pek hoşlanıyorlar. Güzel bir uygarlık ve kendine güven örneği olarak da bu fıkralarda kendi yönetimleri ve tanınmış Sovyet Devlet adamları ile alay ediyorlar. Bunlardan bir kaçını yazayım:

● Leonid İliç Brejnev (bilindiği gibi İliç Leninin küçük addı) parti sekreteri olduğu günlerde, partinin ileri gelenleri yanına gitmişler:

— Stalin büyük önder, Hruşçef'e büyük yoldar diyorduk, size ne diyelim? diye sormuşlar.

Brejnev boynunu bükmüş:

— İliç deyin sadece, olsun gitsin demis.

● İki kişi konuşuyorlar:

— Bu yıl paraşüt ile yüksekten atlama rekorunu kim kırdı?

— Bilmiyecek ne var, Hruşçef.

● Bir zamanlar Moskova'ya giren büyük caddelerden birine «Teroyağı üretti» diye Amerika Birleşik Devletlerini geçeceğiz diye bir levha asmışlar. Bu levhanın asıldığı yerden bilmem kaç metre aşağıda da şöyle bir trafik levhası varmış: «Yol vermezse geçmiye kalkmayın!»

SON

Sovyetler Birliği yolculuğumun bende bıraktığı genel izlenimi özetliyeyim:

Gelişmesini savaşta başka bir gücün yavaşlatamayacağı, emeğe ve barışa inanmış zengin bir toplum gördüm. Orada düşünün başka zengin memleketindeki benzerleriyle boy ölçüşen kuruluşların ayrıca niteliği, yalnızca halkın yararına yönelmiş olmalarıydı, bu amaca yönelmemiş bir girişime rastlamadım.

Sovyetler Birliğinde oturan insanların Türkler için dostluk duyguları beslediklerini gördüm. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliğine ilk giden Türk yazarları bizlerdik. Bu yolculuğum Türk-Sovyet dostluğunu canlandırmakta iyi bir başlangıç olmasını dilerim.

MIMOZA — SÜRSİL

Kuru Temizleme ve Boyama Fabrikası

KAMURAN S. ERDİNİ ve ORT.

Dereboyu Caddesi No: 12

Dolapdere — Yenişehir

Telefon: 44 93 27

Her türlü kostüm, manto, palto, trençkot, pardesü, kanadyen, rop, düpiyes ve emsali giyecek eşyalarımız ile perde, örtü, pike ve yataak takımlarımız son sistem makinelerimizle kuru temizleme usulü ile temizlenir ve arzu edilen renge boyanır.

MIMOZA — SÜRSİL itina, garanti ve hizmet sorumludur.

MIMOZA — SÜRSİL uzun yılların verdiği tecrübenin timsalidir.

SERVIS arabalarımız her an emirlerinize amade olup toplu siparişler için bir telefon kâfidir: 44 93 27

YON — 109

BİR GREVİN ARKASINDA DÖNENLER

Prof. Dr. Muammer Aksoy

Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi amacına değil de, bir takım kişisel çıkar ve hesaplara yönelmiş ve hele sosyal adalet ilkesinin 1 numaralı düşmanı haline gelmiş siyasî teşekkülün emrinde Vatan Cephesi sendikacılığını hortlatma yolunu tutmuş olan bir sendikacılık, sosyal devlet ilkemiz ve demokrasimiz için en büyük tehlikelerden birini teşkil eder. Demokrasimizden sonra sosyal akımların da soysuzlaşmasına şahit olmak istemiyorsak, sendikacılığımız üzerine titizlikle eğilmek zorundayız.

1 — ORTAYA ÇIKACAK GERÇEKLER

Bir süre önce «Türkiye Petrol Kimya ve Atom İşçileri Sendikası», bir kanunla kurulmuş ve sermayesinin büyük çoğunluğu devlete ait olan Türkiye Petrolleri A.Ş.'nin işyerlerinde grev yapmağa karar vermişti. Bu grevin sunu olarak yaratılan bir grev olduğu bu değil pek çok belirti ile ortaya çıkmakta idi. Onun için, menleketin büyük döviz kaybına sebep olacak ve millî güvenlik bakımından da sakıncalar taşıyan böyle gereksiz bir grevi, kamu oyu hiç tutmadı. Hatta tam aksine, bütün zinde kuvvetler bu grevi karşı olduklarını belirttiler. Buna karşılık yabancı petrol şirketlerinin savunucusu olan AP yaygın organları ve Mobil Şirketi'nin yaygın organları olduğunda hiçbir şüphe bulunmayan mahut dergiyahş vofa sapmış olan Sendik Başkanını ve bu grevi, görülmüş ölçüde destekledi.

9 Eylül günü, gençlik ve talebe teşekküllerinin aracılığı ile sendika grevden vazgeçtiğine ve taraflar arasında bir anlaşmaya varıldığına göre, artık bu konu üzerinde bir makale yayınlamaya ne lüzum var» diye düşünülmesi olabılır.

Oysa bu grev, son derece a normal bir gelişme göstermesinde ve sendikacılığımızı gelecek bekleyen tuzakların ve tehlikelerin bugünden ortaya çıkması için kâhını vermesinden ötürü, mu haklak surette incelenmesi gereken bir sosyal olayı teşkil etmektedir. Kaldı ki AP'nin ve Mobil'in organları olay üzerinde onun kapanmasından sonra da durarak bu grev kararını kamu oyunu aldatacak istikametlerde somürmeğe hâlâ devam etmektedir. Bu sebeple arkasında bir çok oyunun döndüğü bir grevi, «sosyal sorunlarımızla ilgilenen aydınların ve işçilerin izlenim ve dersler çıkaracağı pek önemli bir sosyal olay» olarak ele almayı ve aydınlatmayı lüzumlu görmekteyiz.

Okuyucularımız bu yazının sonuna geldikler zaman bazı fizikî gerçeklerin isbat edildiğine şahit olacaklardır. Görecektir ki: «Petrol-İş grevi işçinin haklarını savunmak için yapılmıştır.» «Sendika Başkanının aylardanberi en ağır ithamlar yağdırıldığı Türkiye Petrollerinin çoktanberi işçiyi sağlamağa amade olduğu yeni menfaatlerin tatmin-kârı olduğu»nu sonunda bizzat Sendika Başkanı testi etmiştir. «Memleket için çeşitli bakımlardan çok kötü sonuçlar doğuracak olan bu grevi grev hakkının ve sosyal adalet ilkesinin bir numarası düşmanı olan AP'nin yaygın organları ve yabancı petrol şirketleri büyük bir çaba ile desteklemişlerdir.» İlgili AP, İ. Bakanlar, bu grevin normal şartlar için-

seölenmesi istikametinde değil, aksine ya gerçekleştirilmesi veya ancak Türkiye Petrollerini yıpratmak ve AP'ye oylar kazandıracak şekilde durdurulması için olumsuz bir rol oynamışlar ve belki de sahneye koymuşlar»dır. Ni hayet bugün «mahut yaygın organları, yalan üstüne yalan sıralayarak, kendileri ve Sendika Başkanı için büyük bir utanma konusu çekil edecek olayı ve sonucu, iddî yazılı vesikaları bile hiçe sayarak tersine çevirmeğe, kamu oyunu aldatacak suçluyu masum e mağlubu galip göstermeğe çalışmaktadırlar.

1 — Grevi önleyen anlaşma, endika Başkanı için manevî bir zîmet iken, bu kişi ile AP ve mobil organları kamu oyunu aldatacak için valanlara baş vurarak sonucu tersine çevirme çabasında idirler:

Petrol-İş Sendikasının başkanı olan kişi (Ziya Hepbir), memleket için büyük sakıncalar doğuracağı, teslim ettiği bu grevin yapılmasının sorumluluğunu TP'nin idarecilerine yüklemek istemmiştir. Gereğesi de, «petrol işçilerinin on derece kötü yaşama ve ücret şartları içinde yaşadığı, zevlet müessesesi tarafından insafsızca istismar edildiği» bu sebeple de memleket için ne kadar kötü sonuçlar doğurursa doğursun, «bu grevi yapmağa işçinin haklarını savunma bakımından mecbur olduğu»dur. Aynı Sendika Başkanı, 9 Eylülde grevden vazgeçen ve «işçinin haklarını sağladığını, adaletin yerine geldiğini» belirterek «Allah bereket versin!» diyen kişidir AP'nin ve Mobil'in organları olan gazeteler ve mahut dergide Sendika Başkanının sonunda zafere ulaştığını Türkiye Petrollerinin ve onu savunan sosyalistlerin maskelerinin bu grevle yüzlerinden düştüğünü iddia etmektedirler.

Şu halde, objektif bir değer yargısına varabilmem için şartı, kimin haklı kimin haksız olduğunu ortaya koyacak mehenk taşıyı (yani) 9 Eylülde tarafları kabul ettiği ve grevin durdurulması sonucu doğuran anlaşmanın mahiyetini ortaya koymaktadır.

Eğer şuracıta isbat edersek ki, bu anlaşmada —AP organlarının ve Mobil'in organları olan derginin iddiasının aksine— «sadece, TP'nin 65 gündenberi vermeğe amade olduğu ek ücret kabul edilmiştir», o zaman «Sendika Başkanının ve onunla ağır birliği yaparak grevi kıskırtan AP ve yabancı petrol şirketleri organlarının, TP'ye karşı yaptığı bütün hücum ve suçlamaların birer yalan ve iftira olduğu ve kendilerinin bu memleket yararına değil, sadece yabancı şirketler hesabına (veya yararına) hareket ettikleri» ortaya çıkmış olacaktır.

a) Sendika Başkanı ile AP ve

Mobil organları anlaşma sonucunu kamu oyuna tersine çevirerek aksettirme çabası içindedirler:

Gerek Ziya Hepbir'in, gerek A. P. İ. ve Mobil'in gazete ve dergilerinin, anlaşmanın mahiyetinde kamu oyunu aldatacılığı çalışmaları, hem bu kişilerin başvuru dükleri «yalan» metodunu, hem de «onların grev kararı ile rılmak istenilen toz sayesinde ulaşmayı amaç edindikleri sonucu ortaya koyma bakımından pek manâhidir.

9 Eylül ek sözleşmesi, Türkiye Petrollerinin iki aydanberi kabul ettiği, fakat Z. Hepbir'in reddettiği çözüm çözümleri içinde gerçekleştirildiği halde, Sendika Başkanı, kamu oyunu, işçileri ve gazetecileri aldatacılığı için, kamu oyunun mahkûm ettiği bu grevden (mahkeme kararından bir kaç saat önce) vazgeçerken, açıkça yalan söyleyerek «kendi taleplerinin kabul edildiğini» iddia etmekte hiçbir sakınca görmemiştir.

8 Eylül günü taraflar arasında imzalanan ve işçiler için talep edilen hakları kapsayan ek sözleşme uyarınca... (Ziya Hepbir'in resmi ilanından). «Türkiye Petrolleri İşletmesi, son dakikada Petrol-İş'in haklı taleplerini kabul etti ve gece yarısı istenilen şartlarla toplu sözleşmeye imza atıldı... Ziya Hepbir, adalet tecelli etmiştir demistir» (İşçi Postası 10.9.1965). «Ziya Hepbir, anlaşma ile ilgili olarak adalet tecelli etti; fakir fukara işçiler haklarına kavuştu» demistir» (Hürriyet 10.9.1965). «Tarafların anlaşması üzerine, grev kararı alınmış olan işçiler taleplerini kabul ettirmişlerdir» (Tercüman 10.9.1965). «Ziya Hepbir, adalet yerini bulmuştur, anlaşmadan vüde seksen memnunuz. Allah bereket versin demistir» (Cumhuriyet 10.9.1965).

Mobil'in organları Durum Dergisi de şöyle demektedir: «Ne olursa olsun, Petrol-İş Sendikası Başkanı başariya ulaşmıştır. Hem de sosyalist geçmişlerini maskelerini yırtıp atarak...» (16.9.1965). Keza Adalet gazetesinin 16.9.1965 günlü baş makalesinde de, Türkiye Petrollerinin, Sendika Başkanının taleplerini aynen kabul ettiği iddia edilmekte ve bundan sonuçlar çıkarılmaktadır.

Biraz sonra matematik kesinlikle ortaya koyacağımız bir gerçeği, böylesine tersine çevirme çabası, hele yarın gün işçiyi kaçacak bir toplu sözleşmenin hükümlerini tahrit etmekte ısrar edip, şüphesiz ki, hem bir «teleş», hem de daha önceki «olumsuz ve şüpheli davranışın» yönelmiş bulunduğu gizli maksatları örtme amacını ortaya koymaktadır.

b) 9 Eylül günü taraflarca kabul edilen ve grevi durduran ek anlaşmanın öngördüğü çözüm... (Ziya Hepbir'in ve mahut gazete ve dergilerin iddialarının aksine) Türkiye Petrollerinin 3.7.1965 gündenberi kabul ettiği fakat Ziya Hepbir'in reddettiği çözümdür. Bunu ortaya koymak varılacak değer yargısı bakımından çok önemli olduğu içindir ki, iddianın delillerini biraz duyuyoruz. İşte delillerin bir kaç tanesi:

Ortaklık adına İstanbul İ. Mahkemesine verilen 25.8.1965 günlü dilekçenin 16 ve 17 nci sahifelerinde, «Ortaklığın, bütün ekleri ve etkileriyle toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret ekine razı olduğu» açıkça ve şu şekilde belirtilmiştir: «Sendika adına hareket eden Türk-İş Genel Sekreteri sayın Halil Tunç ihtilâfta Enerji Bakanının hakemliğini teklif et-

miş ve onun vereceği kararı kayıtsız ve şartsız olarak kabul edeceğimi beyan etmiştir. Bakan ise, ücretlere 3.25 lik bir zammı teklif ettiğinden, bu teklif her iki tarafça da kabul edilmiştir. Bu sırada Ziya Hepbir Ankara'ya gelmiş ve yapılan 3.25 lik zammın çıplak ücretlere yapılması gereken bir ilâve olduğunu ileri sürdüğü için, meselenin aydınlatılması hâkim durumunda olan Bankadan istenmiştir. Bakan, Türkiye Petrolleri tarafından yapılan 2.60 lik zam teklifi hangi esasa göre hazırlandıysa, 3.25 lik zammın da aynı mânâya geldiğini ve aynı şümule sahip olduğunu ifade ettiği içindir ki, 3.25 lik zammın da, diğer ödemelere yapacağı tesir ile birlikte Türkiye Petrollerine yükleyeceği külfetin yekûnunu ifade ettiği anlaşılmıştır. Bunun üzerine Ziya Hepbir, (Bakanın, Türkiye Petrolleri idarecilerinin hakkından gelmesi lâzım geldiği yolunda bir çok siyasî bevyanda bulunarak Bakana siyasî bakımdan müzahir olma fırsatını kaçırmamakla beraber) Bakanın teklifini ve hâkimliğini kabul edemeyeceğini bildirdiğinden, anlaşma imkânı yine ortadan kalkmış ve Ziya Hepbir Türkiye Petrollerinde ne pahasına olursa olsun grev çıkarma yolundaki hedefine ulaşmıştır. Ortaklık ücretlere 3.25 lik bir zammı dahi kabul etmiş ve bu suretle yeniden yılda 1.637.000 lirahk bir külfetle de göze almıştır. Ortaklık, davranışlarında o derece samimidir ki, Genel Müdür İhsan Topaloğlu, Ziya Hepbir'in muhaklak surette Türkiye Petrollerinde grev yapmak amacıyla her türlü anlaşmayı akmı bırakan davranışları karşısında Yüksek Mahkemenize başvururken bile, Türk-İş'in Genel Sekreteri Halil Tunç'a benim ve sosyal İşler Müdürü Suat Çalışların yanında açtığımız tesbit davası kazanıldıktan ve grevin durdurulması kararı elde edildikten sonra dahi, vadettiğimiz 1.637.000 lirahk zammı yine de yapacağız, bunu Türk-İş'in bilmesi isteriz» demekten kaçınmamıştır.

Görüldüğü ki, işçilere toplam olarak günde 3.25 lik bir ücret eklemeye müessesesi, Enerji Bakanına karşı ifade etmek ve dava açmadan önce bu va'di ile bağlı olduğunu Türk-İş temsilcisine bildirmekle de yetinmemiş, bu va'di ni yerine getireceğini mahkemeye karşı dahi resmen duymuştur. Müessesesi, ücretlere günde toplam olarak 3.25 lirahk bir ek yapmaya ve böylece Sendikann işyerlerinde 1 milyon 637 bin lirahk bir yükü katlanmaya hazır olduğunu, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından reddedildiğini, gerek diğer resmi vazılarda, gerek kamu oyuna 9 Eylülde çok önce sunduğu açıklamalarda ortaya koymuştur. Genel Müdürlüğün İdare Meclisine sunduğu 7.7.1965 günlü yazının 2 nci sahifesinde Dr. Topaloğlunun 28 Ağustos'ta yaptığı basın toplantısında basına dağıtılan bültenin 7 nci sahifesinde, 1.9.1965 günlü yayınlanan 8 sayılı Türkiye Petrolleri çalışma bülteninin 3 nci sahifesinde 4.9.1965 gününde yayınlanan «Petrol Grevi İçin Basın» ne diyor» başlığını taşıyan o gün Batman işçilerine de dağıtılan broşürün önsözünde «Türkiye petrollerinin işçiyi ek olarak günde 3.25 lik zam yapmayı kabul ettiği, fakat bunun Ziya Hepbir tarafından redd edildiği» açıkça bildirilmiştir. Bu

«toplum olarak 3.25 lik ücret artırımı»nın Türkiye petrollerince çoktanberi kabul edildiği, YÖN'ün 3.9.1965 günlü «Batman'da grev» başlıklı yazısında, Akis'in 4.9.1965 günlü sayısı da İlhan Selçuk'un «Soru işaretleri» başlığını taşıyan 29.8.1965 günlü yazısında, Yarım Dergisinin 1.9.1965 günlü sayısında da kaydedilmiş bulunmaktadır. Zaten bu gerçek, 9 Eylül günlü ek anlaşmadan sonra dahi bir çok gazetece teslim edilmiş ve «anlaşmanın», Türkiye Petrolleri tarafından bir zamandanberi kabul edilen 3.25 lik zammın, taraflarca benimsenmesi suretiyle sonuca bağlandığı» belirtilmiştir. Zafar gazetesinde bile şöyle denilmektedir: «Petrol-İş Sendikası Başkanı Ziya Hepbir'in katılmadığı önceki günkü toplantıda, TPAO'nun bir ay önceki teklifi kabul edilmiştir» (10.9.1965) Aynı mahiyetteki kayıtlar, Yeni Tanın, Dünya, Havadis, Son Baskı gazetelerinin dahi 10 Eylül günlü sayılarında yer almaktadır.

Buna karşılık Sendika Başkanı'nın teklifi, «bütün sonuçları bakımından toplam olarak 325 kuruşluk bir ekim yapılması» değil, «çıplak ücretlere 325 kuruşluk bir ekim yapılması» yolunda idi ki, bu teklif, diğer etkileri ile birlikte günde 6.42 kuruşluk bir ücret artırımını ifade etmekte idi. Müessesenin 3.7.1965 den beri kabul ettiği ve Sendika'nın da 9.9.1965 de razı olduğu «toplum olarak 325 kuruşluk ek», müesseseye 1 milyon 631 bin lirahk bir yeni masraf yüklediği halde, Ziya Hepbir'in üzerinde ısrar ettiği teklif müesseseye o sendikann işçileri bakımından 3 milyon 223 bin lirahk ve bütün işçiler bakımından da 5 milyon 316 bin lirahk bir gider yükleyecekti. 9 Eylül günlü kabul edilen ek sözleşmenin müesseseye 1 milyon 631 bin lirahk bir ek masraf yükleyeceği ise, arabulucularca da basına bildirilmiştir.

Özet: 9 Eylülde taraflarca kabul edilen çözüm Sendikann iki aydır reddettiği, Türkiye Petrollerinin ise esas itibarıyla kabul edildiği çözümden ibarettir.

Şimdi, haklı olarak şu yargıya varmak zorundayız: Eğer bugünkü ücretler ve diğer sosyal yardımlarla birlikte— 325 kuruşluk ek Petrol İşçilerinin sefaletten kurtulması için kâfi değil idiyse ve sendikann muhaklak surette grev yapmasını gerektirecek bir durum var idiyse sendika 9 Eylül anlaşması ile işçi haklarına ihanet etmiştir. Sendika, işçinin haklarını kabul edemediği halde, sırf uygun olmayan şartlardan dolayı razı olduysa, Sendika Başkanının hem işçinin haklarını belirtme ve hem de dürüstlük bakımından bunu açıklaması gerekirdi. Halbuki o iki aydan beri reddettiği teklifi 9 Eylül günlü kabul ederken, «adalet yerini buldu Allah bereket versin» gibi sözlerle kendi taleplerinin kabul ettirildiği zehabını yaratmak vanı kamu oyunu aldatacak için açıkça yalan söylemekten çekinmemek yoluna sapmıştır.

Ziya Hepbir, Türkiye Petrollerinin 2 aydır kabul ettiği teklifi, «Allah bereket versin, adalet yerini buldu» diyerek kabul ettiğine göre Batmandaki petrol işçilerinin ücretleri demek ki, müessesenin iddia ettiği gibi oldukça iyi imiş ve hele 3.25 lik ekten sonra Türkiye şartları bakımından en iyi ücret seviyelerinden biri söz konusu imiş. Bu gerçek, Z. Hepbir tarafın-

NAZIM HİKMET

2 YENİ KİTAP:

FERHAD İLE ŞİRİN

OYUN 3 PERDE. 3 LIRA

SAAT 21 - 22 ŞİİRLERİ

2 LIRA

De Yayımevi, Vilâyet Han, Kat 2 CAĞALOĞLU

YON - 112

ın da zımnen teslim ediliyor de-
ktir. O hâlde bu sendika Baş-
kanının Türkiye petrollerini ka-
rı oyunda yıpratmak için iki ay
ın beri sarfettiği ağır sözler ya-
nı ve iftirdir. Ve böyle bir tu-
m, «Türkiye petrollerini harpa-
mak için çaba gösteren Enerji
akanı ve AP. idarecileri ile Mo-
1 Şirketine yardım etmek» ten
ışka bir surette nitelendirilemez.

3. DP. artığı sendikacılar, nüfuz
rını kötüye kullanmaktadırlar:

Demokratik düzen içinde, bir
rev kararını elbette normal ola-
k karşılamak gerekir. Ama
tı hürriyetin, bazı kişilerce kö-
ye ve toplumun zararına ola-
k kullanılması da mümkündür.
revin özelliği bu «kötüye kulla-
nı imkanlarını» biraz daha artır-
maktadır. Çünkü diğer hürriyetler
enel olarak ilgili kişiler tarafın-
an doğrudan doğruya kullanılır
ır. Buna karşılık grev hakkının
ullanılması, Sendika aracılığı ile
lmaktadır. Bütün Sendika lider-
rımızın ise «sadece işçinin hak-
nı düşünür hale geldiğini», «ger-
ekten sosyal adalet amacı için
müdahale ettiklerini» ve bunlar in-
nde «kendisi şahsi heves ve çı-
arlarının etkisi ile hareket eden
erin bulunmadığını» iddia ede-
bine, henüz imkân yoktur. Ge-
ek bizde gerek dünyada, işçi ha-
ketlerini soysuzlaştıran sendika-
lar («Sarı sendikacı»), hiçbir za-
nan eksik olmamıştır. Bugün,
pek değerli ve idealist sendikacı-
larımızın varlığı inkâr edilemez.
Fakat 1952-60 yılları arasında tü-
remiş, işçi haklarını reddedilme-
s için DP iktidarı ile tam bir iş-
birliği yapmış ve böylece sosyal
tarahimize kapkara bir leke olarak
geçmiş bulunan sendikacı tipi,
sosyal hayatımızda henüz tama-
men tasfiye edilmiş değildir. Nu-
ri Beşer gibi sendikacılar ve o-
nun kader yoldaşları, sendikacı
olarak hâlâ sahnededir. Bunların,
sosyal adalet ve işçi hakları için
müdahale ettiğini iddia ve kabul
edebilme imkân yoktur. Dün
DP. nin bir aleti olan ve sosyal
adaletle hiçbir ilgisi bulunmayan
bu çıkarıcı sendikacı tipinin bu-
gün de AP. Bakanları ile işbirliği
yaparak, onların siyasetlerine âdet
olduklarını ve işçilerin hakları ve
menfaatleri için değil, kendi şah-
si ve siyasi çıkarları veya kaptis-
leri uğruna çabalar gösterdikleri-
ni teslim etmek gerekir: Bu yıl-
başında Kırıkkalede, benî petrol
konusunda konferans vermeğe
çağırın Maden-İş Sendikacıları-
nın uyumak, ileri ve tam mana-
sıyla iftihar edilecek üyelerini ve
idarecilerini yakından tanıdığım
gün, aynı yerdeki DP artığı asırı
sağcı bir sendika hakkında edin-
diğim bilgi, beni dehşet içinde
bırakmıştı. Necip Fazıl Kısakürek
gibi «sosyal adalet ve sosyal a-
kımınla adının yanyana zikredil-
mesi» bile akla sığmaz kimseleri
bir mürşit gibi karşılayan ve o-
nun Atatürk'e küfredişini bile al-
kışlayan asırı sağcı sendikacılar,
ne yazık ki, Ankara ili sınırı için
de bile faaliyette bulunmaktadır.

(Bu zat. — ki kendisinin bazı
marifetleri sendikamızın mali sekre-
teri Fethi Karay tarafından ba-
sına 16.1965 tarihinde verilen bir
bultenle açıklanmıştır— Petrol-
İş Sendikamızın Türkiye Petrolle-
rinin işyerlerinde yapmak istedi-
ği son grevi de desteklemekten ek-
sik kalmamıştır. Z. Hepbir'in AP.
organlarında yayınlattığı ve bazı
AP. nin satılmış kalemlerini hare-
kete geçirdiği günlerde, bu Ha-
san Türkiye, bütün gazetelere gi-
dererek kendi sendikasının benî
protesto ettiğini iddia eden bir
yazıyı dağıtmış ve buna sebep o-
larak da «işçi hakları düşmanı»
(1) Vedat İlan'ın avukatlığını
yaptığını ileri sürmüştür. Vedat
İlan'ın bugüne kadar hiçbir da-
vada avukatlığını yapmadığı isem
de, yapmağı bir şeref telâkki e-
derdim. Bu kişinin, böyle bir ba-
hane icat ederek Petrol-İş dâ-
vasının bakıldığını yayınlamaya ça-
ğırması, ancak ve ancak «Z. Hepbir-
in olumsuz ve AP. Bakanlarının
aizusuna uygun düşen çabasını
manen destekleme amacı gütmek»
ile izah olunabilir. Mektupta kul-
lanılan sözler bile, Hepbir ile o-
lar işbirliğini açığa vurmak için
kâfidir.

Esasen AP. li sendikacıların, AP.
Bakanları ile işbirliğinin örnekleri
pek çoktur. Meselâ memleket ya-
rarını koruyan Ergani Bakır İş-
letmesi Müdürü Ekrem Zeki Aka-
nın isten uzaklaştırılmasında ve
Şark Kromları İşletmesi Müdürü
Hüseyin Özbek'in isten alınması
için girişilen tertipte, AP. li sen-
dikacıların Mehmet Turgut'a baş-
vurarak ve hattâ kaba kuvvet, sil-
âh ve sopaları hareket ettirerek
oynadıkları role, Cumhuriyet Ga-
zetesinin 12 ve 13 Eylül 1965 gün-
li sayısında «Kanun benim» baş-
lığını taşıyan yazılarda da doku-
nulmuştur. Hattâ o kadar ki,
Ergani Bakır İşletmesi Müdürü'nü
M. Turgut gibi değiştirmek iste-
yen AP. li sendikacılar, Enerji Ba-
kanına giderek bu müdürün de-
ğiştirilmesini için grev yapmayı da
teklif edebilmişlerdir.

1960 dan önce DP. büyüklerinin
bir gölgesi gibi çok kere onların
arkasında yer alan Ziya Hepbir
de, o devrin malûm sendikacı tip-
lerinden, Onun bugün dahi,
Nuri Beşer ile çözülmüş bir kader
ve işbirliği içinde olduğunu, ken-
di sendikasının üyeleri, bundan
bir kaç ay önce basın toplantısı
yaparak belirlenmiş bulunmaktadır.

Bugün, işçi hakları için kahra-
manca — biz faşistlere (!) karşı-
müdahale ettiğine kamu oyunu in-
nandırmağa çalışan bu kişi, «10
sene süre ile işçi haklarını redde-
den, grev hakkı tanımayan, sen-
dika hürriyetini soysuzlaştıran ve
memlekete ancak faşist usulü gü-
dümlü ve çalışma Bakanının e-
mur ve kumandası altında çalışan
bir sendikacı» hediye eden DP.
devrinin sonunda, «işçinin bütün
haklarını aldığı ve tam rahata
kavuştuğunu ilân ve bu sebeple
de hükümete teşekkür eden kim-
se»dir. Zamanın İktidar organı
Havadis Gazetesinden aynen nak-
lediyoruz:

«PETROL İŞÇİLERİ
HÜKÜMETE TEŞEKKÜR
EDİYOR
Türkiye Petrol İşçileri Sendika-
sı Başkanı Ziya Hepbir, dün Di-
van Otelinde yaptığı basın top-
lantısında, hükümetin petrol iş-
çilerinin dâvasına karşı göstermiş
olduğu yakın alakadan duyulan
memnuniyeti tebarüz ettirmiştir.
Başkan Ziya Hepbir, bugün artık
petrol işçilerinin rahata kavuşmuş
ve haklarını elde etmiş bulunduk-
larını, bilhassa Çalışma Vekili-
nî kedisine gösterdiği müzabe-
ret sevinçle karşıladıklarını, bu
arada Sendikamızın Beynelmîlîl
Petrol İşçileri Federasyonuna aza
olabilmesini temin eden Vekiller
Heyeti kararının bu memnuniye-
ti bir kat daha artırdığını açık-
lamıştır» (17 Mart 1960 sayı 1232)
İşçilerin grev hakkından söz bi-
le etmeyen, toplu iş sözleşmesini
tanımayan, sendika birliklerinin
kurulmasını dahi reddeden, sos-
yal adalet düşmanı bir idarenin,
işçinin ve petrol işçisinin hakla-
rını sağladığını söyleyen bu kişi,
bugün de DP. den artakalan siya-
set adamlarıyla tam bir işbirliği
içindedir. Bu işbirliğinin açık
delillerinden biri, (yalnız petrol ta-
rahimize değil genel olarak siyasi
tarahimize adı kapkara harflerle
kayacak olan) Mehmet Turgutun
kamu oyu ile ve Türk basınına
temsil eden bütün gazete, dergi
ve yazarlarla karşı karşıya geldi-
ği bir zamanda, Ziya Hepbirin
Türkiye Petrolleeri ile ücret ihtilâ-
fını bahane ederek Mehmet Tur-
gutun yanında cephe almış ve
petrol dâvasını arkadan bıçakla-
maya kalkmış olmasıdır. Ücret
ihtilâfı ile hiçbir ilgisi olmadığı
halde, yabancı petrol şirketleri-
nin başarı gösterdiğini, millî pet-
rol müessesesinin ise petrolcülüğü
başaramadığını — gerçeklere ay-
kırı olarak — iddia eden aşağıki
cümleler, Ziya Hepbirin işçi hak-
ları için değil Mobil'in savunucu-
luğunu yapan Turgut ve AP. idar-
ecilerinin desteklemek için çaba-
lar sarfettiğinin pek açık bir de-
lilidir:

«Müessesede tam bir lâkaydi
ve bilgisizlik hüküm sürmektedir.
Yabancı şirketler, müessesenin
araştırma sahaları civarında zen-
gin petrol kaynakları bulurken,
Türkiye Petrolleeri A.O. idarecile-
rinin milyonlarca lirayı kuyru-
lara gömmesi, bu müesseseyi yö-
netenlerin millî serveti heba et-
tiklerini göstermektedir. İşçileri-
mizin bütün gayretlerine rağmen
çih ellerde bulunmayan bu işle-
me...» (Hürriyet 13.5.1965).

Aşağıda gösterilecektir ki, Sen-
dika Başkanı, «sözlerinin, işçi
haklarının sağlanması çabasına
hiçbir sey kazandırmadığı halde,
millî petrol dâvasını bahstalamak
arlamına geldiği kendisine anla-
tıldığı zaman dahi, bu bildiriyi
düzeltmemekte ısrar ederek, M.
Turgut ve yabancı petrol şirket-
lerini destekledinden yoksun bırak-
ma yoluna devam etmiştir.

4. Grev ve işçi hakları lehine
bir tek kelime sarfetmemiş, hattâ
onu tanımayan bir rejimin yar-
dakısı olmuş kimseler, bu hakla-
rın sağlanması için mücadele et-
miş ve onların Anayasaya girme-
sinde hizmet görmüş kimseleri,
sosyal adalet adına itham etme
günlüğüne düşmektedirler:

İşçilerin ücretlerini yükseltme
ve diğer çalışma ve yaşama şart-
ların düzeltme bakımından grev
hakkının oynadığı olumlu rol
inkâr edilemez. Şüphesiz ki, her
temel hak gibi, grev hakkının da
bazı toplumsal sakıncaları ola-
caktır. Buna rağmen biz şahsen,
oldum olası grev hakkını ısrarla
savunulardık. 1959 yılında Va-
tan Gazetesinde yayınladığımız
üç makalenin başlıkları şöyledir:

«Grev hakkı ve DP.» (8.2.1959),
«Grev hakkı ve DP. nin oyalama
taktığı» (12.2.1959), «DP. Grev
hakkını asla tanıyamaz» (25.2.
1959) Bu makalenin ara başlıkla-
rından bir kaç tanesini burada
nakletmemiz bile, grev hakkı ko-
nusundaki tutumumuzu orta, a
koymaya yeter: «Grev hakkını ta-
nımayan bir rejim demokrasi de
gildir», «Grev hakkının sosyal
faydaları», «Türk işçisi grev hak-
kını kötüye mi kullanacaktır?»,
«On yıldır hazırlanmayan üç
maddelik kanun», «Hukuk Devle-
ti prensiplerini tanımayan grevi
hiç tanımaz», «Hürriyet değil kal-
kıma düsturu, greve imkân ver-
mez», «Sendika hürriyetini ve iş-
çilerin diğer haklarını tanımayan

BİR ÖĞRETMENİN ÇİLESİ

Konya Erkek Lisesi Edebiyat
Öğretmeni Ali Çiçekli hakkında
son dört ayda bes işlem yapı-
ldı:

1 — Teftiş: Mülteflş Aynan
Doğan yapı. Aza Nesin, Yaşar
Nemal, Onan Nema, Nemal Fa-
har, Fakir Baykurt gibi yazarla-
rın osutunmasını istedi.
«Bunlar öğreneyi memleketin
kanunları, nizamları aleyhine
kırsıtır, anarşye götürür» de-
di.

2 — Birinci tahkikat: Üç soru
soruldu:

a) Öğrencilerinizi bugünkü
sosyal düzeni kotuymeyen eserle-
ri okumaya teşvik ettiğiniz...

b) Onara bu türlü yazılar
yazdığınızı...

c) Öze konuşmalarınızda öğ-
retmen arkadaşlarınıza bu türlü
düşüncelerinizi tekin ettiğiniz...

Tanıklara soru: «Ali Çi-
çeklinin yabancı bir ideolojisi
var mı?» (Tanıklar kendi oku-
lundaki öğretmen ve yönetici-
lerden değil, Eğitim Enstitüsü
öğretmenleri arasından aleyhte
ifade vereceklerini umduklarını
seçtiler).

3 — İkinci tahkikat: Tek soru
«İşçi Partisinin kongresine
ne süzlet katıldınız?» Teftişle,
birinci tahkikat aynı zamanda,
ikinci tahkikat ise bir ay kadar
sonra aynı müfettişler tarafın-
dan yapılmıştır.

4 — Birinci nakli: Konya -
Erkek Lisesinden Konya'nın bir
bucağı olan Meram'ın yeni açıl-
an orta okuluna Bakanlığın
gizli yazısıyla li idaresi kanunu-
na göre yapıldı.

Buraya kadar olan işlemlere
itiraz dilekçesinden parçalar:

«... Çirkin politikaların, ger-
ici çevrelerin ve bunların ba-
kanlığımızdaki temsilcilerinin
baskısı ile bu yıl benî de har-
camak için oyunlara girişildiği-
ni asıl kaynağın öğrenmiş-
tim.

«... Ben kendimi toy, üstelik
de aleyhime kurulmuş bir mü-
fettişin raporundan öğrenecek
değilim.

«... Bu raporlar kasıtdır, iş-
yüzdü grev bir oyunun kara-
belgeleridir.

«... İsnat edilen suçlar, Ay-
han Doğan gibilerin, onun hi-
metinde olduğu zihniyetin bağ-
lıyamayacağı suçlardı.

«... Bakanlığınız en azından
fırsat bu fırsat dercesine bu ta-
lıhsız raporlara sarılmış, çok
önce kaynağın haber aldığım
gibi benî «harcamak» yoluna

grevi asla tanıyamaz.»
Bu makalelerden önce de, grev
hakkını açıkça ilân eden «İlk he-
deler beyannamesi»ni ve Halk
Partisinin Grev ve Toplu İş Söz
leşmesi kanunu tasarısını hazı-
layan komisyonların çalışmalarına
katılmışım. 27 Mayıs ihtilâlinde
sonra Anayasamız ön tasarısını
hazırlayan İstanbul İlim Komisyo-
nunda olduğu gibi, Kurucu Meclis
te de, önce Anayasa Komisyonu-
nun Temel Haklar Altı Komisyo-
nunun raporları, sonra da Ana-
yasa Komisyon sözcüsü olarak
Anayasada yer alan bütün temel
haklar arasında — grev hakkının
da gerekçesini kaleme almış ve
Genel Kurulda grev hakkının,
sendika hürriyetinin, bütün sos-
yal hakların ve özellikle «Sosyal
adalet ilkesinin savunmasını yap-
mış bulunmaktayım. O zaman
«Sosyal devlet» ilkesini ve sosyal
hakları, ne ithamları göğüsleye-
rek savunduğuma. Temsilciler
Meclisi tutanakları göstermekte-
dir. Bütün sosyal hakların ve bu
arada grev hakkının öteden beri
bu derece ısrarla savunucusu c-
lan bir kişinin, belli bir greve
karşı durmasının ciddi sebebi ol-
mek gerekir (1). Zira «grev hak-
kının taraftarı olmak» ve «gerek
söz veya zararı, bir grevi destek-
lemek» başka başka şeylerdir.

İşte bu grevde de işçi hakları
ve sosyal adalet ilkesiyle uzaktan
yakından hiçbir ilgisi bulunma-
yan, fakat demagoji hünerine faz-
lasıyla sahip, sendikacıbü, büyük
bir kazanç kaynağı olarak gör-
müş ve benimsemiş bir kişi kar-
şımdayız.

«Bir nevi faşist idare olduğu,
bugün Anayasamızın başlangıç
kısmındaki açık kayıtlı ve mah-
keme ilâmı ile belirtilmiş, yarın
da tarih mahkemesinin hükmü ile
sabit olacak bulunan bir idar-
enin, yıllar yılı şaksaklılığını ya-
pan ve vatan cephesi kahraman-
ları kadrosu içinde çalışmış olan
bir sendikacı», bugün de bakıyor

Konya Erkek Lisesi Edebiyat
Öğretmeni Ali Çiçekli hakkında
son dört ayda bes işlem yapı-
ldı:

1 — Teftiş: Mülteflş Aynan
Doğan yapı. Aza Nesin, Yaşar
Nemal, Onan Nema, Nemal Fa-
har, Fakir Baykurt gibi yazarla-
rın osutunmasını istedi.
«Bunlar öğreneyi memleketin
kanunları, nizamları aleyhine
kırsıtır, anarşye götürür» de-
di.

2 — Birinci tahkikat: Üç soru
soruldu:

a) Öğrencilerinizi bugünkü
sosyal düzeni kotuymeyen eserle-
ri okumaya teşvik ettiğiniz...

b) Onara bu türlü yazılar
yazdığınızı...

c) Öze konuşmalarınızda öğ-
retmen arkadaşlarınıza bu türlü
düşüncelerinizi tekin ettiğiniz...

Tanıklara soru: «Ali Çi-
çeklinin yabancı bir ideolojisi
var mı?» (Tanıklar kendi oku-
lundaki öğretmen ve yönetici-
lerden değil, Eğitim Enstitüsü
öğretmenleri arasından aleyhte
ifade vereceklerini umduklarını
seçtiler).

3 — İkinci tahkikat: Tek soru
«İşçi Partisinin kongresine
ne süzlet katıldınız?» Teftişle,
birinci tahkikat aynı zamanda,
ikinci tahkikat ise bir ay kadar
sonra aynı müfettişler tarafın-
dan yapılmıştır.

4 — Birinci nakli: Konya -
Erkek Lisesinden Konya'nın bir
bucağı olan Meram'ın yeni açıl-
an orta okuluna Bakanlığın
gizli yazısıyla li idaresi kanunu-
na göre yapıldı.

Buraya kadar olan işlemlere
itiraz dilekçesinden parçalar:

«... Çirkin politikaların, ger-
ici çevrelerin ve bunların ba-
kanlığımızdaki temsilcilerinin
baskısı ile bu yıl benî de har-
camak için oyunlara girişildiği-
ni asıl kaynağın öğrenmiş-
tim.

«... Ben kendimi toy, üstelik
de aleyhime kurulmuş bir mü-
fettişin raporundan öğrenecek
değilim.

«... Bu raporlar kasıtdır, iş-
yüzdü grev bir oyunun kara-
belgeleridir.

«... İsnat edilen suçlar, Ay-
han Doğan gibilerin, onun hi-
metinde olduğu zihniyetin bağ-
lıyamayacağı suçlardı.

«... Bakanlığınız en azından
fırsat bu fırsat dercesine bu ta-
lıhsız raporlara sarılmış, çok
önce kaynağın haber aldığım
gibi benî «harcamak» yoluna

Ali Çiçekli
Kurulu düzeni kötülemiş!

sapmışır...
«... Grevi benim için hizmet
tanı ilki, ortası, lisesi olmaz.
Yurdumun her yerinde, her oku-
lunda seve seve çalışırım. E-
bet bu okulunda da inandığım
yolda yuruma, ulusuma, niz-
mette devam edeceğim. Benim
itirazım haksızlığa, adaletsizliğe,
politik tutumlardır.

«... Bir «EGİTİM» Bakanlığı
nın hiçbir ahlak anlayışı ile
başdaşamayacak tertiplerle bir
öğretmeni yaralayacağını dü-
şünemedim.

«... Bir gün Milli Eğitim Ba-
kanlığında da gerçek yurtsever
ülküde, değerbilir aydın kadrol-
ar söz sahibi olacaktır. O za-
man bu türlü oyunların utancı
ve sorumluluğu oyuncuların ola-
caktır.

5 — İkinci Nakli: Ali Çiçekli
itiraz dilekçesini: Bakanlığa
teslim ettikten (5) gün sonra
3.9.1965 tarihli kararname ile
yapıldı. Nakli sebebi «Tahkikat
raporları üzerine bakanlık mu-
cibi.» Ali Çiçekli, bu kez Deniz
li Çal Orta okuluna sürüldü
vordu.

Şimdi Ali Çiçekli sormaktadır:
1 — Tahkikat raporlarında
nakliyi gerektirecek bir suç
saptanmış olamaz.

2 — Kari Koca durumumuz
dikkate alınmamıştır. Esim Kon-
ya Kız İlköğretmen Okulunda
öğretmen: okulı giden iki de co-
cudum var. Yuvamızı parçalandı.

3 — Fuhus suen ile mahkeme
de yargılanan öğretmenlere ne
ki lein neveri istersiniz? diye
soran bakanlık, benim isteğime
sırt çevirmiştir.

Demistava dava açıyorum.

sunuz ki, Nuri Beşerle tam bir
iş ve kader birliği içindedir. Ve
o kişi, günün birinde, «ömrünü
demokrasi, sosyal haklar ve sos-
yal adalet ilkesine adanmış kimse-
lerin karşısına çıkıp, «ortaklık,
devletçilik maskesi altında böy-
lesine katı faşistlikte devam e-
der ve demokratik güç ve mües-
seseler, bu maskenin altını gör-
mek istememekte ısrar ederlerse»
(2) diyebilirse, mesele ciddiyetini
kaybeder, hattâ pek gülünç bir
hal alır.

(Devam edecek)

(1) Türkiye Petrolleerinin geçici
bir devre için Baş Hukuk Müş-
avrlığı görevini üzerine almış ol-
manın, tarafsız davranmama asla
engel teşkil etmediğini de, açık
bir delille belirtmek isterim: 1964
yılı Haziran ayında Türkiye Pet-
rol İşçileri Sendikaları Federasyo-
nu ile Türkiye Petrolleeri arasın-
daki uyuşmazlıkta Türkiye Pet-
rolleerince tarafsız uzlaştırıcı se-
çildiğim halde, diğer iki uzlaştır-
cı ile birlikte, Sendikamız lehine
karara vardığım içindir ki, kara-
rımız sendika kabul etmiş, TPAO
ise reddetmiştir. Bu kararda Tür-
kiye Petrolleerinin görüşüne değil,
kendî inancına göre hareket et-
tiğinden, TPAO nun tenkidî ile
karşılaştığım için de, şimdi grev
yapması bakiş konusu olan Sen-
dika ile Türkiye Petrolleeri arasın-
daki ihtilâfta, Türkiye Petrolleeri-
nin hakemliğinden istifia ettiğini
müesseseye resmen bildirmişim-
dir. Bundan dolaydır ki, Türkiye
Petrolleeri, adigeçen Sendika ile o-
lan ihtilâfta, başka bir uzlaştırıcı
tayin etmek zorunluluğunda kalmış
tı Görülüyor ki, Türkiye Petrol-
leeri ile minasebetim, işçi taleple-
rim kendi ilçillerime ve viedam-
ma göre değerlendirmekten benî
asla uzaklaştıramamaktadır.

(2) Ziya Hepbir in 8.9. 1965 gün-
li İşçi Postasında ve 16.9.1965 gün-
li Daru mDergisinde yayınlanan
bildirisinden.

İKTİDAR ADAYLARI

İFFET ASLAN

Oyunu bilinçle kullanmak
isteyenlerin aradığı rehber
partilerin gerçek hüviyetini
ortaya koyan kitap

ÇIKTI
168 Sayfa
7.50 lira

Bütün kitapçılardan veya
yayın merkezinden isteyiniz.

GERÇEK
YAYINLARI

14. Turgut Reis Caddesi,
Tandoğan ANKARA.
Tel. Gerçek — Ankara
Tel: 13 18 25.

(YÖN — 113)

YÖN'ün soruşturması

Sorular

1. Türk sanatçısı, geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?
 - a. Yararlanabilirse, bu yararlanma nasıl olmalı? Edebiyatta, müzikte, resimde, tiyatrodaki?
 - b. Yararlanamazsa, sanatını neye dayandırmalı?
 - c. Bir milli kültürün oluşum şartları sizce nelerdir?
2. Batı kültürü ile ilişkilerimizde göz önünde bulundurulması gereken noktalar sizce nelerdir?
 - a. Batı kültüründe «zararlı - yararlı» şeklinde bir ayırma yapmayı doğru buluyor musunuz? Doğru bulmuyorsanız, nedenleri?
 - b. Böyle bir ayırmayı doğru buluyorsanız, sizce batı kültürünün hangi yanlarını almalısınız, hangi yanlarını almamalıyız?

Turgut Uyar

1 Şüphesiz Türk sanatçısı, —başka kaynaklardan yararlanmadığı gibi, yararlanabileceği gibi— kendi geçmişinden ve kendi değerlerinden yararlanır, yararlanmalıdır. Yalnız, geçmişle bağ, bir tarih bilinci niteliğinde değilse, sürüp gelen, kesiksiz bir ilişki, bir beslenme hâlinde değilse bu yararlanma nasıl mümkün olacaktır? Denebilirse bir turist ilgisinden ne kadar farkı olabilir bu yararlanmanın? Geçmişten yararlanmanın, geçmiş kültürden biraz da doğarken bir pay taşımakla mümkün olabileceğini sanıyorum. Örneğin bir Fransız doğuştan Moliereden, bir Alman Bach'tan bir şeyler almış olarak doğar. Elbet Türk sanatçısının da doğuştan taşıdığı bir takım özler var. Ama bunların çoğu taşımaktan çok değiştirmek yönünde zorunda olduğu şeyler. Fakat bu durumu Türk düşünürü, Türk sanatçısı için bir şans diye düşünüyorum. Yeni bir kültür yaratmakta başımsız olma şansı. Etnik yapıya ve tarihsel gelişmeye uygun bir kültür yaratma şansı. Hala devrimlerin süreci içinde bulunduğumuzu düşünüyorum ve bunu mümkün görüyorum.

Ben geçmişimizi tanıma, dolayısıyla ondan yararlanma konusunda, geçmişteki sanatsal değerlerimizden çok, geçmişimizi kapsayan geniş sosyolojik araştırmaların daha çok yararlı olacağını sanıyorum. Geçmişimizin sanatsal ve kültürel değerlerinin, Anadolu'ya gelip, burayı yurt edindiğimiz bin yıllık süre içinde, halkımızın ilişkileri, davranışları, dünyaya bakışları (ki geçmişle bağ kurabilmemizin tek şartı budur sanıyorum) konusunda bize yardımcı olabileceğini düşünüyorum. Anadolu'nun bu geçmiş bin yılı Türk insanını tanıma bakımından, kayıp ve karanlık bir bin yıldır. Fetihlerin ve çöküntülerin nirengilendirdiği bir dönem. Geçmişten yararlanma denince, bir takım ulusal tekniklerden yararlanmayı anlıyorum. Geçmişten kalan sanat eserlerimizin bize bu öz taşıyıp getirdiğini sanıyorum.

«Kökü maziye olan âti» olmak iyi bir şey elbet. Bunu, en başından, en uygun biçimde yaptığını andığımız Yahya Kemal, sonunda Anadolu halkının karakterine hiç uymadığını sandığım bir yorumla fütihat rüyalarına, imparatorluk özlemlerine dayandırdı. Neye sıklamak? Osmanlı'dan bize beslenebileceğimiz bir kültür kaldığını sanmıyorum. Kalan olsa bir yaşama üslubudur. Bir

Osmanlı kültüründen söz edilebilecek bu ancak bir Osmanlı kültürüdür, bir bölge kültürüdür. Karakteri ulusal olmaktan çok dinsel olan Orta Doğu kültürüdür. Mistik ve mücerrepli İslâm kültürüdür.

Halk sanatlarından (folklor) yararlanmayı diyorsanız bu konuda herhangi bir kural, herhangi bir yöntem bulunamaz diye düşünüyorum. Her sanatçı bu yararlanmanın yolunu kendi imkanlarından çıkarabilir.

Ayrıca bu konuda Cezayirli tartışmacıların, bizde de belli belirsiz sezilen telâş ve endişenin de yersiz olduğu düşünülür. Bir ulus olmanın bilincine varışımızın 30 uncu, 40 ıncı yılındayız daha. Bu bilinceye geçilip genişledikçe ister istemez bir zemin, bir dayanak hattı bir sebep arayacak kendine. Bugünün farkına vardıkça birtakım şeylerin izahsız ve eksik kaldığını göreceğiz ve geriye döneceğiz elbet. Cumhuriyet sonrası yıllarında yazılan manzum kahramanlık piyeslerinin, Orta Asya şairlerinin başka bir anlamı, açıklaması yoktur. (*)

Geçmişimizden kalanlar içinden ölümleri dilleri ayırtıyalım, dilleri bugün aktaralım derken, kendine bir soyluluk arayan görgüsüz ve üslupsuz burjuva durumuna düşmek de var. Evine eski sandanlar, piring mangallar ve karpuz lambalar dolduran geyirlerin durumuna. Yoksa bu, sonunda, koca Osmanlı debdebelerinden aktara aktara bir çizil mehter takımı aktarmaya, Selçuklu Hümanizmsından Mevlânâ ihtifalleri çıkarmaya döner.

Ulusal bir kültürün oluşum şartlarını, tek başına kültür sorunu içinde düşünmüyorum. Bu bana en çok toplumsal bir yapı değişikliğine bağlı görünüyor. Halkla ilişkisi, aklı ilişkisi olmayan sanatçının yalnız ve dayanaksız kalacağına inanıyorum. Dağlarda ovalarda kırkbin köye dağılmış ve türlü etkilere terk edilmiş, çoğu hâlâ kendi bölgesel törelerini, denebilirse kültürlerini ve hattâ dillerini sürdüren bir çoğunluğun bulunduğu bir yapıda ulusal kültür dediğimiz şey, Osmanlı saray kültürünün bir ucu olmaktan öte pek geçemez gibi geliyor.

Bununla birlikte, dil ve yazı devriminin başarılmayışı, ulusal bir kültüre yönelmenin ilk ve önemli adımı atılmıştır. Birlikten başlamıştır. Şunu kabul etmek gerekir ki, bizden önceki kuşaklarla bizden çok sonraya da sürececek bir kuşaklar dizisi bu birliğe yardım etmek başka bir şey yapamayacaklardır.

2 Batı kültürü ile ilişkilerimizde göz önünde bulundurmamız gereken tek kural biliyorum. Doğulu olduğumuzu unutmamak. Batı şartları ve özellikleri ile doğulu olduğumuzun bilincinde olmak. Ayrıca doğulu olarak birtakım etnik ve begerli değerler taşıdığımızı inanıyorum.

Batıya da, bir coğrafya terimi, bir uygarlık birimi olarak anlıyorum. Geniş ve denemiş bir yöntem diye düşünüyorum. Bu kavram benim için geliştirdiğim «maddi uygarlık»tan çok, rönnesansın sürüp gelen çizgisiyle bir anlam taşıyor. Doğayla devamlı çatışma, alışveriş ve insana saygı!

Kültürlerin zararlı veya yararlı yanları tarzında bir ayırım yapmanın mümkün olduğunu sanmıyorum. Kültür bir bütündür. Bir değerler ve davranışlar toplamıdır. Hattâ böyle bir ayırımı, uygulamamın vereceği sonuçları düşündükçe zararlı ve korkunç buluyorum. Yıllardır çektiğimiz sıkıntıların bir sebebi bu ayırımı yapılmasından, bunun sonuçlarından başka nedir?

Kaldı ki, uyanmış, biçimlenmiş, kişilik almış mir ulusal kültür, bütün müdahalelerden daha sıhhatli bir şekilde bünyesine uymayanı ayıklar, tasfiye eder.

(*) Bu dönüğe bir bilinç vermenin gerekliliğini anlıyorum. Ama müdahalelerin, bunu şoven ve anakronik bir milliyetçiliğe değilse bile bir turistik göstermeliliğe götüremeyeceği pek garanti edilemez.

İlhan Berk

1 «Türk sanatçısı, geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?» Öyle sanıyorum ki bu türlü bir soruya başka ulusların yazınında rastlayamayız. Nedeni de bunun tersinin düşünülmemesidir. Bütün ulusların sanat yapıtlarında, ölmüş ozanlar, yazarlar, ressamalar, besteciler, yontucular yatar. Bir resim, bir şiir, bir başka resim, şiir örnek alınarak yaratılır. Malraux'un da dediği gibi, ozan günbatımı değil, günbatımı üstüne bir şiir etkiler günbatımını yazdırır. Öte yandan, bu, salt yaratma anlamı göstermekle de kalmaz, sanat yapının yorumlama, değerlendirme gibi yaratma değin önemli bir sorunu da çözümler. Bir şiir ya, zıbrası bir örneğin olması yetmez. Onu değerlendirme yine kendisinden önceki şiirin varlığıyla olur. Bunun için Eliot, «Bir şiir bir başka şiiri anımsamasa, o şiir bütünlüğü söylenemez» der. Nitekim, bizim bugünkü şiirimizi değerlendirmek isteyenlerin elinde böyle bir ölçü yoktur bugün. Yoktur çünkü Tanzimattan sonra, ki şiirimiz kendisinden önceki şiirimizle bir ölçü, bir yorum getirden kurulmuştur. Kendi şiir çizgisinden koparak, Batı şiirinin çizgisine yönelmiş ve şiirin çizgisine, giderek kendi çizgisi gibi bakmıştır. Bugün de Batı şiiri çizgisine kendi şiirimizin çizgisi gibi bakıyoruz. Eleştiri ölçüsü de o çizgi üzerinden yapıyor. Oysa o ölçü Batı şiirinin, bilindiği gibi, kendi koşullarının sonucu bir ölçüdür. Kendi değerlerimize bağlanmak gereği buradan geliyor işte.

O halde, şiirimizi geçmiş ozanlarımıza yaslamak zorundayız. Ki me? Ve nasıl? Bizim şiirimiz başka ulusların şiiri gibi düz, kopuk-suz bir çizgi çizmez. Bunu hep biliyoruz. Ama bu ondan yararlanmayı, ona yaslanma olanağını kaldırmaz. (Yalnız şiirimiz mi?) Buna iki ozan örneğini alarak karşılık verelim: Yahya Kemal, Nâzım Hikmet. Yahya Kemal, Divan şiirinden gelen çizgiyi, Tanzimat'ı atlayarak, onu görmemeziğe gelerek, Cumhuriyetin çizğine değin getirip koymasını bilmiştir. Yahya Kemal'in şiirine baktığımız zaman, geçmiş ozanlarımızın şiirinin yapısının sürdüğünü görürüz. Bütün Tanzimat ozanları, ondan sonrakiler, bunu sürdürmemişlerdir. Tanzimat ve Servet-i Funun şiiri yabancı bir yapıyı amaç edinir. Ölmüş ozanlarımızın hiçbirinin sesini bulamazsınız onlarda. Kopuklurlar. Oysa Yahya Kemal bu kopukluğa karşı çıkmıştır. Yahya Kemal'in şiirinin değerlenmesini, yorumunu yapabilmemiz bundandır. Yahya Kemal'in şiirini Batı şiiriyle karşılaştırdığımız zaman, yapısı Batı şiirinin yapısı yanında ayrı bir çizgide uzar. Bu çizgi, Nâzım Hikmet'e daha da bellidir. Nâzım Hikmet'in şiirinin yapısı, batı şiirinin yapısına sanki karşı çıkar. Onun şiiri ni ne Mallarme'nin, ne Goethe'nin ne Bayron'un, ne de Rimbaud'un çizgisine koyabiliriz?

Lorca, Neruda gibi batı şiirine karşı bir çizgi kor onun şiiri. Dünyanın şiirinin çizgisinde de birleşir onlarla. Ama kendine özgü bir çizgi de Nâzım buraya nasıl geldiğini bir mektubunda anlatır. Bir sonnet yazmak istersem, önce sonnet kalbimin benim şiirinde olmadığını, bunun için de ona en yakın kalbı bulmam gerekir, der. Sonnet'ini o çizgiden giderek kurar. Niçin bu? Şiirini, bu topraktan koparmamak için. Nâzım'ın şiiri ne Halk şiiri, ne de divan şiiri çizgimize aykırıdır. Bu hem yapısı, hem de diliyle, sesiyle böyle dir. Öte yandan, Nâzım Hikmet'in şiiri Ahmet Muhib'in, Cahit Sıtkı'nın şiirine karşıdır. Karşıdır, çünkü onlara, bütün Cumhuriyet kusağının şiiri kendi şiir çizgimize karşıdır. Nâzım Hikmet bugün benim bir çok çağdaşlarımca seviyoruz. Nedeni de açıktır, Nâzım, Batı şiirini sanki görmemezlikten gelmiş gibi davranır. Batıda görüldü saygınlıkta buradan gelir.

Ayrı bir yapıyla onların arasına katılır. Kısaca Nâzımın, Yahya Kemal'in şiirlerinin yapıları Batı şiirinin yapısını yadırgatırlar. Sarı sarılar. Bunu kendi şiirimizin çizgisine bağlamakla yapmışlardır. İkisi de büyük bir bireysellik örneği verirler. (1)

Ulusal kültürün oluşum koşullarına gelince. Bu ancak geçmiş yorumlamak, değerlendirmesini bilmekle olur. Bu bir tarih bilinci sorunudur. Kısaca, ulus olmak sorunu. Her kopuk kopuk bir ulus örneği koymuş ortaya. Bu da bir yorum koyamamamızdan geliyor. Buna kendimize bakmamızı bilemememizden de diyebiliriz. Ulus olmaksa kendi çizgimizin dışında bir yerde değildir. Bizi bugün batıl olmak değil, çağ dışı olmak ilgilendirmektedir. Bura ya da ben, yorumumu kendi kendime yaparak varacağım. Batıl olarak değil.

2 — Bugün bizim batı kültürüyle olan ilişkilerimiz, 1888'deki Rus aydınlarımız durumunu andırıyor. O zaman ki Rusya da bir Batı kafalı Ruslar, bir de Rus gerçekçisi inanan aydınlar vardı. Birincisini Turgenev, ikincisini de Dostoevsk canlandırıyorlardı.

Turgenev'ciler tıpkı bizim gibi Rusyanın kurtuluşunu batılılaşmakta buluyorlardı. Bunun için batılılaşmış bir sınıf yaratmayı öngörüyorlardı. O zamanın Rusyasında, bizim şimdiki gibi, halktan kopmuş, ayrı bir sınıf vardı. Dostoevski buna karşı çıktı. Bunun sömürgeci bir ahlak olduğunu söyledi.

Bugün biz Türkiye'de bu durumdayız. Batılılaşmakla, halktan ayırıyoruz. Salt bizim batılılaşma mız halkı kurtaracaktır diyoruz... Bu halka karşı çıkmaktan başka birşey değildir. Halkı «bizim katımıza çıkarmak» diye bir şey olmaz. Dostoevski burada «halkla halkın katına» çıkmak diye bir sorun koymuştur. Bunun da Avrupa'ya değil Rus gerçekçisine bakılarak kurulacağını söyledi ve öyle oldu.

Batı kültürü bir sunflaşma yaratmış, kendi içinde de, bizde de azarlar. Şimdiye değin de Türkiye'de batı kültürü sadece bu sunflaşmayı yaratmıştır. Beni halkımdan ayırmıştır. Hepimizi halkımızdan ayırmıştır. Sanatta, bu, Batıya göre sanat yapmak gereğini ileri sürmüştür ki bugünkü durumumuz bunun en iyi bir şekilde göstermektedir. Bir sanatımız yoktur.

Benim için batıl olmak, ya da Batı'dan yana olmak, kendi değerlendirmemizi yapmaktan başka birşey değildir. Aslında, batının yapısı da budur. Böyle bakıldığında zaman bir anlamı vardır. Yani Batı bana benim değer ölçümü buldurmağa yarar. Benim amacım ise kendim olmaktır. Bunun dışında benim için batı diye bir şey yoktur.

(1) Kimileri bunu, salt günümüzü yaşamakla toplumsal olmakla, yapacağını sanıyor. Oysa bu sorunun bir yübüdür ve yapıtlarını doğrulamaz. Sanatla ilgili değildir.

Benoist Rey

ONURSUZLUK TÜRKÜSÜ

Unutmıyacağım hiç Cezayirsel parçalanışı, can-çekişmenin dört bir yerinde. Ne çocukları, yıkıntılarda ağlar birini arıyan. Ne adamları, şafağın kurşunlanan, geceyle boğazlanan, utanç duvarları arasında, Ne baş eğdirilmiş kadınları, ne zorbanın iğrenç gülümseyişini, arkadaşım.

Unutmıyacağım hiç dağdaki yangınları, delik deşik kuzuları, kim vurduya giden. Ne kin düzlüklerini, sıranı sıranı acı dizilerini. Ne takma bakışını önderlerin, kıyın kırım düzenleyicilerin. Ne de işkence, vurup kırma, taş sopalı sakatlama karşısında gülüşlerini..

Düşe kalka aşarak düzgü düzen tanımazlığı ve saçmayı, unutmıyacağım hiç ne demek olduğunu savaşımızın, yirmi yaş savaşının.

İnsan olmaktan daha az, ama namussuz olmaktan daha çok birşeydir savaşmak.

Türkçesi: TEO

CEHENNEM VE AKIL Albert Camus

Yirmi yıl önce 5 Ağustos 1945 de Hiroshima'da patlatılan atom bombasını ilk protesto eden Albert Camus oldu: 8 Ağustos 1945 de şu yazısıyla:

Dünya neyse odur, küçük bir şeydir yani. Radyo, gazeteler ve haber ajanslarının atom bombası konusunda ortaya çıkardığı korkunç konser sayesinde dünden beri her kişi biliyor bunu. Gerçekte, harlı açıklamalar kalabalığı ortasında bize öğretilen: ayak-topu triliğinde bir bombayla orta büyüklükte herhangi bir kent yerle bir edilebiliyor. Amerikan, İngiliz ve Fransız gazeteleri atom bombasının geleceği, geçmişi, tili-ticileri, fiyatı, barışa yakınlığı ve savaşçı etkileri, siyasal vargıları, dahası bağımsız karakteri üstüne alı pullu yazılar döşeniyorlar. Bir cümleyle özetleyelim: Makine uygarlığı vahşiliğin son kertesine ulaşmış oluyor. Az ya da çok yakın bir gelecekte topluca intihar ya da bilimsel fetihlerin aklıca kullanılması arasında bir seçime geçilecek.

Bekliye dururken, önce insan-oğlunun yüzyıllardır gerçekleştirdiği en korkunç kudurganlık yıkımı hizmetine giren böyle bir buluşu kutlamak denizizliğine izin var. Hiçbir denetimi olmayan, her türlü zorbalık yirtışlarına elveren böyle bir dünyada, adalet ve insanların küçük mutluluklarına ilgisiz kalan bilim, örgütlü öldürülme adıyor kendini, dirençten ilü-küculük dışında, şüphesiz kinse şaşmıyacaktır buna.

İnsanın kaderine ilişkin doğru bir düşüncesi olması için bu buluşların ne mense şeyler olduğu yazılmalı, çizilmeli, duyurulmalı dünyaya. Ama bu korkunç acı-hımları almalı ya da alaylı bir edebiyatla donatmak çekilmez bir şeydir.

İşkenceli bir dünyada solunak kolay değildi gerçi. Kesin sonuçları olan yeni bir boğuntu önerildi bizlere. Ona ne şüphe, insanlığa son şansı sunuluyor. Bu da gazeteler için bir özel baskı vesilesi olabilir hani. Ama bu daha kesinlikle bazı düşüncelere ve çok susmaya konu olmalıdır.

İmdi, gazetelerin önümüne sürdüğü uydurma romanı çekingenlikle karıştırmak için başka nedenler de var.

Reutler Ajansı dış haberler yazdığı bu buluşun andlaşmaları geçersiz ya da Potadam kararlarını bile gereksiz kıldığını bildirmesine bakılırsa, Rusların Koenigsberg'de ya da Türkiye'nin Çanak-kale Boğazı'nda olmalarına aldırış etmediği görülüyor. Bu güzel uyumun bilimsel ilgisizliğe epeyce yabancı amaçları olduğu savunulamaz.

Yanlış anlaşılmasın. Japonlar Hiroshima'nın yıkılışından sonra ve yığınlık etkisiyle boyun eğlerse seviniriz buna. Ama böylesine ağır bir haberdan, uluslararası gerçek bir toplum yararına, şunları daha bir güçle savunmak kararından başka birşey çıkarmak düşüncesine karşı koyuyoruz: büyük devletlerin küçük ve orta uluslardan daha üstün hakları olmayacak, yalnızca insan aklının etkisiyle kesin bir yıkım, belâ durumuna gelen savaş şu ya da bu

devletin isteklerine ya da öğretilerine (doktrinlerine) bağlı kalmıyacaktır.

İnsanlığın önüne getirilen korkunç yollar karşısında daha da iyi görüyoruz ki, barış güdülmeye değer tek kavgadır. Bu artık bir dilek değil, ama halklardan hükümetlere doğru yükselmesi gereken bir buyruktur, ya cehennemli ya aklı kesenkes seçmek buyruğudur.

ULVI URAZ

Küçük Sahne — Ulvi Uraz Tiyatrosu bu yıl perdesini çağdaş bir Rumen güldürüsü ile açıyor. Bu 30 yaşındaki genç Rumen Alexandru Mirodan'ın «ALTIN YUMURTLAYAN HOROZ» isimli toplu taslamasıdır. Carl Chessman olayından hareket eden yazar bugünkü Amerikan toplumunun yaman bir eleştirilmesini çok kıvrak bir güldürü çerçevesinde yapmaktadır. Eseri, bu yıl Schir Tiyatrosundan ayrılıp, küçük sahneye katılan Zihni Küçükmen'den başlıca, Ali Yalaz, Bilge Sen, Gül Akelli gibi oyuncularla da kadrosunu takviye etmiştir.

OKURKEN

FERHAD İLE ŞİRİN

Fethi Naci

1

Biz, bu sayfalarda, «Türk sanatçısı geçmişimizin kültürel ve sanatsal değerlerinden yararlanabilir mi?» diye sual eyler iken, sanatçılarımız yazarlarımız bu konudaki düşüncelerini açıklar iken, cevapların en güçlüsü, en somutu Nâzım Hikmet'ten geldi: «Ferhad ile Şirin» 1948 yıllarından, uzaklardan, yad elleri dolayışından sonra. 1948 yıllarından, uzaklardan, insanların umutla, hayranlıkla Ferhad'ın güzülünün sesini dinlemekle meşgul oldukları bir dönemden, çeşmelerden suyun akmadığı, «Bu kayaların da delinmesi çok mu sürer?» sorusuna «Belli olmaz... Kalmışın dışardan içmek mümkün değil ki... Toprağın altında...» cevabının verildiği çağlardan... Çocuklu kadınların «Güzün sesini dinle, oğlum... Güzün sesini dinle...» dedikleri çağlardan... «Dağı deler yüz batmanlık güzün sesi Tekmil şarkıların, mahallüklerin, âletlerin sesini bir araya getir, işte böyle bir ses. Korkunç, fakat bilemediğin gibi güzel. Acı, fakat bilemediğin gibi umutlu...»

Nâzım Hikmet'in Ferhad ile Şirin'i de öyle: Korkunç, fakat bilemediğin gibi güzel; acı, fakat bilemediğin gibi umutlu. Bir masal havasının içinden, şirle nesrin hasrüneş olduğu bir dünyadan bitmez tükenmez bir aşık Ferhad, bir Ferhad usta geliyor. Halk gibi sonsuz, halk gibi sürüp giden bir Ferhad... Yapışıp yüz batmanlık güzün sapına dağları delen, suyu aktırmak için. Ve aşık Ferhad: «Şirin'in yüzü beyaz bir aydın-lıkta kafanın içinde. Senin ışığın gibi bir şey, uzak, beyaz... Hayır, yalnız bu kadar değil, yani anlıyor musun, yani hayal, hafta hayalet gibi de değil. İlk bir şey, sıcak bir şey, canlı bir şey, dayanılmaz kadar canlı, kıvıllı kıvıllı, sonra ya-kın, kendi derimden daha yakın bana. Sonra her yerde, sende, çınarda, güzümün üstünde, rüzgârın sesinde, buraya beni görmeye gelen insanların yüzlerinde, her yerde...»

Aşka ve insanlığa bir övgü oluvermiş Ferhad ile Şirin Nâzım Hikmet'in elinde Aska ve insanlığa övgü, insanın yaratıcı gücüne övgü... Birzeye karşı duyulan aşkla toplum sevgisinin birbirinden ayrılmaz hale gelişi; birbirine karşı olmayıp, birbirini tamamlaması... Ferhad'ın Şirin'e söylediklerini düşünüyorum: «Seni unutmak dün yayı sevmeyi, insanları sevmeyi, çeşmelerden aka cak suyu sevmeyi unutmaktır.» Bir de Ferhad'ın Şirin'i görünce söylediği bir cümle var, bir misra gibi günlerdir tekrarlayıp duruyorum: «Ferhad usta, Ferhad usta, bu güzelliğe niçin mahzun eder seni?»

Yalnız güzelliğe değil, insanın yüceliğinde, insanın kendini, aşmasında, başka insanlar için, «çeşmelerden suyun akmaması için» hep kendinden vermesinde de bir şey var ki beni mahzun eder. Ve Nâzım Hikmet'in eseri baştanbaya bu yücelikle, bu kendini aşmayla dolu. Kendini aşan, yücelen, ama insan kalan insan; hem gülmesini,

hem ağlamasını bilen insan... Nâzım Hikmet, «Piraye» ye yazdığı mektupta, «Onun içine, şöyle uzaktan uzağa da olsa, biraz da kendi maceramı —farkına varmayarak— koymuşum.» diyor. Sa-dece eser mi beni böylesine duygulandıran? Bir etkisi yok mu bu sözlerin? Bilmiyorum. Söyle diyebilirim belki: Kişisel bir macera, bir yerde, kişisel olmaktan çıkıyor dağları delip suyu aktırmak isteyen bütün insanların macerası olu- ruyor. Ferhad ile Şirin'e, çağımıza yakışan o güç lü, o kaher özü katan da bu oluyor. Çünkü dün de yapışıp güzün sapına çeşmelerden su aktı-maya çalışanlar vardı, bugün de var, yarın da olacak... Bir son durak yok bu gelişmede. Dün de çeşmelerden sular akmaya başlayınca testile-rini ilk dolduracak olanlar, «Ne suyu. On yıldır bekliyoruz. Bir on yıl daha beklesek nafle. Za-ten o zamana kadar kim ölüyor, kim kalır? Boş ver böyle dağlara» diyorlardı. Biz de böyle dediler. Bizden sonrakilere de böyle diyecekler bulunacak elbet... «Fakat ben o zaman dünyada yokum. Olmayayım, şırlı şırlı akan çeşmede nak-sım kalacak ya».

Nâzım Hikmet, «Masal unsurunu fona aldım, bu unsurun bilhassa sembolik ifadesinden fayda-landım, fakat realist çalıştım.» diyor. Bu çalış-ma, geçmişimizin değerlerinden nasıl yararlanı-labileceği meselesine eşsiz güzellikte bir örnek getiriyor. Sonra o konuşma dilinin güzelliği o tertemiz, ısı ısı Ferhad'ın aktırmaya çalıştığı su gibi berrak Türkçe; o cümleleri ustaca yardı-bırakırmaları...

Hay Allah! Gene o cümle: «Ferhad usta, Ferhad usta, bu güzelliğe niçin mahzun eder seni?»

2

YON'un geçen sayısında Ferhad ile Şirin'i «Gülriz Sururi Engin Cezzar Topluluğu» nun oyna-yacağı bildiriliyordu. Bu yıl perdelerini Nâzım Hikmet'in oyunu ile açacaklarını. Yayınevlerin-den sonra sıra tiyatrolarda mı, demiyorum. Otuz yıl sonra sahnelerimizde yeniden Nâzım Hikmet diyoruz. Elbette güzel, diyoruz.

Ama o haberi okuyalı beri bir kaygıdır aldım beni. Ferhad rolünü Engin Cezzar oynayacakmış. Eseri sahneye künin koyduğunu sordum ese dosta; sahneye koyan da Engin Cezzar...

Hem Ferhad ile Şirin sahneye konması güç bir oyun, hem de Ferhad rolü özel bir yorum isteyen bir rol. Önce Nâzım Hikmet'in şirini bli-mek gerek. Sonra Nâzım Hikmet'in macerası-mı. Sonra Nâzım Hikmet'in «Hem zaten çeşmelerden su akmadı ve insanlar ümitle, hayranlıkla Ferhad'ın güzülünün sesini dinlemek-le meşguler» sözündeki yaşamın acısı... Sonra, eserin özüne sınımsı o aska, o insana övgü hava-sını verebilmek...

Engin Cezzar, böylesine güç, böylesine soru-bir işe giriştiğine göre elbette bunları düşünmüş olmalı. Dileğimiz, başarısını yürekten alkışla-mak. Ama, ne yalan söyleyeyim, gene de bir korku var içimde: İster misiniz Engin Cezzar Nâzım Hikmet'in Ferhad'ını bir «Keşanlı Ferhad» haline getirsin!

Ferhad ile Şirin De Yayınları. Baskıya hazır-tayan: Memet Fıat. Kitabın sonunda Nâzım Hik-met'in Ferhad ile Şirin hakkında 1948'de karısı Piraye'ye yazdığı mektuplardan parçalar var. 84 sayfa. 3 lira. (Evet, 3 lira)

Bertolt Brecht

YENİ KUŞAK İÇİN

Evet, karanlık bir devirde yaşıyorum.
Deli diyorlar dürist söz edene.
Kırıksız yok yüzünde taş kalplerin;
Gülen varsa
Henüz
Başına geleceği bilmemektedir.

Bu nasıl bir devir bu!
Suç sayılır ağaçlardan söz etmek.
Oysa bu, haksızlığa karşı bir susuştur.
Kişi sokakta rahatça yürürse
Dostlarının derdinden uzak değil midir?

Evet, hayatımı kazanıyorum.
Ama, inanım, bu bir tesadüf.
Olaylar yardım etti bana.
Yediğim ekmek hakkım değil aslında.
(Sansım iyi gitmezse işim bitiktir).

Bana; ye, iç diyorlar. Bulduğuna da şükret!
Ama nasıl yiyip içebilirim, nasıl;
Lokmalarımı açların elinden kaparak,
Suyum susuzların hakkı iken?
Gene de yiyor, içiyorum ben.

Akıllı olmak isterdim.
Eski kitaplarda aklın tanımı:
Kaçıp kavgadan uzağa,
Korkmadan
Zor kullanmadan
İyilik yaparak kötülüğe karşı
Yaşa kendi hayatını —
Akıllılık gayeye ulaşmak değil,

Unutkanlık demek akıllık.
Bu iş bana göre değil, yapamıyorum:
Karanlık bir devirde yaşıyorum.

- 2 -

Açığım hüküm sürdüğü
Kırıksız günlerde geldim kentlere.
Ayaklanan kişilerle karşılaştım
Onlarla bir olup ayaklandım.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

Karınım kurşuna dizilenler arasında doyurdum.
Cinayetler gülgeledi uykumu.
İlgisiz sevdim, sevdiğim zaman.
Uzanca seyrettim kendimi.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

Benim zamanında sokakların sonu bataktı.
Ben olmasam
Daha kaygısız olacaktı baştakiller.
Bu yüzden sözlerim beni ölüme attı.
Çaresizdim.

Tek umudum buydu.
Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

İnsanlar kuvvetsizdi.
Erekleri uzak.
Kolayca görüyor,
Erişemiyorum.

Böylece günler geçti,
Bu dünyada benim olan günler.

- 3 -

Bizi boğan bu selden
Kurtulacak olan sen,
Düşün.
Aczimizden söz ettiğin zaman
Bunu doğuran karanlık devri düşün.
Biz pabuçtan çok öfke değiştirdik
Kavgamızda ümitsizdik.
Her yer haksızlıkla doluydu
Ve karşı koyan yoktu.

Biz iyi biliriz:
Yokluğun egzisinde
Kırıcı olur kişi.
Haksızlığa isyan
Dikleştirir sesini.
Yazık,
İyiliği kurmak isteyen bizler,
İyi olamadık.

Sen;
Bütün bunlar geçince
İnsanlığa yardım edecek olan
Sen,
Suçla m a b l i z i !

Çeviren: Ekin Duru

CI faaliyetinin fikir ve aksiyon plânında yürütülmesi, «Hükümet liderlerinin özel grubu» adı verilen bir komiteye aittir. Komite, CI genel deyimini altında girilen çeşitli faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamak amacıyla her perşembe günü toplanır. «Özel Grup» a bir Dışişleri Bakan Yardımcısı başkanlık eder. Gruba genellikle Savunma Bakanı Yardımcısı, Dış Yardım Direktörü, CIA Başkanı, USIS (Amerikan Haber Ajansı) Direktörü, Genelkurmay temsilcileri ve bir Beyaz Saray görevlisi dahildir. Komite, yapılması gerekli işleri inceler, faaliyetin sınırlarını çizer ve bunun için uygun bulduğu askeri, ya da sivil teşekküllü görevlendirir. Vietnam, Laos, Tayland, İran, Kongo, Bolivya, Kolumbiya, Peru, Venezuela gibi milliyetçi ve devrimci kaynağın olan bir çok ülkelerdeki programlar bu komitenin yönetiminde yürütülmektedir.

Devrimci ve milliyetçi hareketleri önleme faaliyetleri, askeri ve sivil olmak üzere iki çeşittir. Askeri açıdan temel unsur, «Ordu Özel Kuvvetleri - Army's Special Forces» dir. Bu kuvvetin başlıca görevi, gerek mahallinde, gerek A.B.D.'de, Amerika'ya bağlı hükümetlerin kuvvetlerine devrimci önleme tekniklerini öğretmektir. Ordu Öze. Kuvvetleri 6 bin kişilik bir eğitici kadroya sahiptir. Amerika'da, bu kuvvetler 24 bin kişilik yabancı askeri eğitmektedir. Bu yabancı askerlerin 2 ila 3 bini, tamamen devrimlere karşı koyma uzmanı olarak yetiştirilmektedir. Diğer taraftan Amerikanın dış ülkelerdeki askeri okullarında da eğitim yapılmaktadır. Meselâ Panama'da *Jungle Savası Okulu*, Okinawa'da Devrimlere Karşı Koyma Okulu vardır. Almanya'da bir okul da, Avrupa ve Amerika askerleri Afrikadaki milliyetçi hareketlere karşı yetiştirmektedir.

Devrimlere karşı koyma eğitimi, bütün Amerikan ordusunda uygulanmaktadır. Deniz, kara ve hava kuvvetlerinin, bu amaçla yetiştirilmiş özel birlikleri vardır. Bütün subaylar CI eğitiminden geçirilmektedir. Savunma Bakanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri, CI araştırma programları uygulamaktadır. Yıllık araştırma giderleri, 50 milyon dolardır. «Uzak Bölge Anlaşmazlığı» başlığı altında sadece Savunma Bakanlığının yürüttüğü Araştırma Programı, 28 milyon dolara erişmektedir. (Bu programlardan birinin hikâyesini, orta sayfa yazımızda okuyacaksınız).

Devrimlere karşı koyma faaliyetleri, nfi askeri olmanın yanı sıra A.I.D. yürütmektedir. A.I.D.'nin 80 milyon dolarlık CI bütçesinin yarısı, Vietnam'da harcanmaktadır. Faaliyetin amacı, Amerika'ya bağlı hükümetlere, halkın sevgisini kazandırmaktır. Ayrıca «kamu güvenliği» adı altında, 24 ülkede polis kuvvetleri yetiştirilmektedir. Washington ve Panama'daki polis akademileri ve dış ülkelere gönderilen uzmanlar, Amerika'ya bağlı hükümetlerin polislerine, hükümet aleyhtarı faaliyetler hakkında nasıl daha iyi bilgi toplanabileceğini, halkın sempatisinin nasıl kazanılacağını v.s. öğretmektedirler.

En geniş CI faaliyeti, şüphesiz CIA tarafından yapılmaktadır. «Siyah» denen psikolojik harbi yürütmek, Amerika'ya bağlı hükümetlere karşı olan devrimci grupları arasına sızmak ve yanlış haberlerle onları yanıltmak, CIA'nın görevleri arasındadır. Domuzlar Körfezi fiyaskosundan beri, CIA gizli faaliyetlerin bir kısmını yürütmektedir. Halkın, bir şeylerin olacağını hissettiği, fakat kimin ne maksatla birşeyler hazırladığını bilmediği gizli faaliyetler (gelecekteki bir istila için Küba mütecillerin yetiştirilmesi gibi) CIA'nın alanına girmektedir. Tamamen gizli faaliyetleri ise, Savunma Bakanlığı yürütmektedir (Kuzey Vietnam'da gerilla faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi). Tamamen gizli CI faaliyetlerinde hareketin yürütüldüğü ülkelerdeki Amerikan Büyükelçisine dahi en ufak bilgi verilmeyiz. Teoride göre, faaliyet duyulur ve yalanlamak gerekirse, Büyükelçinin tekririnin gerçek havası alınması için, onun her şeyden habersiz olması gereklidir!

Dışişleri Bakanlığı da Arlington'daki «Dış Hizmet Enstitüsü» nde Bakanlıklar arası Millî Seminer adı verilen bir program düzenlemektedir. Program, büyükelçileri ve yüksek memurları yetiştirmektedir. Dışişleri Bakanlığı, devrimci hareketleri önleme yerine, «Dış Ülkelerdeki İç Savunma» deyimini kullanmayı daha diplomatik bulmaktadır.

AMERİKANIN MİLLİYETÇİLİKLE SAVAŞ POLİTİKASI

Meclis tatile girmeden önce, heyecanlı bir oturumdan çıkan senatörler, «Demek Türkiye'de 20 bin Amerikan askeri varmış ve bunlar memleketin belli bir bölgesinde kurulacak bir devlete askeri ve ekonomik yardım nasıl ulaştırılacak diye bizden habersiz manevralar yapıyorlar!» şeklinde endişeli endişeli konuşuyorlardı. Daha önce Kontenjan Senatörü Sadi Kocaş, Amerikan üslerinin durumuyla ilgili bir soru sormuş, fakat soru uyutulmuştu. Herkesin bildiği gibi, Karamürsel, Samsun, Sinop, Trabzon, Divarbakır, Adana, İzmir, Boğazlar, Ankara v.s. gibi çeşitli iller ve bölgelerde yabancı üsler vardır. Yeni yeni üsler inşa edilmektedir. Ayrıca ülkenin her tarafına dağılmış ikinci derecede ufak üsler mevcuttur. Bütün bunlar hakkında, T.B.M.M.'nin ve Türk kamu opinionu pek bilgisi yoktur. Ancak 6860 sayılı kanunla tasdik edilen anlaşma, bu işler için gerekli «devlet malı arazi ve binalar ile sabit tesislerin bilâbedel» verilebileceğini ve mütefak karargâhlarının ihtiva edindikleri mülk ve tesisler için mukavelerle yanılabilirliğini belirtmektedir. Anlaşma, «Türkiyede mütefak karargâhlar bulunduğu müddetçe yürürlükte kalacak» ve «iki tarafın müsterek mutabakatı» olmadıkça değiştirilemeyecektir. Üsler, Türk yetkililerin sokulmadığı, üslerden bizden habersiz casus uçakların uçurulduğu bilinmektedir. Bunların dışında, Amerika ile imzaladığımız daha bir çok yakınlaşmamış anlaşmalar vardır. Bu anlaşmaların Amerika'ya, hükümetin talebi üzerine müdahale hakkı tanıdığı gazetelerde yazılmıştır. Esasen Amerika, kendisine taraftar hükümetleri iş başında tutmak için, arka sayfa yazımızda okuyacağınız üzere, çeşitli gizli faaliyete girişmekte ve bu iş için yılda bir milyar dolar harcamaktadır.

En ciddi Avrupa ve Amerika gazeteleri, Amerikanın bu tip çeşitli faaliyetlerini açıklayan vesika niteliğindeki ibret verici yazılar yayınlamaktadır. Bu vesikaları, milliyetçilerin dikkatle okumaları dileği ile sütunlarımıza alıyoruz. Ve bir defa daha «BÜTÜN MİLLİYETÇİLER BİRLEŞMELİDİR» diye haykırıyoruz. Günlük kavgalar, ya da teorik tartışmalar arasında, asıl meseleyi genellikle unutan ileriler için tehlike canlarını çalmayı, seçim savaşının hızlandığı şu günlerde YÖN, en büyük görev bilmektedir.

CI giderleri yılda 500 milyon doları bulmaktadır. Vietnam ile birlikte, bu miktar 1 milyar dolara erişmektedir. Gazetelerde yer almayan ve gizlilik içinde yürütülen CI faaliyetleri, İran'da, Guatemala'da, Venezuela'da, Güney Doğu Asya'da ve Orta Afrika'da olayların seyrini değiştirmiştir.

DEVİMLERİ ONLEME TEORİSYENİ

Ordu dışı askeri faaliyet (paramilitar) programlarının mimarı, eski iktisat tari-

hi profesörü Walt W. Rostow'dur. Halen Dışişleri Bakanlığında Politika Plânlama Konseyi Başkanı olan Rostow, «Dünya Arenasında Amerika» ve «Ekonomik Büyüme Aşamaları» adlı iki kitabın sahibidir. Rostow'a göre bir ülke, geleneksel toplumdaki modern sanayi toplumuna geçişli aşamalardan geçerek gelir. Kalkınmanın «kendini besleyen» hale erişmesinden önce, «kalkış - take-off» aşamasından geçilir. «Kalkış» dönemi, devrimci hareketler için en uygun aşamadır. Ama

bu aşama aşılmadıkça, gelişme hâlindeki toplumlar istikrara kavuşamazlar ve demokratik kurumlara sahip olamazlar.

Devrimci hareketleri önleme teorisi, Rostow'un bu görüşüne dayanmaktadır. Denilmektedir ki, az gelişmiş ülkelerde demokrasi imkânsızdır. Önce iktisadi kalkınma sonra demokrasi gelir. Zira, demokrasi, büyük kısmı okumuş ve halkın ihtiyaçları karşılanan bir toplumda mümkündür. Kalkınmanın ilk aşamalarında, istikrar, demokrasiden daha önemlidir. O halde Amerikan askeri ve mali gücünün başlıca görevi, mevcut rejimleri (yani Amerika'ya bağlı hükümetleri) güçlendirmek ve onları devrimci hareketlerden korumaktır. CI faaliyetleri bu amacı gütmektedir.

(Yazar, bundan sonra, Amerika'ya bağlı yabancı hükümetler ilkesini kabul etmekle beraber, uygulanan CI programlarını tenkid etmektedir).

DOKUZ TENKİD

1 Milliyetçi devrimci hareketleri önlemeye teşebbüs etmekle halka dayanmayan ve başlıca görevleri Amerikan malı ve askeri çıkarlarını korumak olan mesruiyetli şüpheli kukla hükümetleri desteklemektedir.

2 CI faaliyetleri, öyle teşebbüslerdir ki, bir defa başlatılınca nerede durdurulabileceği bilinmez. Gizli faaliyetler, kontrolsüz yürütülmektedir. Kennedy, Domuzlar Körfezi istilasının başarısına pek inanmadığı halde, CIA uzmanlarının ve Kuvvet Komutanlarının düşüncelerine karşı gelmek istemediği için, harekete rıza göstermiştir.

3 CI faaliyetlerinin hareket noktasını teşkil eden, «önce kalkınma, sonra demokrasi» görüşü, bazı bakımlardan şüphelidir. Ekonomik kalkınma çeşitli şekillerde olabilir ve azınlığa ya da geniş halk kütlesine dayanan iktidarlar tarafından da yürütülebilir.

4 CI faaliyetleriyle, bir milletin iç işlerine müdahale etmekte ve onu kendi yönümüzde yürütmek istemektedir. Amerikan toplumu için böyle bir müdahaleyi asla kabul etmeyeceğimizi aşıkardır. Amerikan bürokrasi, kendi ülkesinde, yabancı ülkelerde yaptıklarını uygulasa, ortaya çıkacak mahzurlar kolayca tahmin edilebilir.

5 CI faaliyetlerinde, etkilenmek ve kaderleri çizilmek istenen halkların gerçek istekleri gözünde tutuluyor mu? Bu toplumlarda önemli azınlıklar, köklü dönüşümlerden yana olabilirler. Bunları engellemeye ve durdurmaya kalkışmak çare değildir. Yabancıların iç işlerine karışmaları, belki de bu grupların daha azimli davranmalarına yol açabilecektir.

6 Bütün milliyetçi - devrimci hareketlerin dışarıdan yönetildiğini düşünmek eğilimindeyiz. Başka ülkelerin iç işlerini düzenlemekle görevli teşekküllerimiz, gerçek milliyetçi hareketleri - ki dış yardım da alabilir - ötekilerden nasıl ayırabilmektedir?

7 CI faaliyetlerimizle biz kimleri güçlendiriyoruz? Genellikle bir zengin sınıfı ve bir asker grubunu desteklemekteyiz. Onları halkın sosyal refahına yönelme çabamız lafta kalmaktadır. Bunları güçlendirmekle, aslında devrimci hareketlerin dışındaki bütün sosyal değişme yollarını kapamış olmuyor muyuz?

8 CI faaliyetleri ile kimlere zarar veriyoruz? Vietnam'da asıl ıstırap çekenler, evleri yakılıp tarlaları yok edilenler mazum halktır.

9 CI faaliyetleri, kamu oyu ve kongre kontrolünün hemen hemen tamamen dışında kalan bürokratlar tarafından yürütülmektedir. Amerikan politikasından ve değerlerinden gittikçe uzaklaşan bu gizli çalışan bürokratlar, başka toplumlarda sosyal kuvvetler dengesini etkileyecekler, bu toplumlar Amerikayı onların davranışına göre değerlendireceklerdir. Bu, çıkar yol değildir.

(Harvard Üniversitesi yayımlarından Correspondent dergisinde çıkan inceleme) (Sözeldir)

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN
İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük:

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon: 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi: BASINKURUMU

(BASIN - 15657)